

34587.

~~285~~

О. ДР. Г. КОСТЕЛЬНИК

ПОЯСНЕННЯ
СТИГМАТИЗАЦІЇ

Л Ъ В І В

1 9 3 7

ЛНБ України ім.В.Стефаніка

00555275 (Т)

37587

О. ДР. Г. КОСТЕЛЬНИК

22.285

ПОЯСНЕННЯ СТИГМАТИЗАЦІЇ

~~77411~~
Катон

~~БІБЛІОТЕКА
НАУКОВ. ЦЕНТРА ім. ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ~~

~~Львів. Бібліотека
АН УРСР~~

~~Львів. Бібліотека
АН УРСР~~

Л Ъ В І В

1 9 3 7

Львівська державна
наукова бібліотека
№ 2930

Накладом автора

Друкарня „Бібльос“ — Львів, вул. Японська ч. 7. — Тел. 214-78

ЗАГАЛЬНІ ПОЯСНЕННЯ

В червні 1936 р. в часі одної екстази Насті Волошин я дякував її ангелові, що завдяки йому багато зрозумів з тайн стиґматизації і взагалі з тайн Христової релігії. Ангел мені відповів: „А ще більше зрозумієш, коли будеш писати книжку“. З розмови виходило, що ці слова ангела відносилися саме до цієї моєї книжки „Пояснення стиґматизації“, бо я тоді носився з заміром написати її (як про це свідчать мої виразні слова на кінці моєї I книжки про Настю Волошин).

Здивований такою відповіддю (бо тільки той, що сам писав книжки, знає, як то при писанні чиодне прояснюється), я сказав: Може будеш помагати мені? Ангел (Настя в екстазі) відповів: „Буду“ — і ще Настя головою живо притакнула.

Я собі уявляв, що ангел буде мені помагати на-тхненням, якого я не зможу сконтролювати. Але сталося інакше. Прийшла мені поміч куди більша, ніж я міг надіятися.

„Пояснення стиґматизації“ я вже був написав в липні і серпні 1936 р. Воно було коротше і мало ввійти до моєї II книжки про Настю. Та коли я написав цю книжку, став невдоволений з мого „Пояснення стиґматизації“ — не тільки задля його короткості, але також задля укладу.

В великому пості 1937 р. я зачав наново писати „Пояснення стиґматизації“. І саме в часі писання я відкрив ще дві інші стиґматизовані наші дівчини. Всі

три наші стигматички я звів разом 23 червня 1937 р. і відфотографував їх. Правдивість стигматизації тих двох наших, ще невідомих, стигматичок понад усяким сумнівом. Усі три вони взаємно признають себе за стигматизовані, отже стигматизація кожної з них така певна, як і Настина.

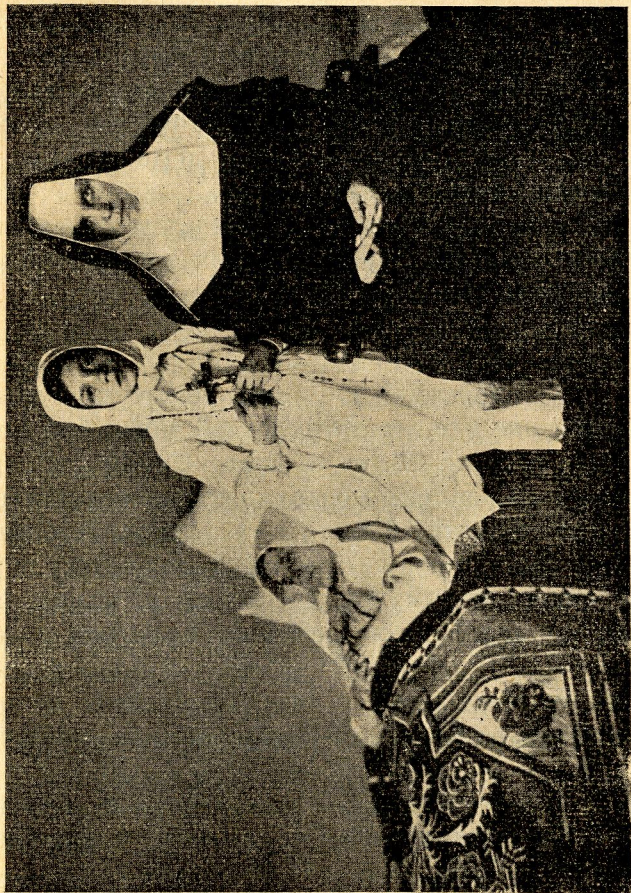
Три стигматички, повязані з собою містичними відношеннями — яка це велика поміч для пояснення стигматизації! Думаю, що ще ніхто в історії не мав такої виїмкової нагоди для обсервації стигматизації.

Але на цьому ще не кінець. Саме задля Насті Волошин зголошувалися до мене різні наднормальні і ненормальні одиниці: одні з глибоким релігійним чуттям, другі психічно недужі, з релігійною „мишкою“, переслідувані духами, біснுவаті.

Модерні природничі науки багато завдячують таким експериментам, де порівнюються реакції досліджуваної субстанції чи сили на різні субстанції та сили. Тому і я хотів досвідчити, яка буде взаємна реакція, коли наднормальні і ненормальні особи стрінуться з Настею, та деяким з них уможливив побачення з Настею. Всі такі типи відчували в Насті щось „вище й сильне“. А істерички, особи з хворобливими галюцинаціями, з релігійною „мишкою“, Настя відчувала як людей зі зломаною душею і не могла довше терпіти їх коло себе, бо вони неприємно разили її чутку душу.

Особливо бажав я собі, щоб мати змогу порівняти реакції якогось визначнішого медія, коли він стрінеться з Настею. І такий зголосився до мене, саме як до опікуна Насті. Це 24-літній молодець М., дуже побожний і чесний, а щодо медіумічних сил, то можна порівняти його з біблійним Валаамом.

Він у моїй хаті сам від себе відшукав сховані

Три українські стигматички : Евстахія Бохняк (лежить), Гануся Труба
і Настя (С. Марія) Волошин.

„апорти“ Насті і другої стигматички, Евстахії Бохняк, та ясновидючим способом рекогноскував їх як „дари від Богородиці, від Ісуса Христа, від Бога“. Про явища, які виступали на тому медієві, коли він стрінувся з Настею, оповім на іншому місці. Він ставить таку різницю між собою і між стигматичками, що він має свої незвичайні сили з уродження, а „стигматизацію дає Божа Мати і Ісус Христос на показ людям, для потвердження правдивости Христової віри“. Це його слова.

Всі мої досвіди й передумування остаточно утвердили мене в тому самому погляді на стигматизацію, що його висказав той ясновидець М.

* * *

У світовій літературі ще нема такого пояснення стигматизації, яке нас, нинішніх людей, могло би вдоволити. Головні автори, Görres та Imbert-Gourbeyre, перестарілі. Вони ні здалека не доходять до нинішнього рівня парапсихології, біології та фізики. А найновіші автори, що пишуть про стигматизацію, переважно обертаються в вузьких рямках полеміки, яка зчинилася довкола Тереси Neumann. Нема ще ані загальної логічної диспозиції квестій, які включуються в проблемі стигматизації, нема угруповань певних і спірних точок, але кожний автор зачинає проблему від початку.

Так і я мусів зачинати. В цьому розділі хочу вирізнити та насвітлити певні точки в проблемі стигматизації.

* * *

1) Люди мають поплутані, непрояшені поняття про те, що треба розуміти під „справжньою стигматизацією“. Навіть ті, що полемізували зі мною (непідписані, та певно священики), висловлювалися

в тому значінні, що справжня стигматизація певно належить до надприродних явищ, тому не легко її ствердити як факт, і ніби до певности можна аж тоді дійти, коли непомильний учительський уряд Церкви видасть своє рішення.

Але таке трактування стигматизації зовсім ненаукове. Тут супонується, що поняття надприродности входить у саму дефініцію „справжньої стигматизації“. А тим пересуджується ціла проблема стигматизації — і то з таким логічним наслідком, що ніби крім справжньої надприродної стигматизації можуть бути ще й інші, але до надприродної зовсім подібні, стигматизації: природна стигматизація і стигматизація від злого духа. Ясно, що тут змішується проблема стигматизації, яку щойно треба пояснити, з фактом стигматизації, який можна критичним досвідом ствердити.

Наука про стигматизацію досі начисляє понад 330 відомих конкретних випадків стигматизації. На якій основі? Яка дефініція стигматизації служить для неї як мірило?

Дефініція факту, коли йде про сам факт, уникає проблеми, а бере тільки реальні позначки. Нпр. людину дефініюємо „animal rationale“ (жива, розумна істота), а абстрагуємо від того, чи людська душа безсмертна, чи ні — бо це тільки проблема, а не факт. Так само й при дефініції стигматизації ми повинні абстрагувати від проблеми, бо така тут наукова логіка.

З досвіду знаємо, що є штучні чи фалшиві стигматизації: коли хтось собі чи іншій людині спричинює стигматизацію якимсь штучним способом: малюванням, механічним проколенням, або гіпнотичною сугестією.

а) Справжня стигматизація мусить бути самочинна, отже вільна від усякої штучности та омани.

б) Як історичний перегляд свідчить, справжня стигматизація правильно появляється на одиницях, що відзначаються глибоким релігійним і праведним життям.

в) Справжня стигматизація приносить зі собою зміну, перебудову в психічному характері стигматизованої одиниці в тому напрямі, що та одиниця відчуває потребу (гін) душі співтерпіти зі страдаючим Христом і завжди окружається образами із Христових страстей, особливож Христове розп'яття їй дороге. З тим у стигматизованих, хочби вони були дітьми, вяжеться свідомість, що вони терплять за гріхи людей. А у звязку з тим стигматизовані переймають на себе чужі недуги.

г) Справжня стигматизація не обмежується тільки на Христових ранах, але вклучує в собі також внутрішнє переживання Христових страстей, що звичайно йде календареським ходом (відповідно до днів у тижні, до великого посту і т. ін.). Притім стигматизована одиниця звичайно має дуже живі візії Ісуса Христа, Богородиці і ін. Отже справжня стигматизація може бути також укрита — без зовнішніх ран.

д) У звязку зі справжньою стигматизацією з правила виступають дивні явища, як екстази, ясновидючість, ходження духом по світі, світла, запахи, апорти і т. ін.

е) Стигматизовані наслідують Христові страсти також укладом своїх рук, ніг, міною на лиці, дрожанням тіла, але ті їх прояви мають благородний вигляд і ублагороднююче діють на людей, що є їх самовидцями (а історичні напади діють пригнобляюче й відпихаюче).

Ось це характеристики справжньої стигматизації.

На основі тих характеристик наука про стиґматизацію збирає конкретні стиґматичні випадки. А як пояснити цю справжню стиґматизацію: чи вона від Бога, чи від злого духа, чи щось природне — це щойно проблема, яку треба розв'язати.

Отже поплутані поняття мають ті наші автори, котрі писали, що стиґматизовану особу треба десятки років обсервувати, щоб переконатися, чи її стиґматизація справжня, чи ні. Справжню стиґматизацію розмірно легко розпізнати, та тяжко вирішити проблему стиґматизації.

2) Всі особи зі справжньою стиґматизацією, як ми її схарактеризували, належать до одної категорії. Це впливає з тої логічної засади, на основі котрої всіх людей зачисляємо до одного роду: Одиниці з однаковими основними, критичними прикметами належать до одного типу.

Деякі мої знайомі в диспуті зі мною хотіли спершу окремо трактувати Настин випадок стиґматизації, бо ніби він міг би бути природний, а окремо стиґматичні випадки канонізованих святих, бо ніби їх стиґматизація певно надприродна. Ці мої знайомі мабуть були збаламучені о. Siwek-ом, бо він зайняв таке саме становище до стиґматизації Тереси Neumann¹⁾. Siwek, професор психології на Григоріянському університеті в Римі, змагається доказати, що ніби в Тереси Neumann могла спричинити стиґматизацію істерія. Його аргументація зовсім аналогічна до аргументації атеїстів, коли вони доказують, що ніби Бога нема (тут дійсно і є споріднення — в тій психозі, яка бореться проти чудесности у світі, а свій критицизм уважає за найвищий вираз „тверезої думки“). Тереси Neumann з досвіду не знаю, та я

¹⁾ Ks. Paweł Siwek T. J.: Konnersreuth w świetle nauki i religii. Kraków, 1931.

певний, що вона духовим життям мусить бути зовсім подібна до трьох наших стиґматичок. А уявний образ Тереси, який собі витворив о. Siwek, ті його, раціоналізмом надихані, квестіонування дивних Тересиних явищ, перецінювання звичайних природних, а недоцінювання містичних критичних моментів — це аж надто разяча карикатура дійсного духового образу всіх трьох наших стиґматичок, отже послідовно також і дійсного духового образу Тереси.

Зате уявний образ Тереси, що пробивається з книжок архієп. Teodorowicz-a, який полемізує з Siwek-ом, згідний з життям наших трьох стиґматичок. Тому й правда без сумніву не може бути по стороні о. Siwek-a. Теорія, яка деформує свій предмет, не може бути правдива.

Колиб це можна було доказати, що справжня стиґматизація, хочби тільки в одному випадку, вповні природна, що людська природа самочинно може спричинити всі стиґматизаційні явища Тереси Neumann, то як тоді доказати, що нпр. стиґматизація св. Франціска не могла би бути природна, що її не могла витворити людська природа?

Що Церква у своєму „словословії“, в життєпису св. Франціска, називає його стиґматизацію надприродним явищем, це може вистарчити на релігійному становищі для віри, але не на філософічному для науки. Щоб розрізняти надприродну і природну справжню стиґматизацію, для цього треба би перш за все ясно і певно доказати, що справжня стиґматизація може бути природна, а потім треба би вишукати й усталити певні та ясні критерії, котрі уможливлювали би нам відріжнювати надприродну стиґматизацію від природної.

А всього цього досі нема — все це щойно квестія. Що воно дійсно так, покличуся на віродостой-

ного свідка. Найновіший німецький лексикон „Der grosse Brockhaus“, отже дзеркало найновішої німецької науки, під словом „стигматизація“ каже просто і об'єктивно, що наука не має пояснення для того явища (слід завважити, що лексикон „Brockhaus“ не стоїть на католицькому становищі). Це значить, що нема природного пояснення стиґматизації.

Тому й годі згори відрізняти природну та надприродну самочинну стиґматизацію. Хто при пояснюванні стиґматизації не хоче бути увязнений пересудами та безцільно блукатися по нетрях цієї проблеми, той мусить зачинати пояснювати стиґматизацію відквестії: Чи справжню стиґматизацію взагалі можна пояснити природно?

3) Третя точка, яка вповні прояснилась мені, це та, що стиґматизація мусить мати духову причину.

Лікарі залюбки підсувають якусь механічну причину для стиґматизації, як невідому нам ще недугу кровоносних посудин, нервову недугу, навіть збурення в „жіночому часі“ (хоч між стиґматизованими було понад 40 мужчин), і ще залюбки покликаються на істерію. Саме в такому змислі писав проти мене у львівському часопису „Wiek Nowy“ з 23 XII 1935 якийсь непідписаний лікар. Це чисті фантазії людей, що поза матерією нічого не признають, а ніколи не мали нагоди зблизька обсервувати стиґматизацію, і згори відкидають усі дивні явища стиґматизації, а задержують з неї тільки якісь симетричні зовнішні рани, що періодично кровавлять. Алеж це не дійсна стиґматизація, а довільне уроєння!

З природничих наук знаємо, що явище, коли його хочемо пояснити, мусимо брати зі всіми його прикметами, бо інакше, як каже приповідка, буде

мова про „гарбузи“, замість про „образи“. Деякі ще невідомі хемічні елементи спершу були уважані за інші, відомі — тому що хеміки тоді ще не відріжнили всіх їх прикмет. Саме в тому й штука, щоб у загадочних явищах підхопити їх характеристичні риси. Це вже половина пояснення їхньої проблеми.

Стигматичні рани Насті Волошин мусіли мати ту саму причину, що і її екстази — а екстаза це духовий стан. Усі стигматичні Настині рани повстали в екстазі і звичайно „отвиралися“ в екстазі (коли з них випливала кров). Отже „отвирання“ Настиних ран мусить мати ту саму причину, що й первісне повстання тих ран.

На це маємо наглядні докази. Пятої неділі великого посту в 1936 р. я перший раз дотоді ствердив перед самою екстазою, що спідних ран на Настиних долонях не видно. В екстазі Настя несподівано піднесла обі руки й звернула їх долонями до мене, а ангел сказав: „Ти, пастирю, говорив, що ран нема; подивися — ось рани є!“ На обох долонях було по краплі крові, а по них лишилися рожеві, повздовжні рани, що тоді наново повстали через те, що отворилися.

В велику середу 1936 р. всі Настині стигматичні рани в екстазі нараз отворилися і всі побільшилися — значить: у деяких своїх частинах щойно тоді перший раз повстали.

Повстання Настиних ран, а навіть деякі важніші отвирання ран, були згори в екстазі заповіджені. Ось причина Настиних ран згори заповідає їх місце на тілі, день і навіть пору дня, коли вони виступлять, як довго будуть тривати (в Насті рана на правому боці грудей).

А до того та причина доцільно вяже ті рани, їх „курс“, із церковним календарем — у латинян

з календарем латинської Церкви, в наших стигматичок з календарем нашої Церкви.

Невже яканебудь механічна причина могла би так ділати? Це зовсім певна точка в проблемі стигматизації, що причина стигматизації мусить бути духовою. Хто й даліше підносив би якусь матеріяльну, механічну причину для стигматизації, той тільки дав би доказ своєї незорієнтованости в проблемі.

4) Підложе стигматизації не є патольогічне (хоробливе). Зате за підложе стигматизації слід узнати глибоке релігійне життя.

Щодо наших трьох стигматичок, то тверджу це з абсолютною певністю. Знову й знову повторюю, що Настя це найприродніша людина, вільна від усякої істерії. Вона духово зовсім нормальна — також безпосередньо перед екстазою і по екстазі. А так само інші дві наші стигматички.

Зрештою, стигматизаційні явища наших трьох стигматичок не виступають, як попало, але творять суцільну льогічну систему, наскрізь продуману, в якій задалегідь передбачені майбутні ускладнення. Ці явища подібні до будови, що повстає по інженерському пляні. А патольогічні явища подібні до процесу руйнування, де нерозумна сила нищить розумну будову.

5) Явища стигматизації подібні до медіюмічних явищ: екстази подібні до медіюмічного трансу, і в стигматизації і в медіюмізмі буває ясно-видючість, ходження духом по світі, ділання на віддаль, дематеріялізація предметів, бувають дивні світла, апорти і т. ін.

Та над тим мусимо окремо, подрібніше розводитися.

6) Стигматизація не є вислідом свідомого ділання стигматизованої особи.

Про це також мусимо окремо писати.

Ось це зовсім певні точки в проблемі стиґматизації. Колиж хочемо глибше пояснити стиґматизацію, то далше стрічатимемо самі квестії, які треба щойно розв'язувати.

II

СТИґМАТИЧНІ РАНИ

Перше, що я на Насті помітив, це її стиґматичні рани. Дівчина зовсім природна, нормальна, а рани такі дивні — пять ран Христових! Що ці рани в Насті самочинні, це виказане й доказане в перших двох моїх книжках про Настю, тому тут не буду про це говорити. Так само рани в інших наших двох стиґматичок самочинні, та що це ще не опубліковане, тому буду говорити тільки про Настині рани. Яка причина Настиних стиґматичних ран?

Хоч я ніколи не був раціоналіст (такий, що не признає надприродних чудес), то я спершу хотів природно пояснити собі Настині дивні рани. Ми, нинішні люди, знаємо, що природа безмірно багатіша й складніша, ніж уявляли собі її давніші покоління, тому всяке дивне явище, бодай спершу, бажаємо пояснити природно.

Щож це шкодило би Христовій вірі (так я собі думав), колиб стиґматизація була якимсь дивним природним процесом? Стиґматизовані особи тоді були би такі виїмкові одиниці, що жаром своєї любови до розпятого Христа уподібнюють себе до нього, що своєю могутньою побожністю порушили найглибші творчі сили душі і спалюють себе на Христовому жертівнику. Ті особи також тоді були би гідні всякого подиву й признання.

Критичний читач бачить, що я вже від самого

початку виключав механічну причину стигматизації і не вважав стигматизації за патологічний прояв.

На все на світі глядімо у світлі того, що вже знаємо і в що віримо. Лікарі призвичаєні до ран, до патологічних проявів, тому вони також при стигматизації не легко позбуваються того свого духового шаблону, і залюбки дивляться на стигматичні рани як на патологічні ушкодження людського тіла. А для мене вже зразу було ясно, що стигматичні рани це не якібудь собі рани, але такі, що творять людьми видуманий образ.

Христові рани доцільно, пляново зробили люди, коли Христа прибивали до хреста і потім копієм прокололи йому бік. Ті рани творять уклад, який сміло можемо порівнювати до образу, що його малював намальовані. А невже механічні причини, самі зі себе, можуть копіювати людьми намальовані образи?

Щось інше небажана діра в мурі, а щось інше вікно в мурі. Вікно це також „діра“ в мурі, але бажана, доцільно зроблена й удержувана. Діра в мурі сама від себе щораз даліше побільшується, вона є вислідом процесу руйнування; а вікно це нова будова в будові.

Звичайні рани анальогічні до діри в мурі, вони є вислідом і виразом процесу руйнування організму. А стигматичні рани анальогічні до вікон у хаті: вони не є виразом процесу руйнування організму, але виразом нової, доцільної будови в організмі даної одиниці. Тому стигматичні рани й не піддаються ніяким лікам. Вони й не розростаються способом руйнування. Якщо розростаються й помножуються, то пляново — щоб повніше віддати образ Христових ран (нпр. у Насті рани від містичного бичування). Отже твердити, що стигматичні рани ніби повстають на

патологічному тлі, що вони є вислідом і виразом процесу руйнування організму, це таке немудре, як колиб хтось твердив, що вікна в хаті є вислідом і виразом руйнування будови хати.

* * *

Навіть найбільше завзяті матеріялісти мусять при пояснюванні стигматизації покликуватися також на якийсь духовий чинник, як на причину — тому що у звязку зі стигматичними ранами виступають також духові стигматизаційні прояви, як екстази, видіння і т. ін. Очевидно, матеріялісти духове розуміють по свому — щось, що в живому організмі творить життя, але матеріялісти не вміють розложити життєвого чинника на матеріяльні чинники та процеси.

Підім на стрічу цьому матеріялістичному поняттю і поставмо питання: чи людська природа, без уваги на те, чи вона складається з духа і матерії, або тільки зі самої матерії, може сама зі себе в якомусь патологічному процесі витворити й удержувати стигматизацію?

Людська природа має спроможність витворювати різні доцільні будови, але тільки такі, для яких згори має детермінації. Це так само відноситься до цілої природи світа взагалі. Нпр. природа пави витворює чудові павині пера, рослини витворюють чудові квіти — але ціла природа світа не має спроможности витворювати довільні людські видумки, бо не має дотермінацій до такого ділання. Природа витворить цілу, живу паву, цілу рожу, та ніколи не намалює образу пави, образу рожі, ніколи не витворить ніякого напису. І коли, нпр. копаючи керницю, найдемо в землі якийсь старинний горнець чи гріш,

Матей

то ми цілком певні, що це мусить бути людський твір, бо природа не може творити чогось такого.

Людська природа може витворити людське око, руку, на людському тілі можуть витворюватися різні рани, деколи навіть симетричні, бо в природі діє чинник симетрії, але людська природа не має в собі таких детермінацій, щоб витворювати на тілі п'ять Христових ран. Це для неї таке чуже, як колиб вона нпр. на грудях мала витворити образ розп'ятого Христа, або напис: Ісус Христос.

Може хтось скаже: тут не йде про детермінації, що при стигматичній „недузі“ змушували би людську природу витворювати п'ять Христових ран, але може бути такий випадок. Випадок? Саме його виключає наше розумування, яке ми навели. Ще ніколи, від початку світа, завдяки випадкові не повстав у природі ні один гріш з написом. А витворити п'ять, властиво дев'ять, Христових ран і відповідно розмістити їх на людському тілі це не менша штука, ніж витворити гріш з дев'ятьма доцільно уложеними буквами. Зрештою, впродовж сімох останніх віків були вже сотки стигматиків, отже тут мусить бути якийсь закон, а не випадок.

* * *

Ніколи не дійдемо до причини стигматизації, коли не звернемося просто до духового чинника, що вміє думати, що знає, як виглядали Христові рани, знає церковний календар і знає, як одне до одного достосувати.

Перше питання тут нам накидується: чи Настине свідоме „я“ не є причиною її стигматизації?

Відповідаємо вповні рішуче: Ні!

Настя (як і Тереса Neumann) зовсім не знала, що

2

Львівська державна наукова бібліотека
№ 2930

22.285

Львівська бібліотека АН УРСР

стигматизована особа взагалі може існувати. Впродовж двох перших місяців Настя вважала свою, тоді ще неповну, стиґматизацію за недугу, на самоті часто плакала, роздумуючи: „що це мені сталося?“ — і давала на молебни, щоб „та недуга“ їй минулася.

Настя зовсім не панує над своїми стиґматизаційними явищами. Вона не може попасти в екстазу, коли хоче, ані не може спричинити, щоб її рани наново повстали, побільшилися, або бодай отворилися. Це для мене вповні наглядне, а кожний критичний читач повинен це взяти за таке певне, як колиб він сам це ствердив.

Відколи Настя стала черницею, її стиґматизація поступово стала укриватися, рани не отворилися і щораз маліли. Я був кілька разів свідком такої ситуації, де гості, що Настю відвідували, до очей говорили їй: „Я думала, що це великі рани, а то такі малі!“ Я бачив по Насті, що це для неї дуже прикре, всетаки вона не могла собі допомогти.

Раз навіть в екстазі Настя жалувалася перед ангелом: „Чому мені рани не отвораються?“ Ангел на це не дав відповіді. Та з того видно, що Настя навіть при урухомленні тих духових чинників, що творять екстазу, не панує над своїми ранами.

Десь від кінця вересня 1936 р. Настина стиґматизація цілком скрилася, а екстази стали дуже рідкі. Але Настя ані своєю волею, ані молитвою нічого не може змінити в тому курсі її стиґматизації. (Для орієнтації згадаю, що від великої середи 1937 р. до 15 V 1937 екстази в Насті знову були часті й дуже довгі.)

Ніяк не можу позбутися того вражіння й по-

гляду, що стигматизація на Настю накинена, що Настя тут не є субєктом, тільки обєктом.

* * *

Щоб Настя вмовила в себе стигматизацію свідомо й доцільно, це вповні виключене попередніми аргументами.

Але може Настя вмовила в себе стигматизацію не „центром“ своєї свідомости, а якимсь її „боком“ — якимсь чуттям?

З факту, що з Настиних ран на стопах виплинула кров і то в значній скількості, коли в моїй хаті (в осени 1935 р.) були зібрані редактори деяких наших часописів, я собі міркував, що Настині рани, бодай поза екстазою, можуть отвиратися завдяки сильнішій емоції Настиної душі. Настя це заперечила й сказала, що кров тому виплинула, бо так Христос дав на переконання людям.

Слідуючий анальогічний випадок переконав мене, що душевна емоція Насті тут дійсно ні при чому. В Млинах у часі латинського Різдва 1935 р. отворилися Настині рани на ногах поза екстазою в хаті господаря Вачка (тоді і я там був) на бажання одної пані польки зі сусідного села, яка вже спершу повірила була в Настину стигматизацію і всюди боронила Настю, частіше приїздила до неї, але не мала нагоди бачити, як Настині рани отвираються. Тут не було ніякої емоції в душі Насті, а було тільки бажання посторонньої людини.

На основі цього факту я припускав, що може сильне бажання інших людей має вплив на отвирання Настиних ран. Але ця думка також показала помилковою.

В вівторок 24 III 1936 р. С. Василя звогченою ватою змила кров, що була виплинула з Настиних

ран на ногах в часі екстази. Рани вже були присхли, а тоді ангел сказав, що „Христової крові не можна з тіла стирати, тому рани за кару ще раз отворяться, і душа (Настя) мусить знести подвійний біль“. (Звертаю увагу на те, що також Тереса Neumann не обтирає собі крові, яка в екстазі спливає їй з очей по лиці, з чого деякі навіть глузували собі, що ніби вона це робить для театральності. Але вже й про св. Франціска, першого стигматика, читаємо, що він не обтирав собі крові, яка випливала з його стигматичних ран.)

Дійсно, в тій хвилині з ран знову виплинув струмочок крові і засох на ногах. При тому і я був присутній.

Відколи в Настиних екстазах став безпосередньо промовляти ангел (від хрестопоклонної неділі в великому пості 1936 р.), відтоді стало нам уповні ясно, що це він є тим автором, що панує над Настиною стигматизацією в усіх її подробицях. Отже ціла загадка Настиної стигматизації остаточно уформувалася як загадка Настиного ангела. Настин ангел це особа, зовсім відмінна від Насті (Настя відчуває його як „іншу особу“), незалежна й вища інтелігенція та сила. Хто той ангел? Чи дійсно ангел, чи може якась така формація Настиної підсвідомої душі?

Чим довше студіюю Настю, тим глибше й сильніше переконуюся, що це дійсно ангел. А анальогічні прояви в Евстахії Бохняк остаточно утвердили мене в тій переконанні. Але цієї проблеми тут ще не буду розв'язувати — треба вперед перейти всі природні спроби вияснення стигматизації.

* * *

А істерія? Це в лікарському світі шумне слово, що тягне за собою всілякі темні поняття, саме тому

лікарі залюбки й прикривають ним, наче фіговим листком, марну наготу свого погляду на стигматизацію.

Істерія це патологічний прояв. А в Настінову психічному характері, як це ми вже сказали, нема нічого патологічного.

Др. Артур Ерб, що у львівському шпиталі мав доручену обсервацію над Настею, здав звіт про неї в фаховому часописі „Polska Gazeta Lekarska“ ч. 1 з 1936 р. Сам собі суперечить цей лікар, бо насамперед написав, що в Насті не стверджено істерії, а вкінці таки пояснює її стигматизацію як вислід істерії.

Ось його слова про Настю: „Психічний дослід на Відділі дав вислід властиво уємний. Також не стверджується позначок психопатичної особовости, зокремаж нема виразніших позначок істеричної конституції: вагання настрою вдержується в фізіологічних межах, нема більшої сугестивности, а театральність, якщо є, то радше з великим поміркуванням“. „Істеричною є тільки охота заімпонування окруженню, змагання відограти визначнішу роль, звернення на себе уваги“.

Що в Насті нема істерії, це лікарі ствердили (бо так дійсне є). А що ніби в Насті є істерична охота заімпонувати окруженню — це Др. Ерб (жид) тільки довільно припустив, бо не мав іншого способу для пояснення Настіної стигматизації.

Та як він помилявся в діагнозі Настіної дійсности, про це найкраще свідчить те, що він у тій самій реляції називає Настіні екстази то „нападом“, то „сном“, а конверзаційних екстаз, які в Насті розвинулися від травня 1937 р. (гл. про це в моїй II книжці про Настю), ніхто на світі не міг би назвати ані нападом,

ані сном, бо Настя в них ані не засипляє, ані не зносить ніяких терпінь.

Зрештою, чи істерія могла би спричинити стигматизацію? Я додаю зараз дальше, щоб ціла абсурдність цього питання вмиг виявилася: чи істерія могла би спричинити ясновидючість, котрою Настя відріжнила свячену воду від несвяченої (гл. про це в моїй II книжці про Настю)? і Настині „апорти“? і нерукотворені образи на вікнах — і то по цілому Львові, Перемишлі, Станиславові і по цілій Галичині? Ті, що істерією пояснюють собі Настину стигматизацію, навіть не цікавляться тими чудесними Настиними явищами, згори їх відкидають, а мають перед очима тільки Настині рани і зовнішні прояви її екстаз. Алеж це значить безглуздо топтати Настину дійсність, а не пояснювати її.

Всетаки лишімся при істерії.

Щож таке істерія? Дефініція істерії, яку я подаю у I книжці про Настю за німецьким лексиконом „Der grosse Brockhaus“, зводить істерію на духову недугу на тлі сугестії. Як видно з наведених слів Дра Ерба, він також зводить істерію на сугестію.

Тому що при „істерії“ маємо на думці також хорі нерви, а при „сугестії“ ні, я поставив би таке розріжнення, що при „сугестії“ на перше місце вибивається в наших поняттях вмовлення через розумові та волеві акти, а при „істерії“ вмовлення через чуття, яке безпосередньо зачепляє нерви; крім того маємо ще тут на думці тривкий, патологічний стан (*habitus*) сугестії.

З того ясно, чому при стигматизації зручніше покликуватися на істерію, ніж на „сугестію“: роля людського чуття для нас більше непроглядна, ніж роля розумових актів. Саме для проглядности ми бу-

демо говорити про сугестію, а не про істерію. Що ж може сугестія?

Кожний інтелігент знає, що сугестія може викликати різні ілюзії, галюцинації та „фікс-ідеї“; вона може — на короткий або й на довший час — спинити функціонування різних органів, або збільшити, чи скривити їх функціонування. Чуттєва сугестія (нпр. сильний страх, сильне зворушення, любов) сильніша; вона може спричинити навіть смерть і різні ушкодження здорових органів, або навпаки: урухомлення нечинних органів.

Зі страху людина блідне, зі стиду румяніє (вплив чуття на обіг крові). На деяких людей, що мають сугестивну вдачу, симпатія сильно ділає: між плачущими вони не можуть не плакати; з тими, що сміються, вони не можуть не сміятися; коли бачуть когось, що попав у несвідомість, то й самі готові попасти в несвідомість; а коли бачуть, що нпр. залізниця відтяла комусь ноги, то зі сильного сугестивного зворушення і їм на тому самому місці може явитися зачервонілий пас довкола ніг (лікарі цей зачервонілий пас назвуть „стигмою“).

Ось тут, у тій сильній симпатичній сугестії лікарі залюбки дошукуються причини стиґматизації, задивляючися на стиґматичні рани як на „ушкодження організму“.

а) Ми вже виказали, що стиґматичні рани це „нова будова в будові“, а не ушкодження організму.

б) Лікарі ствердили, що Настя не має сугестивної вдачі (гл. про це в моїй I книжці про Настю).

в) Сильною емоційною сугестією спричинені „стиґми“ в значінні лікарів це завсіди перехідові явища, а справжня стиґматизація нераз триває довгі роки до смерти.

г) Повторимо тут: невже симпатична сугестія

могла би в Насті спричинити екстази, „апорти“, містичні образи на склі? Про Христа нічого такого не знаємо, отже як Настя могла би вмовити в себе щось таке дивне, про що вона ні поняття не мала й не знала, що воно можливе?

Чи не видно з того зовсім наглядно, що Настина стиґматизація це система дивних явищ, яка далеко перевищує всяку міру можливої суґестії?

Італійський лікар Dr. Giorgio Festa, пишучи про тепер живучого стиґматика о. Пія Forgiоне з Pietralcina (полуднева Італія), висловлює своє переконання, що стиґматичних ран природно не можна пояснити. При тім він покликується на найвизначніші авторитети. Ось його слова:

„До яких вислідів у дослідах цього роду дійшли найвизначніші спеціалісти в неврології і теології наших часів? Зачнім від Terrien-a, що у свому звіті на лікарському конгресі в Женеві 1907 року заключив, що ніколи не були заобсервовані на людині скірні кровавлення, які були би вислідом впливу чисто суґестивних сил. Вона Mendici досліджував безконечну статистику скірних кровавлень, що були спричинені найріжнішими недугами, а не найшов ні одного одинокого випадку, що був би невротичного чи психопатичного походження. Beaunis вже якийсь час перед тим заступав думку, що наплив крові (Blutandrang) на скірі це найвище, що сила суґестії може. Babinski заявляє по довгих, основних студіях предмету, що при невропатії, істерії та споріднених психопатичних станах ніколи не находяться трофічні (відживаючі) зранення скіри. Dujerme чесно заявляє, що йому ще ніколи не вдалося, при досліді численних психопатичних типів, які він студіював в Salpêtrière (в Парижі), найти хочби тільки один випадок тих клясичних ран, яким дано назву стиґм. Вкінці ще професор

Janet, який оповідає, що він двадцять два роки очікував, всетаки на своїх хорих не міг ствердити ні одного самотнього випадку справжніх і повних стигм. До того погляду таких визначних учених додаймо ще й ті ствердження, до яких дійшли такі Farges та Poulain, і закінчимо цей короткий перегляд визнанням Юрія Dumas, що в своїх викладах про психологію на Сорбоні явище стигматизації признає за можливе, але враз заявляє, що йому ще ніколи не вдалося знайти пояснення для стигматизації¹⁾.

Ці вчені мають на увазі тільки стигматичні рани, а вже на цій основі заступають погляд, що стигматизацію годі природно пояснити. Скажемо обережно, та зате з цілою певністю: В рямках природи, як її розуміє нинішня офіційна наука, рішуче нема причини, яка могла би витворити справжню стигматизацію.

По розгляненні цієї проблеми, як слід, ми свідомі не тільки того, що дотепер ніхто не міг знайти такої природної причини, але й того, що така причина (істерія, сугестія) неможлива — як нпр. неможлива є природна причина воскресіння євангельського Лазаря.

Лишається нам ще шукати за причиною стигматизації в медіумізмі — але медіумізм ще не належить до офіційної науки.

* * *

Перед пояснюванням стигматизації через істерію особливо треба остерегти віруючих людей. Як ми вже згадали, о. Siwek взявся пояснювати стигматизацію Тереси Neumann через істерію.

Але вже перед ним, ще 1924 р., о. Августин Gemelli, францісканин, лікар, ректор католицького університету в Медіоляні, написав про стигматизацію

¹⁾ Fr. v. Lama: Pater Pio von Pietralcina, Karlsruhe 1936. Стор. 44.

в тому дусі, що св. Франціска з Асізі треба вважати за самотнього справжнього стигматика, це значить, що це самотній випадок, якого надприродний характер апологія може з цілою певністю вказати.

З поступом науки завжди приходиться піддати ревізії деякі погляди, які удомашнилися в теології. Так і ці автори рішилися на такий ризикований крок задля поступу новітньої психології, особливо ж парapsихології. Хто знає ті науки і вміє самотійно думати, той не може не вичувати, що в наших часах настала криза в теологічних поняттях про чуда взагалі. Багато явищ, що їх давніше вважали за надприродні чуда, ми нині вміємо природно пояснити. Отже повстає квестія, як далеко сягає природа в чудесних явищах?

Давніше всі явища стигматизації вважали за надприродні; нині бачимо, що це не зовсім так, що природа і тут сповняє чималу роль.

Gemelli і Siwek, улягаючи натуралізові, погодилися зі скрайністю, що ніби стигматизація є в цілості природним процесом. Зі св. Франціска вони роблять виїмок тільки тому, щоб не потрапити в конфлікт з висловом Церкви про характер стигматизації св. Франціска. Алеж філософічні рації мають свою немолиму логічну послідовність.

В житті св. Франціска, як стигматика, нема нічого такого, що не мало би своєї аналогії в інших стигматизованих осіб. Отже якщо це дійсно далось доказати, що стигматизацію в Тереси Neumann спричинила істерія, що сугестія може спричинювати справжню стигматизацію, то хто оборонився би перед логічною послідовністю, що істерія це загальна причина стигматизації? Авжеж у такому випадку була би безнадійна справа доказувати, що св. Фран-

ціск абсолютно не міг сугестією спричинити своєї стигматизації, але мусів одержати її надприродно.

Таким способом святі, що були стигматизовані, вийдуть осмішені — як істерики чи істерички, патологічні типи. І ще далше. Якщо істерія-сугестія може аж такі дива спричинювати, як справжня стигматизація, то як охоронити перед природним пояснюванням усякі чудесні уздоровлення — не тільки лордські, але й ті зі св. Письма?

Тай з досвіду знаю, що Gemelli-Siwiek це фатальні провідники для розпізнання справжньої стигматизації в конкретних випадках. Священики, натхнені їх духом, уроюють собі, що ніби мають премудрі — поступові поняття про стигматизацію, а в дійсності легко піддаються найнаївнішим уроєнням та жахливо кривдять і мучать стигматичку роками — нездібні не тільки пізнати правду, але навіть взятися до гідного її досліду (їм здається, що ніби вони вже згори все знають — „істерія, тай вже“).

Siwek ставить лордські уздоровлення як зразок надприродних чудес. Вивернув порядок чудесних проблем, бо в дійсності лекше природним способом пояснити всяке лордське чудо, ніж справжню стигматизацію.

Як знаємо, в людській природі нема детермінацій для витворення стигматизації, бо стигматизація це „образ“ довільно людьми видуманий. Але в людській природі є детермінації для витворювання цілих, здорових людських органів і є тенденція, щоб недужий орган уздоровити.

Сугестія ніколи не витворить третього ока, третьої руки, ані стигматизації, бо сугестія нічого не може „створити з нічого“, не може дати природі того, чого природа не має бодай в укритому стані.

Зрештою, людська природа, як і всяка інша, різними, сильними біологічними законами хоронить свій тип, щоб він не перекинувся поза свої визначені межі та форми. Якщоб не ці закони, якщоб сугестія могла щонебудь таке творити, що не є передбачене законами типу людської природи, якщоб „фікс-ідеї“ божевільних могли в людській природі „воплочуватися“, то інституції для божевільних були би повні всяких монструмів, бо чи один божевільний уроїв собі, що має цапачі вуха, ніс слона і т. ін. В такому випадку людський рід уже давно був би вивродився, Господь його знає, в які різні типи звірят.

А ті самі біологічні закони хоронять людей також перед стигматизацією, що є, як знаємо, новою будовою в людському організмі.

Але сугестія може урухомити ті чинники, що в людській природі або придушені, або сплять. Отже сугестія може спричинити й таке несподіване uzдоровлення, яке людям може здаватися чудом.

Щоб це зрозуміти, треба мати на увазі, що всі свої органи, мозок, серце, легені і т. д., витворює сама людська природа, бо людська зародкова клітина має детермінаційні чинники саме до витворення тих органічних форм.

І безупинно людська природа удержує свої органи та змагається поконати всяку недугу.

Всякі ліки тільки помагають природі, то побуджують її до сильнішого ділання, то усувають перешкоду, але процес властивого uzдоровлення завжди виконує сама природа.

З того ясно, що при всякій недузі природа має в собі чинники, які пруть до uzдоровлення недужого організму. Ще й по утраті якогось органу людська природа задержує в собі цілу людську при-

роду, отже й ті детермінації, які в даних умовах могли би витворити втрачений орган.

У деревин з кожного „очка“ на гильці може вирости ціла така деревина. В деяких низчих звірят, як у раків, наново відростає відорвана нога, в ящірок хвіст. У людей так не буває, всетаки бувають надзвичайні випадки, що деяким людям на старості літ наново поростає волосся, виростають зуби і т. ін.

А каліки, що втратять руку чи ногу, родять уповні здорові діти. Значить, у природі тих калік ще залишилися детермінації для витворення також утрачених органів. В нормальних умовах ці детермінації бувають увязнені так, що вони можуть ділати тільки при витворюванні зародкових клітин. Але чи в якомусь надзвичайному випадку, при якійсь „революції“ в природі даної особи, ті чинники, що пруть до здоровля та до витворення всіх людських органів при витворюванні зародкових клітин, не могли би ділати також і в іншій сфері організму?

А сугестія помагає природі — так, як добрий лік. Можемо собі уявити, що вона в даних одиницях здібна урухомити і найглибше замагазиновані складники природи.

Ось таким способом можна би пояснювати всяке чудесне уздоровлення. Але стигматизації таким способом не можна пояснити, бо, що разураз повторюємо, людська природа сама зі себе зовсім не преться витворювати стигматизацію — не має таких детермінацій.

Тому для мене повна справжня стигматизація більша загадка, значить: більше чудо, ніж якенебудь людське чудесне уздоровлення. Я сказав, що Siwek, хотючи поглибити та направити гармонію

між новітньою наукою і християнською вірою, перевернув порядок чудесних проблем.

З його становища і при його засадах я сміло взявся би пояснити природно всі євангельські чудесні уздоровлення і навіть усі інші чуда. Якщо сугестія всемогуча в одному випадку, то чому вона не могла би бути всемогуча і в усіх інших випадках?

* * *

Сугестія не кожному помагає в недужі — бодай не в однаковій мірі. Всі недужі бажають собі здоровля, та не від напруги їх бажання залежить їх виздоровлення, але від конституції їх природи.

Проказа і дотепер невилікувальна недуга. А Мойсей мусів знати про таких, що якоюсь рідкою, надзвичайною і незрозумілою для нас реакцією природи позбувалися прокази, бо Мойсей видав закон, що такі мають показатися перед священиком, щоб видав їм посвідку, що вони здорові. Ось чудесне виздоровлення — без авреолі чудесности.

Але десять прокажених, що позбулися прокази на слово Христа, мають цілу авреолу чудесного виздоровлення. Спробуймо пояснити це природно. Сугестія? Щоб усіх тих десять прокажених мало і таку сильну сугестію і таку конституцію природи, щоб в одному часі позбутися прокази — це виключене!

Тут мусіла бути якась творча сила. Вона мусіла перейти від Христа на тих десятих прокажених.

Якж є така природна творча сила, що могла би від одної людини перейти на іншу людину і в одному моменті уздоровити її з прокази?

Офіційальна наука не знає ні про яку таку силу. Мусимо звернутися до медіюмізму.

III

МЕДІУМІЗМ І СТИГМАТИЗАЦІЯ

Медіумізм вводить нас у куди глибші нетрі людської природи, ніж офіційальна наука.

Слабий бік медіумізму, як науки, в тому, що це ще нова наука, неупорядкована і загально ще досі непризнана. А що медіумічні явища дивні, що вони відступають від норми звичайного людського досвіду, то одні люди згори заперечують можливість і правдивість медіумічних явищ, а інші всі такі явища приписують найчастіше чортові, або взагалі духам. На тому полі панує між людьми суматоха понять — справжнє „вавилонське помішання мов“. І сама назва „медіумізм“ — „медій“ ще є, як теологи кажуть, „male sonans“ (разить ухо), саме задля згаданих упреджень.

Ця назва не відповідає добре своєму предметові. „Медій“ це — в первісному значінні слова — посередник, через котрого промовляє чи діє якийсь дух. Але „медіумізм“ у ХІХ в. застосовано саме до природних таких дивних явищ, а явища, спричинені духами, зачислено до „спіритизму“. Медіумізм і не обіймає всіх таких дивних природних психічних (парапсихологічних) явищ. До нього ще треба би зачислити також гіпнотичні та інші дивні явища (нпр. ті, якими продукуються індійські йоги, факіри, заклиначі змій і т. ін.).

Часто буває, що нововідкрита природна сила чи процес спершу не має відповідної назви для себе. Так і тут. Ми від біди, щоб доводити читачів від відомого їм слова до невідомих їм речей, будемо покористовуватися назвою „медіумізм“ у такому поширеному значінні, як це ми пояснили.

* * *

Хто хоче зрозуміти основу медіумізму, той мусить зачинати творити собі новий погляд на структуру речей — від новочасної фізики.

Ідучи за змісловою обсервацією, люди собі уявляють, що кожна матеріальна річ кінчиться на своїх матеріальних границях. Тому одне тіло ніби й не може ділати на друге здалека („*actio in distans est impossibilis*“).

Славний англійський фізик Newton відкрив, що сонце притягає землю, земля сонце і взагалі всяке тіло має силу притягання (сила гравітації) — отже ділає на далеко.

Хоч люди з давен-давна знали, що магнес притягає до себе кусні заліза навіть крізь скло, і хоч поняття гравітації Newton-а здобуло загальне признання в новочасній фізиці, то вчені — аж до найновішої атомістичної фізики — якое не вміли виснувати з тих даних дальші льогічні послідовности¹⁾.

Найновіша фізика також в атомі найшла анальогічну будову до нашої соняшної системи. В атомі дуже маленько матеріальних зеренець, а з них виходять, їх окружують і вяжуть ріжні енергії.

Це значить, що справжні границі матеріальних речей не кінчаться на їхніх матеріальних границях, але з кожного тіла безупинно випроміньюють його енергії, ідуть Бог зна, як далеко в світ, і ділають далеко у світі. Отже кожне тіло своєю конструкцією подібне до розжареного тіла, з якого довкруги випроміньюють у світ світло та тепло.

Тіло ділає й там, де його „нема“ — але його енергії там доходять. Кожне тіло має свою широкую зовнішню сферу, назвім цю сферу „авра“ (стан погоди), в котрій способом випроміньювання енергії

¹⁾ Так нпр. ще й дотепер нема в фізиці квестії: з якою шкороїстю поширюється сила гравітації?

виражається те все, що в тілі діється. Кожне, навіть найменше тіло, навіть атом це наче радіостанція, яка безупинно висилає у світ довкруги себе те, що в ньому діється. Отже авра якогось тіла це узовнішнення внутрішніх станів того тіла (нпр. чи воно гаряче, чи зимне, чи рухається, чи спочиває, чи воно наелектризоване, чи воно металеве і який металевий — металеві відзначаються спеціальним випромінюванням, і т. ін.).

Така структура всіх тіл на світі, без виїмку.

* * *

А як з людиною? Очевидно, людська природа, оскільки вона матеріальна, підлягає всім законам фізики і має свою авру, як і кожне інше тіло.

А людська душа? Великою несподіванкою було, коли з медіумічних явищ виявилось, що людська душа також випромінює в світ довкруги себе, що вона також є безупинно чинною радіостанцією, яка довкруги себе на цілий світ висилає те все, що в ній діється. Людська душа також має свою зовнішню авру, в якій безупинно узовнішнює свої внутрішні переживання.

Як душа може випромінювати і в якій формі це діється, це для нас тайна. Та це ясно, що завдяки медіумічним явищам треба справити чи одне традиційне поняття про душу.

Людська душа не тільки діє на оточуючий її світ, але одночасно вона і сприймає (пізнає) світ. Той свій характер душа задержує також у своїй аврі. Душа це не тільки радіостанція, що висилає у світ свої внутрішні переживання, але це одночасно також радієвий апарат, що схоплює висилки інших радіостанцій-душ. Душа кожної людини своїми „проміннями“ обіймає цілу земську кулю.

В нормальних людей ці „медіумічні“ (тут уже бачимо, як ця назва не стосується до речі) висилки та сприймання переважно не доходять до свідомости, бо вони дуже слабенькі. Нормальні люди це наче радіо-апарат, який так тихо грає, що треба би 100 чи 1000 разів скріпити його голос, щоб його в хаті почули.

Але бувають такі виїмкові одиниці, що мають „розв'язану душу“ і можуть у своїй аврі 100 чи 1000 разів сильніше узовнішнювати свої внутрішні переживання та сприймати духові висилки інших людей. А можуть бути й такі виїмкові стани душі, коли й нормальна людина щось таке зможе.

І будуть зовсім природно діятися дивні явища, про які давніше люди собі думали, що вони взагалі неможливі, або що вони є ділом духів.

* * *

Діяння через психічну авру дуже розгалужене і в ріжних „медіів“ (тут і знову цей вираз невідповідний) ріжно виспеціалізоване.

Буває, що той, на котрого пильніше дивимосся, коли спить, збудиться зі сну; а коли йде вулицею, то несподівано обернеться до нас. Це наша душа через свою авру так поділлала на нього, і він це відчув (хоч і не зовсім виразно). Через свою психічну авру гіпнотизер гіпнотизує; промовець „електризує“ слухачів; а збірна авра розентузіязмованих слухачів взаємно ділає на промовця, збільшуючи його ентузіязм; і т. ін. Давніше пояснювали такі явища сугестією; а нині бачимо, що сугестія має також реальні „проміння“, через які діє. В деяких випадках деякі одиниці тим самим способом відчували чи навіть бачили щось таке, що десь далеко сталось (особливо, коли це було щось емоційне). А медії, телепати, ясновидці мають

таку вдачу, що разураз можуть сприймати явища, які десь далеко діються, можуть відкривати тайні речі і т. ін.

Через психічну авру можна навіть порушувати предмети на віддаль, а навіть перенести їх. Для Евстахії Бохняк це просто „жарт“ перенести якусь річ духом на інше місце, взяти її зі замкненої скрині. Коли річ близько неї (до кільканацять метрів), Евстахія переносить річ без екстази, при нормальній свідомості. Колиж річ далеко, то переносить її в екстазі. А сама Евстахія вже 12 років лежить у ліжку (на кількох місцях має зломаний хребетний стовп), руками вона не всилі навіть з місця піднести тяжчих предметів, які духом переносить. Тим легше зрозуміємо, що через психічну авру, на віддаль, одна людина може й сильно впливати на другу: кликати її до себе, мучити її, страшити, шкодити їй, або помагати, читати думки інших, і т. ін.

Деякі тим способом впливають на звірята: на гадюки, птахи, щурі... Отже чари це не таке пусте, як собі дехто думає, і не мусять ґрунтуватися на демонічних силах.

При помочі психічної аври можна — зі замкненими очима — читати запечатаний лист, бачити крізь мур, чути слова, дуже далеко висказані; і т. ін.

Коли вже для когось відоме, що наші думки способом випромінювання ідуть у світ, то такий не подивується, що можна також фотографувати думки, а властиво змислові зображення (нпр. ключ, ножиці).

Але випромінювання якогось зображення може бути скріплене до тої міри, що інші люди будуть його бачити у світі наче дійсну ту річ, яку воно представляє. Зображення, що є в нашій душі і мозку, можуть живцем з мозку виступити в зовнішній світ.

Тим способом може бути пояснена т. зв. „мате-

ріялізація духів“ при медіюмічних сеансах. „Зматеріялізовані духи“, бодай деякі з таких явищ, це екстеріоризовані (узовнішнені) сни медія. Це бувають не тільки людські особи, але й птахи, звірята, що залишаються у звязку з душею медія, і мають ознаки ніби самостійного життя (особи щось роблять, говорять, птахи літають і т. ін.) — як діється в сні. Чим більше потахнене наше „я“, тим більше ніби самостійного життя можуть набирати в нашій душі уявлені особи чи звірята (вони тоді зуживають ті сили, які в нормальному стані зуживає наше „я“). Тому то наші фантазії бувають найсильніші в великій гарячці, або в сні, коли наше „я“ ослаблене, а фантазія всетаки працює. Тому й медії при екстеріоризації їх фантазії попадають в т. зв. транс (медіюмічний сон чи півсон).

Ще один крок даліше — і маємо екстеріоризацію душі. Душа виходить з тіла, ходить десь далеко по світі, а своїм випромінюванням залишається настільки у звязку з тілом, що держить його при житті. Це відвернений порядок: душа своїм „ядром“ знаходиться зовні свого тіла, а своєю „периферією“ в тілі.

Тут уже не подивуємося, що душа, коли її спроможности такі дивні, може позбавити своє тіло всякої чутливости, може дуже побільшити тягар свого (або й чужого) тіла, або навпаки: знівелювати гравітацію і зноситися з тілом по повітрі, ходити по воді, зробити своє тіло невразливим на діяння вогню (факіри ходять по рові з жаром), зробити тіло негниючим по смерті, змінити вигляд та величину свого тіла і навіть дематеріялізувати його (щоб стало невидиме).

Ми тут на дорозі природного пояснення стигматизації. Коли такі дива-чуда, що ми їх загально згадали, нині вже можна природно пояснити, то чи не можна би їй стигматизації так пояснити? Спробуймо! Але вперед, для порівняння, спробуємо тим способом пояснити інші чуда, добре відомі в Церкві.

І в грецьких і в латинських літургіконах при кінці бувають поміщені вказівки для священиків, що їм робити, коли по освяченні на Службі Божій, замість вина, появиться кров у чаші, а замість хліба на дискосі, малесенька дитина або кусень людського тіла. Ці вказівки мусять походити з тих давних часів, коли східна і західна Церква ще жили в єдності. І видно, що явища, про які говорять ті вказівки, не є надто рідкі, коли аж відчуту потребу упорядувати відношення священиків до таких явищ.

Один з моїх товаришів священиків сказав мені, що і йому раз таке приключилося. По освяченні в чаші начеб найшлася одна крапля крові, вона стала вирувати, а від того все вино в чаші прийняло вигляд крові. По кількох хвилинах явище зникло. На це я поставив йому питання: А була тоді в церкві якась незвичайно побожна особа? Він відповів, що була одна така жінка (інтелігентна). Я йому дав пояснення: Ну, то це вона зробила! Її побожна й сильна уява Христової крові, випромінюючи з її душі, зреалізувалася в евхаристійному вині.

Значить, це було парапсихологічне явище, як здається, без усякої надприродности.

Всі такі й подібні явища можна би пояснювати тим самим способом. Бувають Христові розпяття-статуї, що хвилинами наче оживають, плачуть, кровавлять. Оскільки ці явища звязані з якоюсь особою, то вони імовірно діються через психічну авру тої особи.

В Асті (між Турином і Генувою в Італії) в 1933 р. розпяття (хрест) одної хорої жінки в шпиталі стало кровавити. Хрест високий 52 см, корпус із гіпсу. Явище цілком певно стверджено, той хрест фотографували в часі його кровавлення, професори посвідчили, що на ньому дійсна людська кров. Можна би припускати, що це все робила душа тої хорої жінки через свою авру, отже кров, що появилася на хресті, це кров з тої жінки.

При всякому узовнішенні якогось зображення виходять поза тіло не тільки духові складники того зображення, але й тілесні (це т. зв. медіумічна плязма, яку стверджено також фотографією). Отже кров з тої жінки в Асті дійсно могла переходити на розпяття.

Тут мушу справити одну мою думку про містичні образи Насті Волошин, яку я висказав у брошурці про ті образи. Я спершу думав, що в шибах з містичними Настиними образами нема ніякого додатку, що образ на них повстає тільки завдяки новому розміщенні частиць скла. Але потім я завважив, що такі шиби, саме коли їх обмиється „сидолом“, масні і то тільки на тих місцях, де опалізація. З того я заключив, що Настя мусить до тих шиб домішувати щось зі свого тілесного організму.

Евстахія Бохняк також витворює містичні образи на шибах так само, як Настя. Але вона більше пам'ятає про це. І пояснила мені, що до шиб з містичними образами вона додає своєї крові. Аж тоді я зрозумів одну загадку з Настиного життя. Як тільки Настя опинилася у Львові, і в екстазі і поза екстазою вона часто говорила, що її кров розіллється по цілій Україні. Опісля я раз питав її ангела, як це розуміти: чи може прийдуть большевики і будуть тягати Настю по цілій Україні та мучити її? Ангел

відповів: „Ні, це в духовім значінні“. — Настина кров розіллялась в її містичних образах...

Одна пані в Синевідську вижному в осени 1936 р. трьома наворотами, разпораз, бачила, що Настя Волошин дивиться на неї живими очима з тої фотографії, де Настя як дівчина. Та пані взяла була Настину фотографію до рук та промовляла до неї: „Настю, чи ти знаєш мою журбу, чи чуєш, як тебе кличу?“ І саме в тому часі Настині очі на фотографії ожили.

Давніше пояснювали би таке явище сугестією та ілюзією (привидом). Алеж Настя докладно знала про це явище й сама від себе описала мені його. Отже це явище вона мусіла спричинити через авру свої душі. Вона чула й бачила, як та пані до неї відзивалася, тому всміхалася до неї в душі, а це відбивалось на її фотографії, на яку гляділа та пані в Синевідську.

Про подібне явище читаємо в житті св. Франціска в Асізі. На смертному ложі св. Франціск просив братів, щоб вони прикликали з Риму його добродійку, паню Settesoli, нехай вона привезе сукна на чернечу рясу і тісточка, які св. Франціск любив. Але та пані приїхала до св. Франціска вже тоді, коли браття щойно шукали за післанцем, якого хотіли вирядити по неї. Вона привезла зі собою бажане сукно, тісточка і ще віск на свічки та кадило. В Римі чула голос, щоб зараз вибралася до св. Франціска і все те привезла йому.

В середніх віках це явище вважали за надприродне чудо в цілих 100%. А ми нині розуміємо, що це могло статися через психічну авру. Св. Франціск дуже бажав собі того, і та пані Settesoli довідалася про той зміст його душі у формі голосу, що до неї говорив.

Індійські йоґи та факіри продукуються тим, що посадять зерно пшениці чи рижу, яке під впливом їх психічної аври впродовж кільканацятьох мінут виростає в повний, зрілий колос. Видно, що ті йоґи та факіри (завдяки довголітнім вправам та постам) уміють через свою психічну авру піддавати засадженому зерну розгонну життєву силу, яку черпають зі своєї власної душі.

Про Христа написано в євангелиста Луки: „І ввесь нарід старався діткнутись його, бо сила з нього виходила і оздоровляла всіх“.

Завважую, що це не є моє остаточне слово про чуда, які тут згадую, тільки спроба природного їх пояснення. А вже з того пояснення добре видно, що при чудах мусять входити в гру куди глибші та реальніші сили, ніж собі їх уявляли давніші раціоналісти, що хотіли пояснювати чуда оманю, ілюзією, а що найвище сугестією.

Христова душа мусила бути куди більше багата життєвими силами, ніж наша, і мусила бути „розв'язана“, з могутньою аврою, отже навіть природно могла оздоровляти недужих.

Також із Насті Волошин „виходять сили“, коли вона помагає недужим: вона передає їм свої життєві сили, а від недужих перебирає на себе їх недуги і в своєму організмі поконує їх.

Христос був без порівняння вищий тип, бо його життєві сили були такі сильні, що вмить перемагали всяку недугу в хорого, без перебирання тої недуги на себе (щоб ще і в собі поконувати її).

* * *

Чудо св. Януарія в Неаполі, що разураз повторюється, відоме в широкому світі. В Неаполі в катедрі зберігається кров мученика св. Януарія в ам-

пулці. Та кров, виставлена в церкві, деколи оживає, зі засохлої робиться пливкою і булькотить.

Не знаю, чи колинебудь таке явище на тій крові стверджено, коли вона замкнена в ризниці, а в церкві нікого нема. Оскількиж вона оживає тільки тоді, коли в храмі вірні моляться і то саме очікують ожиття тої крові, то це явище можна би пояснювати впливом збірної молитовної аври вірних.

Збірна психічна авра людей! Ділання аври одної людини може бути й слабеньке, але коли аври тисячей людей спливаються в одне русло, то ділання тої збірної аври може бути дуже сильне. Ми, завдяки модерній фізиці, при звичаєні числитися з малесенькими квантами та розуміти їх збірну силу. Нпр. електрика в хмарах збирається з електричних квантів поодиноких атомів, а зростається в могутній грім.

Усе на світі ділає відповідно до своєї природи. Людська психічна авра роздає те, що в собі має: вона скріплює життя, зливається з найблизчою аврою тої людини, на котру переходить, і діє в її організмі доцільно, згідно з розвиненими тенденціями душі тої людини.

Всі недужі нпр. у Люрді бажають собі здоровля, моляться, вірують у божу поміч, сугестіюють себе, але тільки дуже рідкі, виїмкові одиниці осягають здоровля чудесним способом. Якщоб тут сугестія дійсно рішала, то пропорція чудесно уздоровлених мусіла би й значно зрости і постійно вдержуватися в однаковій висоті, як нпр. пропорція відзначаючих учнів у школах. А того зовсім нема!

Куди ближче підійдемо до правди, коли приймемо, що чудесні уздоровлення в Люрді мають свою причину в збірній психічній аврі тисячей і тисячей розмолених прочан.

Та авра виладовується в деяких одиницях, де для

неї саме найвідповідніше, як і грім бе в те місце, яке для нього, при даному ускладненні, найвідповідніше. І та збірна авра, що є найблагороднішим виладуванням людських душ, в одному моменті вбиває бактерії в організмі недужого, дотворює ушкоджений його орган — як коли зерно рижу чи пшениці під впливом аври факіра в кільканацятьох мінутах виростає в повний колос, або як коли йоґи перебирають на свою душу силу вогня, що по ньому ходять.

З явищ Насті Волошин зовсім певно виходить, що збірна психічна авра зноситься над землею, наче хмара. Коли Настя ходить духом по світі, то про деякі місця, де розпаношилося безбожництво і гріх, каже, що вона там не може задержатися, бо „воздух“ недобрий. Притім Настя дає до пізнання, що вона не має на думці матеріяльного повітря, але щось таке, для чого не знає відповідного слова. Я їй раз сказав: Може то не „воздух“, але „випари“ людських душ — не тіла, але душ? Настя вмить із тим погодилася, що це влучне слово. Так само висказується про це Евстахія Бохняк. І ще виходить з Настиних явищ, що людська психічна авра може причепитися до речей та творити їх додаткову прикмету. Настя в екстазі відріжнила свячену воду самим дотиком флацинок. Отже молитви, котрими освячується воду, мусять сполучуватися з водою як окрема, свята реальність.

Молитви — це реальність, що виходить з душі і діє в світі! Яке це засоромлення для всякого типу „героїв неґації“, що признають тільки грубі зміслові явища за реальність, а насміхаються з Бога, з душі, з молитви... А ми нині навіть зовсім природно вміємо пояснити благодатний вплив молитви. В найновішій фізиці ми дійшли аж до дивно дрібних первнів, з яких складається матеріяльний світ (електрони, кванти).

І одночасно доходимо також до духових анальогічних первнів, що творять психічну авру.

Настя пішла духом до єпископа Нярадія в Югославії по сліді листа, що його була вислала С. Софронія до того єпископа саме в справі Насті. А до своєї сестри в Америці, в Філядельфії пішла по сліді листа, що його її мати вислала перед 14 днями, і застала сестру саме тоді, коли вона читала той лист.

Лист лишає за собою слід, якого ще й по 14 днях не знищив ні морський воздух, ні морські бурі! Очевидно, цей слід це нитка психічної аври тої людини, що його писала.

Для пояснення додаю, що кожна людина має собі питому, свою власну (індивідуальну) форму психічної аври, як кожна людина має свій власний вираз лица, або лінії на долонях та пальцях. Так це мені пояснили і Настя Волошин і Евстахія Бохняк, і так воно дійсно мусить бути — для збереження ладу в світі (якщо б усі люди мали однаковий вираз лица, то як ми пізнавали би людей?). Отже щоб Настя могла трафити до якоїсь невідомої собі особи в світі, то мусить мати якусь відому „нитку“, котра її доведе до тої особи (Настя ніколи не бачила тої своєї найстаршої сестри, що в Філядельфії).

По всьому зрозумілі будуть для нас чуда, звязані з відпустовими місцями та з чудотворними образами — зрозумілі бодай остільки, що такі чуда навіть природно можливі, і то не тільки в нашій вірі, але й у всякій іншій, залежно від благородних духових змагань людей. Люди, хоч вони під одним поглядом одиниці (індивіди), під другим поглядом творять збірний організм, і як одні для одних працюють фізично і духово у звичайному розумінні (навчають інших,

дають їм добрий приклад), так також через свою психічну авру працюють одні для одних.

* * *

Аж тут вертаємо до проблеми стигматизації. Чи не далась би ця проблема розв'язати на основі збірної психічної аври? В кожному випадку буде це без порівняння глибше й більше до правди зближене слово, ніж „істерія“ чи „сугестія“, якими офіційна наука тут залюбки воює.

В книжці „Stygmatyczka Polska Helena Pelczar“ читаємо ось таке: „В тому часі, коли священник служив Службу Божу, Єленка Пельчар відчувала Страсти Господа Ісуса відповідно до частин, що символізують дані їх фази. Отже чим далше був священник у Службі Божій, тим тяжчі ставали терпіння Єленки. По Піднесенні її руки, ноги і бік прибирали темно-червоний кольор. А в хвилині, коли священник підносив Святу Гостію, рани моментально отвіралося і кров з них витриснула — начеб хтось пробив їх острим знаряддям. Кров слезила з тих ран аж до Святої Комунії. А як тільки кров перестала виходити, рани гоїлися, замикались та біліли, і за десять або п'ятнадцять мінут по ранах лишалося тільки начеб слабе і давно загоєне задряпнення“¹⁾.

Завважуємо, що в тому часі та стигматичка була в себе вдома, а телепатично відчувала хід Служби

¹⁾ Ks. Dr. B. F. Jarzembowski: *Stygmatyczka Polska Helena Pelczar*. Detroit, Mich. 1936. Стр. 20.

Єлена Пельчар родилася 1888 р. в місточку Корчина. До Америки виїхала з родичами 1913 р., осіла в Cleveland-i, Ohio. Була простою дівчиною. Тяжко хорувала довгі роки. Стигми дістала в 1918 р. Саме в тому році мала видіння воскресення Польщі — бачила „чудо над Вислою“. В її видіннях також виступав ангел, що відносився до неї подібно, як ангел до нашої Насті (але в екстазі не говорив безпосередньо). Єлена Пельчар померла 1926 р. в Америці.

Божої, яка відправлялася в тому костелі, де вона звичайно ходила.

Бачимо зовсім ясно, що психічна авра тут входить у гру: хід стигматичних ран тут вповні відповідав ходові Служби Божої в костелі, а це природно можливе тільки на основі психічної аври. Це нам насуває думку, що збірна психічна авра священика і вірних в часі відправи Служби Божої могла би бути й причиною періодичного повставання стигматичних ран в Єлени Пельчар. А коли в неї так, то так само могло би бути в усіх стигматизованих осіб.

Евстахія Бохняк (роджена в Кристинополі 1903 р.) дістала стигматичний терновий вінець і рану в боці 24 травня 1934 р. (отже в рік перед Настею Волошин). А рану в ліву руку дістала на наше свято Чесного Хреста 1936 р. саме тоді, коли по утрені виносили хрест для прилюдного почитання. Рану в праву руку Евстахія дістала в великому пості 1937 р. Психічна авра тут також мусіла входити в гру.

Збірна психічна авра це не якась собі „духова імла“, але вона містить у собі те, що людські душі в неї вложили і раз у раз вкладають. Розважання про Христові страсти й співчування з розп'ятим Христом, особливо в католицькій Церкві (по монастирах), творять не малий вклад у збірну авру християнських душ. Ця авра безупинно промінює по світі. А не всі люди однаково чуткі на всякий рід змісту збірної психічної аври. Мати телепатично найлегше відчує якусь трагедію своєї дитини, бо це її найбільше вражає. Недужий, що дуже бажає собі здоров'я, найлегше відчує саме життєдайну силу збірної психічної аври.

Стигматизовані особи дуже сильно співчують терплячому Христові, отже вони дуже вразливі саме

на те пасмо в збірній психічній аврі, в якому виражаються Христові страсти. Те пасійне пасмо так сильно діє на них, що перебудовує їх організм, „розв'язує“ їх душу та реально уподібнює їх до розпятого Христа: на їх тілі являються стигматичні рани, душа переживає Христові страсти...

Ще треба прийняти, що стигматизована особа своєю аврою діє на людину, податливу для стигматизації та дає найсильніший почин до викликання в неї стигматизації. З того виходило би, що стигматизація це телепатично заразливий стан душі. Коли всяка думка телепатично може перейти від одної особи на другу, себто коли даний зміст свідомости одної людини може телепатично втворити такий самий зміст свідомости в другій людині, то чому такі сильні переживання, як стигматичні, не могли би аналогічно діяти?

На основі цього припущення ми могли би пояснити, чому Настя Волошин в перших своїх стигматичних візіях бачила саме Тересу Neumann і то саме в тій формі, що Тереса вибрала її на свою наслідницю. Настя телепатично перебрала стигматизацію від Тереси, а коли вже стигматизація розвинулась у неї до того ступня, що зачалися візії, то цей таємний зв'язок між Тересою і Настею виявився також у візіях Насті (так нпр. у сні, в ріжних символічних візіях, нераз виявляється нам, що з нами діється на яві — нпр. коли мерзнуть наші відкриті ноги, коли нам руки тяжать на грудях і т. ін.).

Тим способом ми могли би вияснити також те, чому Христос у Настиній візії сказав до Насті, що Тереса „невдовзі“ помре, а це дотепер не сповнилось. Тереса мусіла собі думати, що вона помре десь у тому часі, а Настя телепатично відчула цю думку Тереси і вона їй виявилась у візії в формі Христо-

вого слова. Тереса дійсно проповіла собі, що помре в 1935 р., а Настя стала стигматизована при кінці червня 1935 р.

Як тільки я пізнав Настю, коли списував протоколи з нею, вийшло на верх, що Настя у своїх візіях кілька разів бачила румунського чудотворця Петра Лупу. Докладно розповіла мені про нього, зовсім вірно описала його вигляд (чорний, сухий, гарний з лиця) і сказала навіть, скільки йому років (26—27). Ці візії Настя мала ще в Млинах і то в тій формі, що ніби той „хлопець Румун“ (Настя не знала, що він жонатий) сам їй являвся і все їй про себе розповів. Я підходив Настю, що він також має „рани“ (стигми), але вона це рішуче заперечила. Згідно з правдою Настя мені оповіла, що той „хлопець Румун“ був глухий і німий, за селом пас вівці, бачив Ісуса Христа, що з'явився йому в корчі, і відтоді проговорив. Я на те сказав Насті, що в часописах пише, що той Румун бачив Бога, як старця. Настя відповіла: „Це йому так здавалося задля блиску, але це був Ісус Христос“. Настя не знала, що Петро Лупу є православний — зрештою вона тоді не мала поняття про те, що то є православні.

Настя стала стигматичкою під кінець червня 1935 р., а Петро Лупу в тому самому часі мав свої дивні візії і проговорив. Душа того Румуна стала „розв'язана“, висилала в світ дуже сильну свою авру, і Настя це відчула.

Бачимо, що при нашій теорії природного пояснення стигматизації не треба втікати від ніяких дивних явищ, ні перекручувати їх, бо наша теорія може пояснити не тільки дивні стигматизаційні факти, але й відкривати, на чому основуються помилки, що бувають в екстатичних візіях.

На основі істерії чи сугестії нема способу поя-

снити, як Тереса Neumann чи наша Настя могли би вмовити в себе стигматизацію, коли вони не мали поняття, що стигматизована людина може існувати? А яким чудом могла би вмовити в себе стигматизацію 11-літня Гануся Труба, що до стигматизації ні-

Гануся Труба.

чим не відзначалася від інших дітей? Хтож вмовить в себе нпр. тифус чи джуму, коли до тих недуг треба відповідних бактерій?! Невже сугестія може витворювати бактерії? Але заразитися бактеріями може ще легше той, що нічого не знає про бактерії.

Подібно й зі стигматизацією. Настя Волошин зовсім не потребувала знати про існування стигматизації, але могла телепатично перебрати на себе

стигматизацію від Тереси Neumann. Так само Гануся Труба від Насті.

* * *

Також екстатичні видіння історичних Христових страстей можемо собі пояснити на основі нашої теорії. Коли письмо лишає по собі слід, по якому Настя Волошин ще по двох тижнях могла духом відшукати свою сестру, то з того ясно, що історична авра якогось визначного людського середовища дуже довго триває. Стигматички, цілою своєю душею заінтересовані саме історичною аврою Христових мук, попадають духом на сліди цієї аври, і так духом бачуть дійсні, історичні Христові страсти.

Але притім стиґматички легко можуть помилятися. Одні бачуть Христа з довгою бородою, інші з короткою; одні бачуть, що Христовий хрест мав звичайну форму, інші, що він мав форму грецького продовженого іпсиліона (Г); і т. ін.

Як це пояснити? Історична авра Христових страстей мусить бути змішана, попереплітана й привалена ріжними уявами, що їх ріжні історичні люди мали про Христові страсти. Одна стиґматичка піде духом в одному напрямі по історичній аврі Христових страстей, друга в другому напрямі, тому одна попаде на такі форми, друга на інші—і з того вийдуть ріжниці та помилки. А ще треба взяти під увагу, що також власна фантазія стиґматичок і їх інтерпретація можуть чимало додавати, попереставляти, помішати і т. ін.

Я не маю ні найменшого сумніву, що історична психічна авра дійсно існує. Це я ствердив також на згори обдуманих експериментах з медієм М. І щойно на основі історичної психічної аври можна подати вдоволяюче пояснення т. зв. приватних обявлень, чого теолоґи дотепер не вміли вдоволяюче пояснити.

Так напр. Анна Катерина Emmerich († 1824) опо-

відає про сотворення світа, звірят і людей, переповідаючи погляди старших християнських поколінь.

Про звірята, що були перед появою людини на землі, К. Emmerich каже: „Вони були освоєні і зовсім інші, ніж тепер... чисті, благородні, скорі, милі та лагідні... також я не бачила ніякої хижої птахи“. Так собі про це думали деякі давні теолоґи, але з модерної палеонтології знаємо, що це так не було.

К. Emmerich каже, що рівно під Христовим хрестом находилася чашка Адама та що це місце „середина землі“; що люди, колиб не первородний гріх, зачинались би не так, як тепер, а якимось через саме „слово“. Такого в візіях Катерини Emmerich чимало, а воно запозичене від деяких Отців Церкви -- не з їх творів, але з їх історичної аври.

Такі похибки й запозичення в описах Катерини Emmerich залюбки пояснюють тим, що ніби життєписець цієї стигматички, поет Климент Brentano, невірньо списав те, що вона йому диктувала, що ніби він багато сам від себе додавав і поперекручував.

Та це легкодушне посуджування поважного автора. Так можуть собі думати тільки ті, що самі не були в подібному положенні.

Я вповні переконаний, що Brentano старався все якнайвірніше списати — як і я сам, пишучи про Настю Волошин. Доцільно фалшувати оповідання стигматички — цеж перш за все самого себе свідомо дурити. Поважний автор на таке ніколи не піде!

Не Brentano пофалшував оповідання Анни К. Emmerich, але вона все так духом бачила і вчитала в історичній аврі, яка її найбільше обходила. Скількиж то разів ми, при нормальній свідомості, подібно помиляємося, нпр. кажемо, що щось прочитали в того автора, а то в дійсності ми вчитали це в іншого; або що ми щось бачили на тому місці, а це було на іншому;

а коли здалека приглядаємося якимсь предметам, то нераз помиляємося, нпр. чи це та людина, чи інша; і т. ін.

К. Emmerich каже, що „в кораблі Ноя було більше, ніж сто людей“ і зараз додає: „а стільки було треба вже з огляду на численні звірята, які щодня треба було годувати та обійти“. Думаю, що саме ця думка викликала в К. Emmerich фантазію того великого числа людей у кораблі Ноя — а К. Emmerich відзначалась незвичайною фантазією.

Та це ще зовсім не значить, що в візіях Катерини Emmerich все було її суб'єктивною фантазією. І К. Emmerich і наша Настя у візіях бачили, що чаша з вином на Тайній Вечері була б рунатна. Така згода двох візіонерок, які про себе не знали, не може бути без об'єктивної причини. К. Emmerich каже, що „Христос народився несповна вісім літ скоріше, ніж каже наше числення часу“. Ясно, що К. Emmerich, як проста дівчина, не могла сама зі себе ані зачепити цієї наукової проблеми.

К. Emmerich оповідає, що св. Родина, коли втікала до Єгипту, попалась до рук одній розбійничій родині, в якій був синок, хорий на проказу; мати викупала його в тій воді, в котрій Богородиця скупала маленького Ісуса, і та дитина позбулася прокази — а з неї виріс той „добрий“ розбійник, що покався на хресті. Це виглядає на фантазію, але Евстахія Бохняк буквально те саме бачила в одній екстазі ще в Кристинополі і сама мене на це навела.

Характеристична є згадка Катерини Emmerich про звірята, які знаємо з палеонтології, а вона переносить їх у Христові часи. „Тут у тій околиці багато гидких, цяткованих звірят з болонистими крилами, подібних до величезних лиликів. Вони дуже скоро літають і висисають кров людям та худобі в сні. При-

літали тут з багнищ і спричиняли великі шкоди. В Єгипті я їх також бачила в великому мно́жестві. Це не були властиві смоки і не були такі гідкі. Смоків можна було рідко стрінуги і то тільки в пустинних закутинах“.

Ця незвичайна візіонерка мусіла бачити мезозойські крилаті ящірки і потвори, а що уявляла собі звірята перед появою людини на землі благородними, то перенесла їх у своїй фантазії на Христові часи.

Безчисленні жидівські назви, які приходять у візіях Катерини Emmerich, свідчать, що вона могла їх взяти тільки з історичної психічної аври. Це певне понад усякий сумнів. В життєписі Катерини Emmerich читаємо: „скільки разів вона взяла до руки мо́щі, або коли вони находилися близько неї, правильно бачила життя, діла, муки і смерть тих самих святих. Перш за все заслуговують на увагу видження Анни Катерини, які відносяться до її власної особи. Подорожний — так вона звикла називати Климента Brentano — взяв раз всохлі і відпалі скаралуці з її ран та скрив їх якнайбільше старанно; коли в часі екстази положив ті скаралуці на груди Анни Катерини, вона зараз у захопленні бачила своє власне життя. Отже бачила різні події та внутрішні випадки зі свого життя... а пізніше про все розповідала подорожному, зовсім не прочуваючи, що бачила своє власне життя“.¹⁾

Кожна річ залишається у звязку зі своєю історичною аврою. Отже щоб ясновидець міг потрапити на сліди цієї аври, то мусить мати близько себе ту річ або бодай щось із неї.

¹⁾ Всі ті цитати я взяв з книжки: *Żywot i bolesna meka Pana naszego Jezusa Chrystusa według widzeń świętobliwej Anny Katarzyny Emmerich, z zapisków Klementa Brentano. Przełożył na język polski ks. Władysław Rakowski. Wydawnictwo Karola Miarki w Mikołowie (1899).*

Я зовсім не маю на гадці твердити, що в приватних обявленнях нема і не може бути нічого такого, що було би обявлене самим Богом, Христом, Богородицею, ангелами чи взагалі якимсь духом. Та коли йде про історичні події, то переважно входить в гру історична авра, тому годі приватні обявлення брати в цілости за Богом обявлену правду. Не так то легко Бог відкриває людям скриту правду — атже ми так сотворені, щоб самі здобували собі ту правду. З тих причин у приватних обявленнях дійсна правда тільки так розсипана, як дорогі металі або дорогоцінне каміння по нутрі землі. Треба мудрої критики, щоб виловити те „дорогоцінне каміння“ з приватних обявлень.

* * *

Настя Волошин має помітний вплив на звірята. Пси дуже її люблять, не хочуть відступитись від неї. Кели Настя була в екстазі, рибки в акварії в її келії завсіди збивалися в громадку і непорушно стояли. Навіть ангел Насті звертав нам увагу, що „ті хробачки“ відчувають біль його „душечки“.

Настя дістала в дарунку два канарки — не нараз, а по черзі. Ані один з тих канарків не співав у неї довше, ніж тиждень, а потім зовсім переставав співати, сумував, не хотів їсти, і треба було від неї ті канарки забирати. Вони по якомусь часі знову приходили до себе. Очевидно, що канарки переймалися болем душі Насті і тому переставали співати тай їсти. Один з тих канарків був у мене. Дня 29 травня 1937 Настя, дуже опечалена, вступила до нас у товаристві двох черниць. Моя дружина, хотячи їй справитиприємність, дала їй канарка до рук. Настя потримала його з мінуту і випустила. Канарок літав собі по кімнаті. Це було о 1 год. попол. По відході

черниць моя дружина дала канарка до клітки. Він зараз уложився до сну. Хоч його діти кілька разів будили, він наново укладався до сну, а о 6 год. ввечір я найшов його в клітці мертвим. Забив його сум Насті! (Завважу, що цей канарок, хоч був у кімнаті, не псувався впродовж 10 днів, а коли став псуватися, Настя перша довідалася про це в сні.)

Випромінювання душі Насті тут зовсім наглядно показується. Але через ті аналогії біблійна історія про Даниїла, якому голодні льви нічого не зробили в ямі львів, виходить зовсім реальною. Думаю, що й Насті голодні льви нічого не зробили би, бо вона уласкавила би їх аврою своєї душі.

Щоб природно пояснити Настині „апорти“, треба прийняти, що Настин ангел це підсвідоме роздвоєння Настиної душі, та що саме той „ангел“ давав їй ті „апорти“ при викликанні відповідних візій (Божої Матери, Ісуса Христа). Значить, Настя медіумічним способом сама собі відкись брала ті „апорти“ — не як свідоме Настине „я“, а як її „ангел“.

І ще треба би припустити, що чудесне відновлення образів та витворення містичних образів на шибках також медіумічно можливе.

* * *

Чужа психічна авра діє на податливу людину не тільки в доброму, але й у злому значінні. На основі нашої теорії можна природно пояснити також біснуватість (obsessio). В кожній релігії щораз курсують думки про злих духів, випромінюють злі совісти, обтяжені гріхами і т. ін. Це пасмо збірної аври нападає на податливі душі, перебудовує їх на свій лад, себто руйнує їх, і вони стають біснуваті.

Ця біснуватість це не якась хороблива галюцинація, як собі думали давніші раціоналісти, але кон-

кретна духова сила, що діє на біснுவатого наче справжній злий дух. Вона узовнішнюється і мучить біснуватого, катує його також іззовні, прибирає в зовнішньому світі різні реальні форми: потвори, людини, чорного kota... Це добре заобсервовані факти і годі їх голословно заперечувати.

Великі святі, стигматики, релігійно витончені душі, як відомо, часами підпадають дуже сильним спокусам: бачуть реального чорта, що їх деколи й фізично катує. Зрозуміло, чому це так. Ті душі від часу до часу попадають під вплив того демонічного пасма в збірній релігійній аврі, і це воно так їх мучить.

Здається мені, що причиною біснуватости найчастіше буває спазматичний переляк (особливо в жінок). Так виглядає, що цей стан „роздирає“ душу, і вона, „роздерта“, не всилі опиратися демонічному пасму збірної релігійної аври.

Очевидно, ще треба прийняти, що біснуватість ще куди легше заразлива, ніж стигматизація, бо всяке зло легше поширюється, ніж вишукане добро. Тим ми могли би собі пояснити, чому в середніх віках деколи цілі жіночі монастирі заражувалися біснуватістю. Тоді християни дуже багато думали про злих духів, отже демонічне пасмо в збірній аврі було дуже сильне, а від одного біснуватого заражувалися податливі душі довкруги.

* * *

Ось до такого природного пояснення релігійних чудес я дійшов, призадумуючися над стигматизацією Насті Волошин і бажаючи пояснити її природно. Треба і можна куди глибше засягнути в нетрі природи, ніж навіть снилося лікарям, моїм критикам у справі пояснювання Настиних явищ — але я зов-

сім не можу вдоволитися тим моїм природним поясненням стигматизації. Справді я переконаний, що, якби колись у будучности вдалося стигматизацію пояснити природно, то тільки тим шляхом, а ніколи по шляху істерії. І колиб я був раціоналіст, то вдоволився би тим моїм природним поясненням, а всі труднощі, що тут ще виринають, відкладав би на майбутнє, мовляв, колись, як наука дальше піде, все до решти дасться природно розв'язати. Тим себе потішають (обманюють) всі матеріялісти, атеїсти, раціоналісти — але поступ науки, замість приводити їх щораз ближче до наміченої ціли, в дійсности щораз більше припирає їх до муру: нині вони мусять признати дивні явища, які давніше принципіально заперечували.

Я сам перед собою признаю, що моя теорія природного пояснення стигматизації зовсім аналогічно пояснює стигматизацію, як матеріялісти пояснюють душу, або як пояснювали життя ті старинні грецькі філософи, які навчали, що життя творить „тепле“ та „вогке“. Це правда, що „тепле“ та „вогке“ йде всюди в парі з життям, алеж нинішня біологія знає вповні певно, що життя це зовсім щось інше, ніж „тепле“ та „вогке“ (енергія тепла і вода).

Тому що в земському житті духові явища завжди звязані з матерією, давні матеріялісти, маючи тільки плитке знання природи, уявляли собі, що душа це якась спеціальна матерія або якийсь спеціальний процес матерії. Але чим глибше наука розкриває природу, тим ясніше стає, що духові явища не даються пояснити матеріялістично. Так само ті, що тільки плитонько заглянули в процес стигматизації, уявляють собі, що стигматизація це природне, хоч і незрозуміле для нас, явище. Та коли вглибимося в процес стигматизації, то нам несумнівно ви-

ходить, що стигматизація не дається природно пояснити.

Ніколи не спишу всіх моїх передумувань, що довели мене до того переконання. Я обдумав кожну подробицю, що її заобсервував на трьох наших стигматичках, порівнював це з явищами інших стигматизованих осіб, і всюди виходило мені те саме. Але думати легко, а писати тяжко. Тому подам тільки деякі фрагменти з того, що я передумав.

Невже дійсно можна би прийняти, що стигматизація має причину в церковній пасійній аврі? Ні! Єлена Пельчар, лежачи в себе вдома, переходила Христові страсти рівномірно з ходом Служби Божої — але тільки в п'ятницю і тільки в часі одної Служби Божої і то тої, що відправлялася в храмі, до котрого Єлена звичайно ходила. Чому ж це не діялося щодня, в часі кожної Служби Божої?! Видно, що якась — і то розумна — причина регулювала хід стигматичних ран Єлени Пельчар, щоб вони появлялися саме в п'ятницю і тільки в часі одної Служби Божої, а психічна авра тут служила тільки як середник, щоб рани могли рівномірно появлятися з ходом Служби Божої. Якаж це була причина? Свідоме „я“ Єлени Пельчар? Алеж ми бачили, що наша Настя зовсім не володіє над ходом своїх стигматичних ран.

А чому ж у нашої Насті розпяття відбувалося в велику середу в тому часі, коли вже не правиться в наших церквах Служба Божа? Чому саме в тому часі, коли Христос був розпятий на хресті (від 12 до 3 год. по пол.)? І чому в середу, хоч Христос був розпятий у п'ятницю і хоч пасійна авра також у нашій східній Церкві найсильніша в велику п'ятницю? А інші наші дві стигматички найтяжче терплять у нашу велику п'ятницю. Евстахія Бохняк має хре-

стну екстазу що тижня десь від 10 год. в четвер ввечір до 4—7 год. над раном у п'ятницю. Так само в страстному тижні.

Ось уже з тих фрагментів ясно, що церковна пасійна авра не може бути причиною стиґматизації. Зрештою, пасійна авра не має самостійного розуму, отже ї не могла би доцільно регулювати стиґматичними ранами, нпр. щоб Насті Волошин отворилися рани на ногах, коли в моїй хаті були зібрані редактори.

* * *

Так само не може вдержатися припущення, що стиґматизація переноситься природним телепатичним способом з одної особи на другу. По всіх даних Настя Волошин мала би „заразитися“ стиґматизацією від Тереси Neumann. Алеж стиґматизаційні явища в Насті інакші, ніж у Тереси: Тереса терпить Христові страсти в п'ятницю, Настя в середу; Тересині переживання стосуються до свят латинської Церкви; Настині до свят нашої Церкви; Тереса не має „апортів“; в Насті стиґматизація від осени 1936 р. скрилася і т. ін.

Якаж причина регулює Настині стиґматизаційні явища, що вони виходять інакші, ніж у Тереси Neumann? Настине свідоме „я“? І тут мусимо повторити, що Настя не панує над своїми стиґматизаційними явищами.

А від кого „заразився“ стиґматизацією перший стиґматик, св. Франціск? Аж від самого Ісуса Христа, що жив перед стиґматизацією св. Франціска 1200 років? В такому випадку в св. Франціска втворило би стиґматизацію церковне пасійне пасмо психічної аври, а ми цю думку вже відкинули як нестійну.

Той факт, що по св. Франціску черга стиґмати-

ків у західній Церкві не переривається, всетаки вказує на те, що стигматизовані особи мусять мати якийсь вплив на продовжування та поширювання стигматизації. Але чи природний спосіб вистарчає на те, щоб стигматизована особа „заразила“ стигматизацією іншу особу? Ми бачили, що не вистарчає. Коли Настя опинилася в монастирі, я побоювався, щоб черниці в тому монастирі не „заразилися“ стигматизацією. Час показав, що ці мої побоювання були зовсім безосновні.

Ріжні причини складаються на те, щоб із пшеничного зерна вирости нові зерна в колосі. Зерно треба посадити до землі, воно мусить мати відповідну вогкість і тепло та світло від небесного сонця. Стигматизація це наче зерно пшениці. Щоб те зерно могло розростися, треба світла й тепла з неба — треба божої сили.

Стигматизовані особи поширюють стигматизацію своєю молитвою. Не вони самі переносять стигматизацію на іншу особу, але Бог, що вислухує їх молитов. Знаю від Насті Волошин, що вона вже спершу молилася про свою наслідницю в стигматизації і то в українському народі.

До жандармів, що забирали Настю з Млинів до шпиталю (в осени 1935 р.), Настя сказала: „Незадовго будете мати другу таку, як я, на сході, але її вже не будете так переслідувати, як мене“. А вліті 1936 р. Настин ангел запевнив нас, що Настя не вмере, доки не лишить своєї наслідниці.

В великому пості 1937 р. появилася нова наша стигматичка, 11-літня дівчинка, Гануся Труба в селі Курники коло Яворова. Всі дані найпевніше свідчать, що це дійсно Настина наслідниця. Це потвердив ангел в екстазі Насті; про це свідчать містичні образи „ad hoc“ на вікнах Ганусиної хати і на парохіяльній

резиденції в Курниках; психічне відношення Ганусі до Насті таке, як дитини до матери; Гануся пізнала Настю у своїх екстазах, як Настя Тересу Neumann, але Настя спершу нічого не знала про Ганусю, аж в часі великодних свят 1937 р. вичула все з моєї душі. Тереса Neumann також не знала про Настю, аж довідалася про неї з письма студита бр. Петерса зі Львова.

Я довідався про Ганусю від її пароха ще в початках великого посту. Перед Великоднем Настя подарувала мені епітрахиль, який сама вишила. Тоді я сказав до неї, що і я зроблю їй презент, але аж на самі свята. Я хотів Насті розповісти про Ганусю Труба, але аж тоді, коли її стигматизація вже буде закінчена. Саме в тому моменті Настя вичула з моєї душі все, що я знав про Ганусю, і в часі великодних свят усе мені сама від себе розповіла.

І сповнилося все, що Настя передказала: Курники лежать на сході від Млинів, а той сам жандарм, що конвоював Настю, службово навідувався до Ганусі Труба і один з перших повірив в її стигматизацію (бо вже мав зразок на Насті).

Є ще й інші, дуже інтимні позначки, які свідчать, що на Ганусю Труба перейшла стигматизація з Насті не шляхом телепатичного зараження, але що це був доцільний вибір — і то такий, що відповідав би інтенціям Насті. Гануся має зовсім подібний психічний характер до Настіного; дім Ганусі в Курниках так само віддалений 2 км від церкви і то в східному напрямі, як дім господаря Вачка, де Настя стала стигматизована, віддалений від церкви у Млинах; і т. ін. Настя сама не вибирала — отже хто вибрав? Про Настю її ангел сказав, що він мав поручення від Бога і він її вибрав. Очевидно, хто вибрав, той і передав стигматизацію. Також у випадку

Ганусі Труба мусіла доконати вибору й передати стигматизацію та сама вища, надприродна сила.

* * *

Те саме виходить також з усіх інших подробиць стигматизаційних явищ наших трьох стигматичок.

Коли Настя дістала свій хрестик — „апорт“, то вона ще духом не могла ходити поза Європу, а свого ангела бачила тоді тільки ще як візію. Я переконаний, що Настин хрестик „апорт“ походить з Америки (це ствердив також ясновидець М.). Отже хто приніс Насті той хрестик з Америки апортовим способом? Раціоналісти або заперечать цей факт (але я не можу його заперечити), або скажуть: досить, що Настя діставала свої „апорти“ в екстазі, отже таки вона сама своїм духом мусіла собі їх відкись брати.

Та тут Настю доповнює її наслідниця Гануся, яка що п'ятниці дістає стигматичні рани таким способом, що при її нормальній свідомості (це я й сам ствердив) являється апортовий реальний цвях, забитий в її долонях чи стопах, він деколи пробиває долоню наскрізь і виходить кінчиком по протилежному боці, а по кількох мінутах безслідно зникає. Такий спосіб наглядно достосований до дитинячого віку Ганусі. Стигматичні рани найбільше тоді болять, коли творяться та отвираються. Рана нариває вже кілька днів наперед, а в Ганусі Труба цей процес чудесним способом скорочений до кількох мінут.

Хтож приносить цей цвях, хто його реалізує, вбиває в долоні чи стопи, хто його потім забирає? Душа Ганусі? Алеж Гануся в тому часі при нормальній свідомості і плаче з болю. Зрештою Евстахія Бохняк і Настя Волошин зовсім виразно відрізняють, коли вони самі щось духом беруть і коли їм ангел чи Богородиця чи Христос дає якийсь реальний предмет.

Про румунського чудотворця Петра Лупу довідалася з візії не тільки Настя, але так само й Евстахія Бохняк. Колиб це мав бути зовсім природний, медіумічний процес, то чому Настя і Евстахія не довідалися з візії про медія М., який жиє в Галичині?

Евстахії Христос об'явив, що вона впродовж трьох років, як стигматичка, буде в тайні і мусить зносити тяжкі моральні терпіння (так дійсно й було: люди прозивали її істеричкою, обманницею, чарівницею, навіть чортом). Опушена Евстахія з візії знала про Тересу Neumann, про італійського стигматика о. Пія Forgione, про Настю Волошин, про Ганусю Труба та про інших. Ще Настя не мала стиґм, а Евстахія вже знала, що Настя буде стигматичкою. Евстахія дуже докладно розповіла мені про вервицю, що її Настя дістала апортовим способом ще як 11-літня дівчинка, про 2 зл, які мені ангел Насті взяв раз з кишені, і про інші подробиці з життя Насті, які ще ніде не були опубліковані.

Тими візіями Провидіння потішало опущену Евстахію та удержувало її в тому переконанні, що вона не сама „така“, що вона не істеричка, але наділена містичною службою, як і інші, Христом вибрані одиниці.

Чи це певне заключення? Для мене — тому що знаю подробиці — цілком певне. Зараз першого дня своєї стигматизації Евстахія у візії бачила також мене (як я сидів при бюрку і писав), а Христос сказав до неї: „Той священник приїде по тебе і возьме тебе, але не зараз — аж мине час твого укриття“.

Настя, як це описане в моїй I книжці про неї, також мала від Христа запевнення, що „один священник зі сходу“ заопікується нею. У львівському шпиталі пригноблена Настя мала містичне вичуття, що, крім Тереси Neumann і неї, ще є й інші стиґма-

тички. По виході зі шпиталю вона нам говорила про „чотири стигматички“, але не мала виразного поняття про них.

Про Евстахію я вперше довідався в Яворові в квітну неділю 1936 р. від о. пароха М. Мокрівського. Він мав добрі інформації про неї, але не знав, як вона називається. Потім я одного разу питав Настиного ангела, чи це правда, що в Кристинополі є одна дівчина, яка також має Христові рани, а він відповів: „Це не мов; я маю свою душечку; це колись виявиться“.

І від Насті я не міг нічого довідатися про Евстахію. Чи це не було доцільне закривання тайни? Якби Настя була знала про Евстахію та про її безмірні моральні терпіння, чи видержала би, щоб цього бо-дай мені не сказати? А колиб я це знав, то вже перед роком був би зайнявся Евстахією — але тоді я перервав би хід стигматизації Евстахії, яка мала бути опущена і непризнана впродовж трьох років. Я дійсно поїхав до Евстахії, хоч уповні несвідомий ходу справи, рівно по трьох роках її стигматизації (Евстахія стигматизована 24 травня 1934 р., а я поїхав до неї для досліду 27 травня 1937 р.).

Настя містичним способом сконтролювала стигматизацію Евстахії, аж коли я вернув від неї і все Насті розповів. Відтоді ми обоє всіх сил докладали, щоб рятувати опущену Евстахію. З Кристинополя забрав я Евстахію до Львова 15 червня 1937 р. Евстахія кругла сирота (її батько був поляк, помер 1915 р., мати померла 2 березня 1937 р.).

Невже ті дивні повязання наших трьох стигматичок можуть бути природні? Я бачу, що тут рішуче мусіла входити в гру та вища сила, яку називаємо Провидінням.

Також сконання того Настиного канарка це не

проста справа. Скількиж то разів Настя мала його в руках у себе вдома опечалена і терпляча, а він не згинув від того! Але перед сконанням канарка Настин ангел в одній екстазі сказав, що я дістану знак її смерти.

* * *

Всі позначки кажуть, що причина стиґматизації мусить бути розумна і зовнішня. Щоб піти назустріч тим двом вимогам, ми прийняли, що стиґматизацію спричинює церковна пасійна авра, як також, що стиґматизація природним телепатичним способом перекидується з одної особи на другу. Та по глибшому розгляненні показується, що це не можуть бути причини стиґматизації.

Отже де причина стиґматизації?

Для віруючої й неупередженої людини сама собою насувається відповідь: Ця причина мусить бути надприродна — Бог.

Але хто стоїть на природному становищі, той схоче обійти ту надприродну причину. Якжеж її обійти по всьому, що ми вже усталили?

Хіба би прийняти, що причиною стиґматизації є підсвідоме „я“ стиґматизованої особи. Це остання дошка рятунку для природного становища.

Саме таке становище займає Ludwik Szczepański, відомий польський медіуміст і раціоналіст. У своїй найновішій книжці „Cuda współczesne“ (Kraków 1937) він пише: „Візіонери зовсім не підлягають чужій сутестії, це правда. І також самі не сутестіюють себе свідомо з наміром одержати стиґми. Деякі навіть моляться про відвернення від них тої жорстокої благодати, лякаються жахливих терпінь, звязаних зі стиґматизацією. Але візіонери знаходяться в стані моноідеїзму — а ціла їх підсвідома душа вповнена образом Господніх страстей, образом стиґм...

Усяка чужа сугестія, очевидно, розбивається об мур, виставлений через підсвідомість... В екстатиків магнетизера (гіпнотизера) заступає автосугестія... В екстатиків і візіонерів доконується розщеплення їх „я“. Свідомість притемнюється, підсвідомість неподільно обіймає владу над душею і викликає чергу особливих наслідків у психічній і фізично-органічній сфері. Екстатика, візіонери, стигматики — це „меді“ в своєму роді¹⁾.

Автор не мав нагоди зблизька обсервувати стигматизовану особу, тому його поняття про екстазу не є згідні з дійсністю. Він пише: „Екстаза зближена до сомнамбулізму, але не дуже глибокого. Екстазі недостає прикмети, питомої глибокій гіпнозі, себто недостає їй амнезії (непам'ятання) по пробудженні. Екстатика зберігають пам'ять своїх видінь. Відти висновок, що їх свідомість в часі візій тільки притемнена“.²⁾ А це не так. Стигматички, що є в моїй обсервації, часто зовсім не пам'ятають того, що переживали в екстазі. В Насті Волошин ангел деколи навіть доцільно „змикає її душу“ в часі екстази, і вона тоді нічого не пам'ятає ані в екстазі, ані по екстазі.

Тай треба зазначити, що в стигматиків також без екстази діються дивні явища, для них самих зовсім незрозумілі, як нпр. апортові цвяхи в Ганусі Труба. При Евстахії Бохняк являються ангели, Богородиця, Ісус Христос у такій реальній формі, що також інші, присутні особи бачили їх; це буває найчастіше тоді, коли Евстахія не є в екстазі, а тільки один раз було це тоді, коли Евстахія була в хрестній екстазі.

Щож тут говорити про автосугестію? Справді

¹⁾ Тамже. Стор. 81 — 83.

²⁾ Тамже. Стор. 80.

L. Szczepański виключає свідому автосугестію. Він виразно пише, що саме підсвідома автосугестія є причиною дивних стигматизаційних явищ: „Уже Coué пояснював, що свідоме очікування, свідома воля не тільки не сприяє маніфестаціям підсвідомости, але навпаки: спиняє їх прояви. Вистарчить сказати собі „мушу мати галюцинацію“, щоб не допустити до неї“¹⁾.

Та як могла би в Ганусі Труба підсвідома автосугестія спричинювати апортові цвяхи при повному задержанні нормальної свідомости дитини? Крім того, підсвідома автосугестія може би й могла вистарчити для викликання якихсь дивних блудних появ (як у звичайних снах), але як вона може вистарчити для обдуманого системи стигматизаційних появ, які густо часто перевищують усяке поняття і рівень духа стигматизованої особи?

Думаю, що треба раз на все відкинути слово та поняття автосугестії, як причини стигматизації. Та причина мусить бути далеко глибша. Для природного пояснення стигматизації рішуче треба би прийняти, що в душі стигматика — не завдяки сугестії, а завдяки такій спеціальній вдачі — настає роздор ген наскрізь, що творяться з неї дві окремі особи, дві окремі душі — одна свідома, друга підсвідома, з окремим розумом, почуванням і вдачею. І та підсвідома окрема особа була би творцем стигматизації та всіх її явищ. А вона мусіла би думати та діяти також тоді, коли стигматизована особа не є в екстазі.

Але ще й при такій очайдушній гіпотезі насуваються непоборні труднощі. Настя в екстазі говорить раз як Настя, задержуючи свою вдачу, а другий

¹⁾ Тамже. Стор 82.

раз — і то без усякої проволочи — як ангел; душа Насті виходить з тіла, ходить по світі, а в тому часі ангел або є в її тілі і говорить, або тільки стоїть при тілі (береже його).

Ще більші труднощі виступають, коли призадумуємося над тим, відки та друга душа в Насті, що маніфестується як ангел, може так дуже переростати Настю своїм розумом, знанням історії, умінням дуже влучно відповісти навіть на найсубтельніше теологічне питання?

Щож таке підсвідоме „я“? Це тільки голе припущення, бо з досвіду ми такого „я“ не знаємо. З досвіду знаємо хоробливе роздвоєння особовости, якого зразок маємо в наших снах, коли нам у сні здається, що я не я, але якась інша особа, то знову повертаємо до нашого „я“.

Взагалі у снах чи півснах виступають різні особи в нашій душі (свідомости), навіть нам ворожі, але всі вони черпають тільки з тих сил і з того знання, що нагромаджені в нашій душі. Нпр. хто не знає вищої геометрії, латинської мови, той і в сні чи при хоробливому роздвоєнні душі не буде розв'язувати задач із вищої геометрії, ані не буде говорити по латині — бо „з порожнього не наллеш“.

Всетаки бувають випадки, що медії в трансі говорять чужою мовою, якої ніколи їй не чули, духом переносяться в минувшину, відкривають тайни, передсказують будучність.

Стигматизовані особи своїми явищами ще й далеко перевищують звичайних медіїв, зовсім наглядно висуваються поза природні сиромоги своєї душі: дістають стиґми, хоч і поняття не мали, що може бути стиґматизована особа; хоч зовсім невчені, бачуть і описують св. землю з Христових часів, чують мову,

якою Христос говорив; говорять чужою мовою, передсказують будучність...

Якжеж це можливе?

* * *

L. Szczepański не входить у нетрі цієї субтельної проблеми — і саме відти ціле недомагання його доктрини. З покликом на Спінозу, першого великого атеїста в нових часах, та на Harnack-а, він заперечує надприродні чуда. Як давні раціоналісти, що заперечували також усякі парапсихологічні дива, він пише: „Засада причиновости, детермінізму, творить основу всякого філософічного й природного думання... невже можна припустити, що Бог схоче разураз топтати (gwałcić) закони, які сам сотворив?“¹⁾.

І як справжній раціоналіст, L. Szczepański заперечує чуда „contra naturam“ та „supra naturam“ (надприродні): „Таких явищ ніколи не було, ніхто їх ніколи не ствердив“²⁾.

„Ніяк не можемо погодитися з поглядом, начеб у тяглости природи могла зайти перерва, і ніколи не повіримо в чуда „supra naturam“ та „contra naturam“³⁾.

Свою книжку цей автор кінчить словами: „Світ більший і береже більше тайн, ніж думає науковий рутиніст. Хоч позбуваємося віри в чуда, утверджуємось тим більше у вірі в Чудо“⁴⁾.

Останнє речення — це поезія, замість філософії. Якжеж ті всі чуда, що їх автор признає, годяться з тим першим і загальним „Чудом“?

Засада загального детермінізму, яку автор без-

1) Тамже. Стор. 14.

2) Тамже. Стор. 15.

3) Тамже. Стор. 173.

4) Тамже. Стор. 182.

критично перейняв від матеріялістів, ґрунтується на утотоженні природи мертвої матерії з природою душі. Алеж у дійсности душа має зовсім інакші сили (свідомість, думання, свободна воля, совість, чуття), ніж мертва матерія, а форма ділання тих її сил ніяк не дається підтягнути під детермінізм.

Що більше, найновіша фізика навіть у матеріяльних атомах відкрила процеси, що не даються схопити в формі детермінізму.

Ту раціоналістичну фразу, що „Бог не буде топтати законів, які сам сотворив“, уже раз треба би викинути на смітник злинялих софізмів. Коли людина пише пером, яке саме з себе не може писати, то чи людина тоді топче природні закони? Ні, але вищими своїми силами доповнює механічну природу пера і приневолює низчі природні сили служити її цілям. Так само, коли Бог творить чуда, то він своїми вищими силами доповнює сили природного світа і приневолює їх служити своїм цілям. Отже при ніякому чуді ніколи нема ніякої перерви, але завжди є тяглий ланцюг причин. Тількиж ті причини не є рівнорядні зі собою ані щодо вартости, ані щодо своєї форми ділання. Бог діє свободно (як і людина, коли пише), а природні сили діють детерміновано. А невжеж Богові відмовимо володіння над світом, коли й людина володіє над природою?

Крім механічних причин у світі є й свободні причини — невже тим відмовимо можливість ділання? Відмовляють їм ділання ті з людей, що не признають тих свободних причин (душі та Бога). Але для таких людей нема у світі ніякого „Чуда“. L. Szczerpański не добачує, як він сам собі суперечить.

Хто вірує в Бога, в духів, в другий світ, той, хочби вже й на основі аналогії звязків у природному світі, мусить прийти до переконання, що природний світ мусить бути в безупинних звязках з надприродним світом. Ось кожна порошинка завсіди знаходиться у безпереривному звязку з цілим все-світом, хоч ми цього й не запримічуємо в звичайному досвіді та не вміємо обчислити. Отже також духовий світ, природний і надприродний, мусить проникати звязкова єдність.

Ще ясніше переконуємося про це з чудесних фактів, хочби тільки з медіумічних. Для пояснення медіумічних фактів ми були змушені прийняти психічну авру, навіть історичну, яка вяже людей, розділених простором і часом.

Колиж „сліди“ душі так довго тривають і залишаються у звязках з нинішніми людьми, то як заперечити посмертне життя — себто дальше тривання душі і можливість її зносин з нинішніми людьми?

Історична психічна авра вистарчає для пояснення, як медій може ясновидючим способом довідатися про щось, що укрите чи давно минуле.

На основі психічної аври теперішніх живих людей може медій і майбутність передсказувати, оскільки вона залежна від людських постанов. І ми, звичайні люди, чираз передсказуємо майбутність: завтра, позавтра чи за рік буде то і то, бо ми довідалися, що ці чи ті люди тоді і тоді щось таке зроблять. А медій може з психічної аври вчитати розположення людських душ та їх постанови. Очевидно, при тім медій так само може помилятися, як ми помиляємось.

Але психічна авра зовсім не вистарчає до того, щоб медій міг передсказувати щось, що покищо не є ані „ens mentis“ (ані кимсь замірєне). „Ex nihilo nihil“

(з нічого ніщо). Отже відки, з якого джерела медії може вчитати таку майбутність?

Видно, що мусить бути якийсь вищий світ, для якого будучність відома, і медії мусить найтися у звязку з тим вищим світом, щоб довідатися про будучність.

Але ще є без кінця всяких інших фактів (як нпр. появи духів по смерті), що їх ніяк не можемо зрозуміти без відклику на сили з другого світа. Медіюїзм тут переходить у спіритизм.

Ось так природним шляхом кінець-кінцем навіть при медіюїзмі доходимо до мосту між природою і надприродою. Медіюїзм зовсім не заперечує спіритизму, ані не робить його зайвим, але саме творить глибшу мотивацію для спіритизму — як модерна фізика не заперечує теології, але саме творить глибшу мотивацію для неї.

Природа веде в надприроду. Хоч між природою і надприродою прірва, як нпр. між землею і сонцем, то є також і міст, що сполучує надприроду з природою, як між землею і сонцем.

Один молодий священик журился квестією: як святі можуть знати про те, що ми до них молимося — вониж не всевідучі? Чи Бог мусить їм завсіди, кожному зокрема це обявляти?

Для відповіді на цю квестію маємо анальоію в земському житті. Настя Волошин не є всевідуча, але коли хтось духово удається до неї з просьбою, то вона це зараз відчуває — очевидно, при помочі своєї духової аври. Так виглядає, що душі всіх померших людей залишаються у звязку зі своєю земською духовою аврою, і тим способом довідуються, коли ми до них відносимося, а медії тим шляхом можуть довідатися про них.

Тут виринає квестія: чи духи можуть являтися

на землі і чи можна їх викликати? Що всякі духи, добрі і злі, являлися на землі, на це находимо найповажніше свідоцтво у св. Письмі. І находимо там свідоцтво також на те, що можна викликати духів: некромантка з Ендор, на жадання царя Савла, викликала духа останнього судді Самуїла. Але чи духи являються при всяких „викликуваннях духів“, це зовсім інша квестія. При всякому „викликуванні духів“ без сумніву входять в рух медіюмічні сили — та, як я думаю, десь-колись можуть також і духи своє робити. Лишим факти осторонь, а возьмим під увагу тільки ту правду, що у звичайному житті ми раз у раз находимося під впливом добрих і злих духів — отже як твердити, що при урухомленні медіюмічних сил духи не можуть брати участі в нашому житті?! В снах, як свідчить св. Письмо, можуть являтися духи. То чому ж не могли би являтися при урухомленні медіюмічних сил?

При пояснюванні стиґматизаційних фактів ми ще більше змушені покликуватися на надприродну причину, ніж при пояснюванні медіюмічних явищ — тому що стиґматизаційні явища ще глибші.

* * *

Тут мушу сказати слово в бік тих священиків, що силоміць ґравітують до природного пояснення стиґматизації. З досвіду знаю, що такі священики або не мають поняття, як стиґматизаційні факти в конкретности виглядають, або не хочуть призадумуватись над ними і, лишаючись під напором духа раціоналізму, тільки загально уявляють собі, що „якось воно мусить бути природне“.

Ми бачили, що психічна недуга, істерія, монодеїзм, автосугестія — все те при стиґматизації ні при чому. Лишається тільки медіюмізм. Отже треба би

прийняти медіумічне роздвоєння особовости і погодитися з тим, що всякі візії ангелів, Богородиці, Ісуса Христа, що їх мають стигматизовані особи, а деколи такі появи й реально при них виступають, це тільки медіумічні сні чи фантазії, які деколи воплочуються у зовнішньому світі так, що й інші люди можуть їх бачити.

Крім того, що ми проти цієї концепції вже досі сказали, треба ще піднести фатальні логічні конвенції з такої концепції.

Візії Богородиці, які мала Бернадета з Люрду, психологічно не різняються від святих візій наших трьох стигматичок. Чому ж би не зачислити до „медіумічних снів“ також візій Бернадети? Це неможливо, тому що від часу тих візій Бернадети в Люрді стали діятися чуда. Годіж припустити, щоб „медіумічний сон“ одної особи міг мати такі наслідки.

Фалшиві пророки, що згадуються в св. Письмі, без сумніву також мусіли мати якісь візії. Але візії справжніх пророків справджувалися в зовнішньому світі, а візії фалшивих пророків ні. Ось це ріжниця, якої нам не вільно не брати під увагу.

Але то святі візії наших трьох стигматичок також сполучені з різнородними та дуже численними справдженнями в зовнішньому світі (чудесні уздоровлення, вирятування від наглої смерті, відновлення святих ікон і т. ін.). Отже святі візії наших стигматичок рішуче треба зачислити до тої категорії, до котрої зачисляємо візії Бернадети з Люрду та біблійних пророків, бо якби медіумізм міг такі чудесні факти спричинювати в наших стигматичок, то де логічна потреба, щоб при Бернадеті та біблійних пророках відкликуватися на якусь вищу причину?

Зрештою, що це допомгло би зачисляти явища наших стигматичок до медіумічних, коли й сам медіо-

мізм, як це ми вже пояснили, тут і там переходить у спиритизм?! Принципіальні медіюмісти-раціоналісти всі дивні явища (також чуда св. Письма) зводять на медіюмізм, та вони з гори заперечують надприродний світ. Алеж вони в імя свого принципу (своєї віри) мусять топтати факти, які виразно промовляють проти них.

Згаданий медій М. мав шкільного товариша Д., який 1934 р. помер далеко від свого родинного місточка Ж. Десь два-три місяці по смерті він з'явився медієві М. і сказав до нього: „Я хочу, щоб моє тіло спочивало в рідному місточку Ж. Але що моя родина бідна, перекажи мому братові або матері, щоб поставили на лотерію на такий і такий номер, виграють 10.000, але мусять перевести моє тіло до Ж.“ Все так і сталося.

Невже те видіння медія можна звести на „медіюмічний сон“? Сам цей медій М. пояснював мені: Це інше, коли я щось думаю про якогось помершого, а коли він сам приходить до мене — таке інше, як коли я щось сам беру, а коли мені щось інший дає.

Наука у своєму розвитку навчає нас відрізняти. Можуть собі бути медіюмічні візії, навіть екстеріоризовані, та невже всі людські візії мусять бути однородні? Одні візії можуть бути спричинені суб'єктивними, а другі об'єктивними причинами. Хто признає Бога, той признає й те, що можуть бути візії від Бога.

Одного разу я питаю ангела Насті Волошин: коли Ісус Христос являється Насті, чи він завжди особисто присутній у тому образі, або це тільки такий образ? Ангел відповів: „Ісус Христос все може“.

Я продовжив: А ти, чи ти тут особисто? Ангел відповів: „Я сам, я сам, я сам“.

Вся загадка стиґматизації тільки тоді мені розв'язується без усякої решти, коли уявляю собі, що стиґматизована особа знаходиться під впливом вищого духа, який відноситься до неї, як гіпнотизер до свого медія.

Загіпнотизована особа не тратить свого індивідуального характеру, ані навіть своєї волі, хоч та воля й улягає волі гіпнотизера, та не махінально, бо часом бореться проти волі гіпнотизера, всетаки гіпнотизер може „замкнути“ або „розв'язати“ пам'ять свого медія і т. ін.

При своїх ваганнях, коли я призадумувався над Настиними явищами, чи вони природні, чи надприродні, завсіди стояв мені перед очима образ ситуації, коли Настя була в яворівському шпиталі. Лікарі, що зблизька обсервували Настю і ніби критично досліджували її, твердили, що Настя обманниця і дурить людей... А товпа народу, що стояла перед шпиталем, признавала Настю за справжню стиґматичку і в її обороні готова була навіть кинутися на лікарів... Товпа краще орієнтувалася, бо в своїх передумваннях клала вагу на глибші життєві чинники.

Раджу кожному, хто схоче самостійно передумувати проблему стиґматизації, щоб цей яворівський ситуаційний образ завсіди мав перед очима. Треба давати віру глибшим життєвим чинникам!

* * *

Слід нам тут порівняти тип медіюїзму з типом стиґматизації.

1) Ще не було ні одного медія, що був би справжнім стиґматиком: що мав би Христові рани на своєму тілі сам від себе і переживав би Христові страсти календарським ходом, як це звичай у справжніх стиґматиків.

Може хтось собі подумає, що стигматики творять окремих тип медіумізму, як це L. Szczepański виразно твердить. Але ця думка, як це я згадав уже в I моїй книжці про Настю Волошин, нерозривно тягне за собою дальшу консеквенцію, а саме, що в такому випадку слід би всіх святих чудотворців зачислити до того „релігійного типу медіумізму“, бо стигматики своїми характеристичними прикметами рідше більше зближені до святих чудотворців, ніж до звичайних медіїв. Таким способом ми, віруючі, прийшли би до того самого становища, на якому тепер стоїмо — себто, що „релігійний медіумізм“ включає в собі надприродну божу силу, яка на людях і через людей творить справжні чуда (знаки, що свідчать про Бога, бо природними силами такі знаки не можуть діятися).

2) Сильніший медіумізм являється в якоїсь людини задля якогось (невідомого нам) нахилення чи відхилення органічної конституції. Це відхилення може бути або з уродження, або задля якогось ушкодження органічної конституції, або навіть з виховання та зусильної вправи (як у йогів та факірів). В слід за тим медіумізм розвивається зі середини організму — наче новий орган в ембріоні.

А стигматизація знаходить іззовні на людину; в самому організмі вона не має свого коріння, але виглядає наче галапасна рослина на іншій рослині. Це особливо ясно зазначається на Ганусі Труба.

3) Справжня стигматизація з правила знаходить на глибоко релігійну людину християнсько-католицької віри і вдержується тільки на ґрунті глибокої християнської релігійности та праведности. Відхилення від

цього ґрунту мусіло би довести до звироднення стигматизації.

Один приклад. Лікарі і взагалі раціоналістично наставлені люди залюбки квестіонують неїдження Тереси Neumann (від 1927 р.) та припускають, що Тереса тільки симулює те своє неїдження, що ніби вона крадьком мусить відживлятися і тільки дурить людей... Так про це висказується також о. Siwek.

Упередження до глибших чинників життя людям просто розум відбирає! Хваляться своєю критичністю, а не вміють явища оцінити навіть як факту.

Авжеж це виключене, щоб Тереса несвідомо симулювала своє неїдження впродовж стільки років (до такого обману мусіли би бути втягнені також її домашні). Зрештою, як та ясновидюча Тереса, що проникає тайні думки інших людей, могла би не помічувати своєї, такої довголітної симуляції?

А свідомо така довга й скомплікована симуляція йшла би глибоко в розріз із праведним християнським життям. При такій грішній совісті Тереса не могла би мати блаженних візій, ані не могла би видержати своїх терпінь, бо ті терпіння в такому випадку втратили би свою ціль і авреолу. Отже Тереса або втратила би стигматизацію, або мусіла би покінчити самогубством.

Треба зблизька знати, які страшні спокуси і кари мають стигматички навіть при сповидному відхиленні від християнської праведности — зараз живцем являється їм злий дух і мучить їх: „Ти горда! ти дуриш людей!...“ Невже Тереса видержала би в таких спокусах, колиб свідомо обманювала людей? Смішне й подумати!

Зрештою, відки Тересі прийшло би на думку „хвалитися“ своїм неїдженням? Чи вона шукає слави в людей? Та Тереса, що не згодилася, щоб її сфіль-

мували в екстазі, хоч їй обіщували мільон доларів за це?! А перед Тересою Neumann уже були й інші стигматички, що роками не їли.

Наша перша стигматичка, Евстахія Бохняк, також нічого не їсть і не пє. За це ручу своїм життям. Евстахія від 1925 р., відколи лежить, дуже мало їла: дві-три ложки зупи денно. Від квітної неділі (25 квітня) 1937 р. зовсім перестала їсти, а від 8 червня 1937 вже й не пє ні краплі води. Тільки щодня причащається. Кілька разів, на наше налягання, Евстахія випила малу ложечку води, але зараз потім це з великими муками вернула. Я питав Евстахію, чи може вона їсть, коли духом ходить по світі, та вона це заперечила. Крім того Евстахія, коли зносить дуже тяжкі чужі недуги, має таку високу гарячку, що звичайним термометром не можна її змірити (понад 44 °). І при такій надлюдській гарячці Евстахія ніколи не просить, ні не приймає ні краплі води, хоч така гарячка в неї деколи тижнями триває. Хотів би я бачити такого симулянта, що це потрафив би!

Медіумізм не є прив'язаний ні до якої віри, ні до релігійности, ні до праведности. Він є природним, хоч і незвичайним станом, тому йде в парі з людською природою. Медіями можуть бути і явні грішники і навіть недовірки.

4) Між святими чудотворцями стигматики відзначаються тим, що вони, хочби ще й діти, цілі захоплені пасійною психікою: як це мені Настя Волошин сказала, стигматики відчують сильну потребу душі завсіди мати при собі Христове розпяття, образи з Христових страстей і завсіди думати про терплячого Христа. Всі три стигматички, що є під моєю обсервацією, під тим поглядом подібні до себе, як око до ока.

А в медіїв нема нічого такого.

В малої Ганусі Труба є таке дивне явище, що в будні дні вона не має влади над своїми ногами, сидить на своєму ліжку, зовсім не може ходити. А в неділі і свята Гануся нормально володіє ногами та йде до церкви. Такий стан очевидно згори подиктований і має ту ціль, щоб Гануся, хоч дитина, вела покутниче життя.

5) Медії, коли хочуть, можуть викликати свої дивні явища (це їм не вдається завжди однаково — але чи нпр. поетові завжди однаково вдається укладати добрі вірші?), можуть це робити для людської цікавості, за гроші, в цирку і т. ін.

В стигматиків це все виключене. Вони не можуть попасти в екстазу, коли хочуть, не можуть для людської цікавості продукуватися своїми дивними явищами. Стигматики знаходяться під впливом вищої розумної сили, яка регулює хід їх дивних явищ. Нпр. хоч для Евстахії Бохняк, як я на своєму місці сказав, це просто „жарт“ перенести духом якусь річ, та на моє зусильне бажання, коли йшло про такий експеримент, вона цього не могла зробити. Те саме я ствердив також у Насті.

6) Стигматики мають внутрішні директиви, які їм кажуть, що їм можна, а чого не можна: не вільно їм приймати почести, грошей, дозволяти цілувати себе (навіть Гануся Труба не дозволяє цілувати себе), не вільно їм глядіти на свою фотографію, заглядати до дзеркала, приглядатися своїм стигматичним ранам, ходити в квітистій одежі; мають внутрішні інформації про свої рани, що їх не можна лікувати і т. ін.

А медії не мають ніяких внутрішніх директив.

7) Стигматики мають свою святую місію, про яку повчає їх внутрішній голос, навіть коли стигма-

тиком є дитина. У всіх стигматиків одна й та сама головна місія: співтерпіти з терплячим Христом за гріхи людей (так говорить про свою місію навіть 11-літня Гануся Труба).

Відти зрозуміло, що стигматизовані особи перебирають на себе також терпіння інших людей. Для схарактеризування тої психіки стигматиків наведу слова Насті Волошин з екстази з 6 жовтня 1936: „Боже, вирви моє серце, а всім улєкши!“

А медії не мають ніякої своєї місії — не відчувають її, не мають ніяких внутрішніх директив про неї і не виконують її.

Ця різниця між стигматиками та медіями веде так далеко, що для потвердження правдивості місії стигматиків деколи діються чуда далеко від них — як нпр. ангел явився сотникові Корнилієві для потвердження правдивості Христової науки.

Ось приклад з життя Насті Волошин. Першу відомість про Настю, „Wiek Nowy“ з описом Насті, занєсла до монастиря СС. Василянок у Львові при вул. Потоцького С. Вероніка (Артимович) 25 жовтня 1935 р. (Настю привезли до Львова, до шпиталю день передтим.) Розрадувана принесла вона ту газету до ігумені, але ігуменя скартала її за легковірність: „Ти мені якісь єреси приносиш до хати в жидівській газеті!“ Опечалена пішла С. Вероніка до каплиці. Клякла й молилася: „Ісусе, я не хотіла Матери (ігумені) прикрости зробити! Ти сам найліпше знаєш!“ Втім піднесла очі на розпяття над іконостасом, і з жахом бачить, як розпятий Христос із силою відриває руки з хреста (першу відорвав ліву руку), спускає на долину, ноги також відриває, стає на землі й каже: „Я хочу розпятий жити між вами“. Очевидно, це не тільки символізувало На-

стину стигматизацію, але їй передсказувало, що Настя буде жити в тому монастирі.

Це своє видіння С. Вероніка виявила щойно при кінці лютого 1937 р. в присутності моєї і ігумені. Я їй звернув увагу, що мусітиме присягнути на це, на що вона радо погодилася. А ігуменю я просив, щоб казала Сестрам списати протокол зі С. Веронікою.

Колиж прийшло до того (7 III 1937), Настя прийшла до келії, де були зібрані Сестри, що мали списувати протокол. Сестри хотіли її заговорити, щоб вийшла з келії, але Настя відповіла: „Ви мене так заговорюєте, думаєте, що я не знаю, про що ви говорите, що було тому рік“. В тім станула просто, звернулась до С. Вероніки й сказала: „Я хочу розп'ятий жити між вами“ та показала рухи, з якою силою і рішучістю Христос сходяв з хреста у видінні С. Вероніки.

Природним способом Настя про це видіння не знала, а наслідувала рухи Христа зовсім вірно, хоч, як твердить С. Вероніка, ніяка людина не зуміла би вірно наслідувати тих рухів.

Коли Сестри виявили своє здивування, що С. Вероніка так довго мовчала про своє видіння, Настя відповіла: „Мати ліпше зробили, що мовчали, бо то нічого не допомогло би, бо були би сказали, що то діявол їй набуяв. А Ісус у тихости зробить, що сам схоче, приведе і приймете, хоч цього і не будете знати. Діла Божі dokonуються в тихости“. Опісля також ангел в екстазі потвердив правдивість видіння С. Вероніки.

Невже медіумізм може виказатися анальогічними явищами?

8) Дивні явища медіїв невпорядковані, блудні — подібно, як прояви якоїсь недуги. В часі

своїх тяжчих продукцій медії звичайно заховуються, як патологічні типи: то неприємно стогнуть, то нервово кидаються, а на їх лиці проявляється пригнобляюче вичерпання. Так само їх вичерпання по продукціях має патологічний характер.

А дивні явища стигматиків, як це ми вже згадували, творять суцільну систему, глибоко продуману. Хоч які тяжкі терпіння зносять стигматики (нпр. коли Настя переходила розняття в велику середу), то прояви їх терпінь характеризує вища благородність. Взагалі це дуже впадає в очі, що стигматизовані особи ніколи не виступають без святої гідності. Видержливість у стигматиків просто надлюдська, а терпеливість подиву гідна.

9) Як знаємо, дивні медіумічні сили це скриті сили людської природи. В медіїв ті сили бувають розв'язані тільки фрагментарно і тільки випадково.

А в стигматиків скриті сили людської природи бувають розв'язані доцільно і ген наскрізь, оскільки це потрібно для їх місії.

Тому явища медіїв не можуть дорівняти явищам стигматиків. Нпр. факіри можуть довго постити, але тоді, зовсім природно, дуже худнуть; та не можуть вони постити роками, як стигматички, що притім нічого не тратять на вазі. В медіумічних явищах бувають світла, блудні, малі вогники; та ніхто з медіїв не потрафив спричинити такого світла, щоб ціле місто впродовж години бачило луну на небі, як це Настя Волошин спричинила над Яворовом 1936 р. (тоді вона була в Млинах). А такого грандіозного явища, як Настині та Евстахіїні містичні образи по цілій Галичині, рішуче ніякі медіумічні сили не могли би доклати.

10) В житті стигматизованих осіб, саме як стиг-

матизованих, бувають дуже виразні „потягнення“ тої найвищої сили, що її називаємо Провидінням; а в житті медіїв, як медіїв, нема таких вищих ускладнень. Зразки таких вищих ускладнень у житті стиґматизованих осіб ми вже подали, коли говорили про містичні звязки наших трьох стиґматичок, як також тут вгорі під точкою 7). Такого в житті наших трьох стиґматичок дуже багато. Опісля наведемо ще деякі з тих фактів.

* * *

Поступ науки звичайно доводить нас до пересування і зміни позицій у нашому образі світа, відкриває нам більші комплікації і більшу глибіню природи, ніж ми сподівалися. З розвитком науки деякі старинні докази на існування Бога, як нпр. те, що Бог безпосередньо кидає громи та заразу, показалися слабі, але зате наука висунула нові, сильні докази на існування Бога, яких у старовині зовсім не знали. Та й ті старинні, слабі аргументи задержали свою силу, хоч тільки змодифіковану. Справді Бог не кидає громів безпосередньо, але хто заперечить, що Бог володіє над громами і може їх посилати, куди хоче?

Подібно сталося з проблемою стиґматизації. Завдяки науці про медіюїзм та проблема дуже скомплікувалася, чимало стиґматизаційних явищ пересунулося в нашому образі світа з боку надприроди в бік природи. Ясновидження, левітації, апорти, дивні світла і т. ін. можуть бути медіюїчними, отже природні. Ми бачили, що на основі цього відкриття навіть деякі теолоґи захиталися в своїх поняттях про надприродність стиґматизації.

Та по нашому поясненні виходить, що зрівнювати медіюїзм зі стиґматизацією це таке саме, як зрів-

нювати малпу з людиною. Малпа зі всіх звірят найподібніша до людини, але вона не має ані краси людських тілесних форм, ані не має людської вищої душі. Анальоґічна різниця заходить між медіумізмом та стигматизацією.

Людина має все, що має малпа, але людина має ще щось більше. Так само стигматизація включає в собі медіумізм (себто розв'язання скритих сил людської природи), алеж стигматизація має ще щось більше.

Здоровля можна одержати завдяки природним лікам, а можна його одержати також надприродно (чудесно). Так само і розв'язання скритих сил душі можна одержати завдяки якомусь природному відхиленню в конституції природи і завдяки надприродній причині. Ми бачили, що все промовляє за тим, що стигматики завдячують своє розв'язання скритих сил надприродній причині.

Це зовсім доцільне, щоб одиниці з вищою місією від Бога покористовувалися глибшими, скритими силами людської природи. Для мене зовсім ясно, що пророки, чудотворці, харизматики мусіли мати таку „розв'язану“ душу.

Людська наївність усе на світі уявляє собі в простих шаблонах: нпр. що ніби Бог сотворив світ в одному моменті, що кожний рід звірят і рослин сотворив окремо, що кожну людину творить окремо (так собі діти уявляють). Колиж людина переростає цю шаблонову наївність, то мусить наражатися на колючки соблазну.

Людська наївність уявляє собі, що всяке передсказання мусить безпосередньо Бог обявити, всяке чудо мусить сам Бог зробити в цілих 100% — а людина, через котру Бог це діє, притім ніби така пасивна, як коли глядимо на світ і бачимо його. Ми доцільно

підібрали це порівняння. Кожний інтелігент знає, які субтельні процеси в нашій природі урухомлені тоді, коли ми ніби нічого не робимо, тільки глядимо на світ і бачимо його. Подібно справа мається і при передсказуваннях будучности та при чудесних появах.

Простолюддя знесе те, що „якийсь медіюмізм“ проявляється в одиницях, які, що так скажу, не мають нічого спільного зі святістю. Тут можна сміло уявляти собі, що медіюмізм це обман або чортові штучки. Але медіюмізм у пророків, харизматиків, стигматиків? Соблазнь!

Щож зробити, цю соблазнь треба перерости, як переросли люди соблазнь, звязану зі секціонуванням трупів; соблазнь, яку спричинила геліоцентрична теорія Коперника; соблазнь задля довжезного віку людського роду; і т. ін.

Ми вже сказали, що для оминення цієї соблазни треба невідповідне слово „медіюмізм“ заступити описовим поясненням „розвязана душа“. І ще треба зрозуміти, що медіюмізм медіюмізмові не рівний. Як є різні нормально природні таланти та вдачі, так і медіюмічні розвязання душі бувають дуже різні: в одних одиницях сильніше релігійне почування, в других слабше; одні мають видіння, другі чують голоси, треті тільки прочувають; і т. ін.

* * *

Що в старозавітніх пророків слідний „медіюмізм“, це я виказав уже в моїй розвідці про славного українського ясновидця Мойсея Вернигора¹⁾ — отже в тому часі, коли я ще не знав Насті Волошин і не займався стигматизацією.

Біблія каже, що давніше (в часах суддів) проро-

¹⁾ о. Д-р Г. Костельник: Мойсей Вернигора — Український Валаам. Львів 1934.

ків називано в ізраїлі „видючими“ (I Сам. 9, 9). „Видючий“, ясновидець — це стосується не тільки до пророків, але й до медіїв. Самуїл говорить до Савла, який тоді мав стати царем: „а коли ти ввійдеш до міста, стрінешся з громадою пророків, що сходять з гори, а перед ними буде гарфа і бубон і сопілка і ліра, і вони будуть пророкувати. І прийде на тебе Господній дух та будеш з ними пророкувати і станеш іншою людиною“ (I Сам. 10, 6). Як видно з цього наведеного місця, „сини пророчі“ (себто ученики пророків) під такт музики танцювали та тим штучним способом елімінували свою нормальну самосвідомість (так ще й нині поступають дервіші), щоб могли пророкувати, себто ввійти у звязок з таємним повязанням духового царства.

Навіть про такого великого пророка, як Єлисей, читаємо в Біблії: „Тому тепер — говорить Єлисей про себе — приведіть мені такого, що грає на гарфі. А коли той грач грав, була над ним рука Господня“ (2 Цар. 3, 15).

Про одного зі „синів пророчих“, що були при Єлисеї, люди говорили: „Пощо приходив до тебе той навіжений?“ (2 Цар. 9, 11). З того видно, що пророки часом попадали в екстазу, тратили нормальну самосвідомість, як це є також і в медіїв.

Цей психічний стан Біблія описала при Валаамі: „Говорив Валаам, говорив чоловік, котрого очі відкриті; говорив той, котрий чув божі вироки, котрий має знання Найвищого; котрий бачив Всемогучого; котрий, коли впаде, має відкриті очі“ (4 Мой. 24, 16). Валаам був з поганського народу, він не був пророк, але незвичайний медій.

Єлисей говорить про себе, що „Бог затаїв перед мною і не виявив мені“ (2 Цар. 4, 27) смерть сина жінки зі Сунам, яка була його добродійкою, а Єлисей

прорік народження того хлопця — і то в нагороду за добродійства, що їх зазнав від тої сунамітки. Про його смерть довідався Єлисей щойно від його матери. З подібним „затаєнням“ стрічаємося в житті Тереси Neumann (вона аж від людей довідалася, що наша Настя є її наслідницею) і в житті нашої Насті (Настя аж від мене „довідалася“ про Ганусю Труба).

Оскільки я ствердив, усі уздоровлення, що їх люди завдячують нашим стигматичкам, діялися не нагло, а поволі. Стигматички притім мусіли змагатися духом, перш за все молитися.

Аналогії до того находимо також у св. Письмі. Ось пророк Єлисей казав Нееманові сім разів омитися в Йордані (Єлисей у тому часі без сумніву молився за Неемана). Щойно так поволі Нееман позбувся прокази. Про воскресення згаданого синка сунамітки читаємо в Біблії: „Тоді увійшов Єлисей до хати, а ось дитина, мертва, лежала на своєму ліжку. І коли там увійшов, замкнув двері... і молився до Господа. Потім вийшовши на ліжку, положився на дитя, приложивши свої уста до його уст, а свої очі до його очей і свої руки до його рук, і розпростерся на ньому так, що дитина загрілася. І відступивши від неї, проходився по хаті сюди й туди; потім знову положився на неї. Тоді пчихнула дитина аж до сьомого разу, і відкрила дитина свої очі“ (2 Цар. 4, 32—35).

Супроти такого стану проблеми оо. Gemelli і Siwek, колиб вони були логічно послідовні, мусіли би зачинати своє квестіонування надприродности аж від біблійних чудесних явищ, а не щойно від стигматизації — і то аж із наших часів.

* * *

Можуть бути медії з природи, які, задля свого побожного життя, беруть участь у релігійному мі-

стичному житті (дальше побачимо, що згаданий ясновидець М. є таким типом). А можуть бути одиниці, які Бог вибирає, назначає їм вищу місію, і надприродним способом розв'язує в них скриті сили людської природи. Це не мусять бути самі стигматики. Евстахія Бохняк уже від 1928 р. мала святі візії, ходила духом по світі, рятувала людей, а стигми дістала аж у 1934 р.

Не може бути сумніву про те, що священики повинні заопікуватися такими визначнішими одиницями. Вони й самі такої опіки дуже бажають та потребують.

Очевидно, стрінемося тут із труднощами та небезпеками — але з такими самими труднощами і небезпеками мусимо стрічатися також при нормальних людях. Природне — від злого духа — від Бога — це все перемішується не тільки в житті одиниць із незвичайними явищами, але також у житті нормальних людей. І як мусимо при нормальних людях, шукаючи божої слави, відріжнити одне від одного, так також при одиницях з незвичайними явищами.

Перш за все треба старатися виробити собі погляд на цілість проблеми даної одиниці. Треба совісно пізнати моральний характер тої одиниці та історію її явищ. Доки цього хтось не знає, доти нехай не важиться робити ніяких експериментів на такій одиниці з дивними явищами. Авжеж навіть з машиною не годиться експериментувати такому, що не знає її структури, бо певно поспеє її. А живим одиницям такий „експериментатор“ тільки буде по серці топтати, шукаючи за здійсненням своїх урвань а ргіогі.

Нпр. один молоденький священик у моїй хаті в моїй неприсутности поважився розбудити Евстахію

Бохняк з хрестної екстази. То розгрівав її стопи, то казав їй руки спустити. Годину її мучив, уроюючи собі, що вона нічого не терпить, аж вона зітхнула і промовила: „Дуже вас перепрошую, не мучте мене!“ І збудилася. Потім той священник, хоч не мав поняття про цілість проблеми Евстахії, хвалився своїм „розпізнанням“, що ніби то в Евстахії все природне, бо він природним способом розбудив її з екстази. Якби той священник уважно прочитав директиви, які нам дав ангел Насті Волошин на той час, коли вона буде в хрестній екстазі в велику середу 1936 р., то зрозумів би, що стигматичку можна навіть сильнішим плачем не тільки розбудити з хрестної екстази, але й „добити її“ (це слова Настиного ангела) — себто спричинити їй смерть.

Та невже це свідоцтво, що в такій екстазі нема нічого надприродного? В Евхаристії певно є надприродний елемент, а Евхаристія підлягає фізичним законам: можна її спалити, псується від цвілі і т. ін. Христос був Богочоловік, а розпяли його і помер розпятий. Природне й надприродне зовсім не так пов'язані зі собою, як собі люди а рїгїстї уявляють. Жиди саме тому Христа розпяли, що бачили в ньому забагато природного, що він „чоловік робить себе Богом“.

Лікарі в шпиталі завдяки своїм експериментам над Настєю Волошин зовсім не зорієнтувалися в її проблемі, тільки мучили Настю до безтями. Не експериментація, а вміла обсервація в таких випадках потрібна до усталення й оцінення явищ. Але обсерватор повинен мати покору в думках — нехай не дурить себе хлопячою бундючністю, що він усе розв'яже і зрозуміє на раціоналістичний лад.

Подам приклад. Гануся Труба завсіди тримає пальці в такій позиції, що два перші пальці (на обох руках) має вільні, випростувані, а три дальші скор-

чені аж до долоні. Ті скорчені пальці вона може випростувати тільки тоді, коли хреститься, коли йде до Причастя, щоб зложити руки на грудях, і коли бере хрест до рук.

Коли я перший раз вернув від Ганусі, поставив Насті Волошин питання, як вона тримала пальці, коли дістала рани в руки? Настя зложила пальці так само, як Гануся тримає. І сказала мені, що це в неї довго так було (може з місяць), але тільки в ночі, а в день — тому що вона, як служниця, мусіла працювати — свобідно володіла пальцями.

Те саме питання поставив я також Евстахії Бошняк. А вона показала мені такий самий уклад пальців, як Настя, і сказала, що це в неї було ще довше. Так само Евстахія тримає пальці в кожній хрестній екстазі, як це видно з фотографії, що в цій книжці поміщена.

Ось так те дивне явище потверджує себе тим, що однаково виступало у всіх трьох наших стигматичок. Я догадуюся, що це такий фізіологічний закон: якби комусь проколоти цвяхом долоню по середині, то перші два пальці лишилися би свобідні, а дальші три мусіли би скорчитися задля ушкодження їх нервів. З того видно, що стигматики нічого не видумують, не симулюють, але дійсно переживають рани та болі розпяття.

Коли одиниця з дивними явищами глибоко релігійна та моральна, коли вона покірна і здержлива, коли довільно не панує над явищами, що з нею вяжуться, коли ті явища розвиваються по лінії божої слави, то це дуже сильні дані, що така одиниця не є звичайним собі медієм, але Богом вибрана.

Очевидно, ніколи не є безосновний страх, що така одиниця може морально впасти. Та невже тому треба чекати аж до смерти тої одиниці, щоб про неї

Евстахія Бохняк в хрестній екстазі.
(Зверніть увагу на уклад рук, пальців, голови і стіп.)

явно заговорити? Ніхто з тих, що в Церкві займають якесь видніше становище, особисто-моральне чи станове, не є вільний від тої самої небезпеки. Всежтаки люди розписуються про такі особи з признанням, славлять їх діла вже за їх життя. На якій основі малиби ми придержуватися зовсім іншої тактики при одиницях, що їх Бог відзначив? Чи годиться „світло ставити під горнець“? До того наш вік хоче безпосередніх фактів, добре утверджених, критично досліджених. Певно немудра така метода, щоб стигматичку за її життя лишити в опущенні й укритті, а першу джерельну книжку видати про неї аж 10 років по її смерті, коли вже фактів не можна добре ствердити, ані зібрати, як це зробили поляки зі своєю стигматичкою Єленою Пельчар.

Колиб такі незвичайні одиниці впали, їх дивні факти всетаки лишаться правдиві, і не Бог буде винен їхньому упадкові, тільки вони самі чи їх оточення. Та ясно, що такі одиниці будуть тим краще забезпечені перед упадком, коли знаходитимуться під щирою і вмілою опікою духовенства.

* * *

Зі св. Письма бачимо, що при чудах, на щоби тільки стати природні сили, все те вони мусять виконати, а надприродна сила діє тільки те в чуді, що перевищує спромогу природних сил (так нпр. коли Червоне Море мало розступитися перед ізраїльським народом, то східний вітер дув впродовж цілої тої ночі і роздув воду; інші приклади я навів уже в I книжці про Настю).

Така божа економія, що в природному світі надприродне якнайбільше скрите, щоб воно було для нас сповите тайною. Саме тому природні сили мусять співділати чи не при всякому чуді. Зрештою, чи

мав би Бог творити те надприродно, що може досягнути силами природного світа?

Отже не подивуємося, що також Христос міг творити чуда скритими силами своєї людської природи, де тільки це вистарчало, як нпр. коли „вийшла сила“ з нього і уздоровила кровоточиву жінку. Замітне, що Христос перед воскресенням Лазаря спеціально молився до небесного Отця, як перед ніяким іншим своїм чудом — алеж тут (щоб воскресити трупа, який уже розкладався) треба було вложити найбільше надприродних сил.

Невжеж для того, щоб Христос підніс кусень хліба і зів, він мусів би даж надприродних сил уживати? Ні! Отже в міру тої самої економії, він і при чудесному уздоровлюванні недужих міг, де це вистарчало, покористовуватися тільки скритими силами своєї людської природи.

Це певно був природний, хоч для нас дуже дивний, процес, що Настя Волошин, ще у львівському шпиталі, коли станула на те місце, де передтим я стояв, відчула, що я терпів від ревматизму в колінах (вона відчула такий самий біль у колінах, який я відчував). І коли Гануся Труба 23 VI 1937, стоячи при Евстахії Бохняк, містичним способом відчула, що Евстахія того дня причащалася (Гануся це сама від себе сказала), то це також був природний процес. Але всі такі явища у стиґматизованих осіб, хоч вони самі собою природні, всетаки мають також свій надприродний бік, бо їх перша причина надприродна — та причина, яка розв'язала скриті сили людської природи в стиґматизованих осіб і реґулює їх стиґматизаційні явища.

Отже це не те саме, що в медія.

Той факт, що стигматизовані особи покористовуються скритими силами людської природи, може нам уповні вияснити помилки, які бувають у візіях стигматизованих осіб чи взагалі святих візіонерів.

Колиб малпа могла думати про людину, то урочувала би собі, що людина, тому що вона має розум, мусить завсіди і всюди бачити саму правду. Ми знаємо з досвіду, що це не так, та що воно так не може бути. Кожна людина мусить залишатися оточена тайнами, в неясностях, щоб щораз дальше змагатися на шляху до глибшої та повнішої правди.

Люди в своїй наївності уявляють собі, що святі візіонери ген наскрізь бачуть і знають саму правду. А це незгідне з дійсністю. Святі візіонери це також тільки люди, які щораз дальше мусять змагатися за своє спасення. Отже ні вони не можуть видобутися зі сфери віри та перекинутися в сферу чистого і певного знання божих речей (яке питома святим душам у посмертному житті). А віра завсіди тягне за собою тайни, неясности, символи і навіть (особисті) помилки.

Треба тут звернути увагу на „свободу, що її маємо в Христі“, яку ап. Павло так дуже акцентує. Таку свободу лишає нам Бог у релігії саме в тій цілі, щоб наша свободна воля та фантазія мали можливість якнайбільше творче виступати. Нпр. у св. Письмі не маємо опису тілесного вигляду Христа — Христос лишив нам свободу уявляти собі його, як хто зможе. Та невже це вийшло на шкоду для Церкви? Всі наші образи Христа історично невірні — алеж зате вони мають символічну, себто виховну морально-релігійну вартість, а ця вартість деколи в релігійному житті важніша, ніж чиста історична вартість. Тому вже й сам Христос по свому

воскресенні являвся в різних символічних видах (як огорожник, подорожній, старець). З того ясно, що Христос також у приватних обявленнях може показуватися в різних видах — навіть одній і тій самій особі (і Настя Волошин і Евстахія Бохняк кажуть, що не завсіди бачуть однакового Христа). Не про історичну вартість тут іде, а про теперішню, „hic et nunc“. Нпр. Христос показався св. Франціскові як Серафим, що з неба злітав на землю. Чи не був це чудовий символ тої дійсности, що Христос тоді з неба на землю зносив свої рани?

Бог і цілий надприродний світ для нас у земському житті скриті, сповиті тайною. Ми мусимо шукати „евангельської перли“, змагатися, вірити, надіятися, боятися і т. д. Тому то, що так скажу, Бог дуже скупий на поширення того надприродного обявлення, яке нам у Євангелії дане.

Бачу з Настиних явищ, що Настин ангел нічого нового, дальшого (з тайн надприродного світа) уперто і пляново не хоче відкривати, тільки дає докази для правдивости Настиної місії з тих елементів, що нам уже відомі зі св. Письма. Настині містичні образи можуть тут служити як зразок: вони зовсім не поширюють нашого пізнання надприродного світа, тільки утверджують те наше знання, яке маємо зі св. Письма.

Всі приватні обявлення мають ту саму ціль: утверджувати Євангелію, а не поширювати її.

Численні єретики виступали з „обявленнями“, що ніби мали поширити та доповнити євангельське обявлення. Але вже та їх ціль зраджувала їхню незорієнтованість у дійсній ситуації і фалшивість їх „обявлень“. Справжні приватні обявлення мають тільки дати доказ правди і живучости Хри-

стової віри. В них може бути чиодне нове наświetлення євангельських правд і нова історична подробиця, але ми вже сказали, що треба мудрої критики, щоб елементи приватних обявлень оцінити, як слід.

Ще в XIX в. різні науковці уроювали собі, що поступ природничих наук доведе нас до „кінця“ в природі. А нині бачимо, що це ніколи не здійсниться, бо природа безконечно скомплікована.

В подібній ситуації ми найшлися також при приватних обявленнях. Давніше уявляли собі теольоги, що тут входить в гру тільки боже обявлення (Бог обявляє) і евентуально фантазія та інтерпретація тої особи, котрій Бог обявляє. А нині бачимо, що тут можуть входити в гру різні елементи: дійсне боже обявлення, історично вірне і символічне; історична авра, історично вірна, і погляди різних історичних або й живих людей на ту історичну дійсність; фантазія і інтерпретація візіонера. Але воно, згідно з системою нашого положення у світі (маємо бути окружені тайнами), дійсно так і повинно бути.

Невже тому, що хтось є святий, він при своїй нормальній свідомості вже мусить ген усюди і завжди бачити й знати саму правду? Зовсім ні! А цей закон нашого життя задержує свою силу також і в візіонерських екстазах.

Щоб це зрозуміти, як слід, треба зробити важну справку в загально поширеному понятті про екстазу.

Görges розрізняє два головні типи екстаз: „містичну“ та „магнетичну“ (медіумічну) екстазу. Про другу каже, що вона природна; а про першу каже: „Отже це божество, що захоплюючи людину і перетворюючи її, спричинює екстазу“¹⁾; „вона (екстаза) належить до сфери ласки“²⁾.

¹⁾ Görges: Die christliche Mystik. Т. II. Стор. 301.

²⁾ Тамже. Стор. 297.

Це загально поширений погляд, та в дійсності він не є стійний, бо не відріжняє форми екстази від її змісту.

Екстаза містиків, хоч вона не те саме, що медіумічний транс, у дійсності є природним станом душі. Екстатична свідомість раз буває заповнена видіннями божої слави, Ісуса Христа, Богородиці, ангелів; другий раз видіннями злих духів, що спокушують містика; третій раз тільки образами з психічної історичної аври, або навіть тільки темрявою (так у Насті).

Якщо Бог безпосередньо спричинював форму екстази, то вона мусіла би завжди бути заповнена тільки божими речами і не могла би в ній міститися ніколи ніяка похибка. А що це не так, то форма екстази мусить бути природним станом людської душі. Бог тільки „розв'язує“ форму екстази, але не „витворює“ її. Також із того видно, що містики у своїх екстазах деколи і в дечому можуть помилятися. Для нас, що близько стоїмо при Насті Волошин, на основі досвіду стало ясно, що те, що говорить ангел Насті в екстазі, певніше (під оглядом правди), ніж те, що говорить в екстазі Настя сама від себе.

Колиж хтось уявляє собі, що і форму екстази і її зміст безпосередньо витворює сам Господь Бог, то такий послідовно думає собі, що в екстатичних візіях мусить обявлятися сама й чиста правда — бо ніби це все сам Бог обявляє. А що містики в деяких своїх візіях цілком певно помилялися, тому одні теолоґи висувають сумнів щодо приватних обявлень взагалі, а інші квестіонують вірність списання тих приватних обявлень, де є наглядні помилки.

Але ця трудність цілком уступає, коли розріжнимо між формою і змістом екстази та приймемо, що

форма екстази природна та що також змісти екстази можуть бути природні.

Бог може обявлятися людям не тільки в екстазі, але й при нормальній людській свідомості (нпр. коли Мойсей говорив з Богом при горючому корчі) і навіть у сні. Колиж це можливе, то пощо приймати, що форма екстази мусить бути надприродна?

* * *

Молитовна збірна психічна авра певно має вплив при чудесних уздоровленнях у відпустових місцях, при чуді св. Януарія, при чудесних появах крови, замість вина, в чаші по освяченні і ін. Але чи вона є рішальною причиною?

Навіть колиб збірна молитовна авра була достаточною причиною для чудесних уздоровлень, то ми ще не могли би тут виключити Бога, як рішальної причини. Знаємо, що електрика є достаточною причиною для грому, всетаки не можемо відмовити Богові володіння над громами. Тим більше не можемо відмовити Богові володіння над реальною силою молитов — атже молитви адресовані саме до Бога і просто кличуть його, щоб він над ними панував.

Якжеж супроти такого скомплікованого стану відноситись нам до таких чудесних явищ, що їх тут маємо на думці? Оскільки такі явища діються для самої цікавості і навіть у формі експериментів та продукцій, то рішуче треба прийняти, що вони в повні діються укритими природними силами (так нпр. всі продукції йогів та факірів).

Оскількиж такі чудесні явища діються для утвердження віри, для божої слави і для добра людей, як це є нпр. у відпустових місцях, а не піддаються під форму експерименту та людських продукцій, то треба їх уважати за надприродні чуда, хоч і буде для

нас ясно, що при них співділає збірна чи одинична психічна авра. Миж знаємо, що властиво при всякому чуді співділають людські природні сили, але вони не творять ані достаточної, ані рішальної причини.

Для ілюстрації подамо приклади. Індійські йоги та факіри продукуються ходженням по рові з жаром і навіть іншим людям та їхній одежі можуть хвиливо передати цю невразливість на вогонь. Факіри неутралізують силу вогню своєю душею. Отже це природне. Але три біблійні молодці в огненній печі в Вавилоні це надприродне явище, бо вони не знали тої штуки неутралізування сили вогню, ніколи не продукувалися нею, а ще до того ангел явився між ними; це сталося тільки раз і то саме в несподіваному моменті для врятування життя тих трьох молодців і для засвідчення правдивости їх віри.

Старі, ще з I тисячеліття, грецькі джерела кажуть, що, коли перший єпископ проповідав (в IX в.) християнську віру в Києві, погани-бояри зажадали від нього, щоб кинув Євангелію до вогню, і коли не згорить, то повірять; єпископ так зробив, а Євангелія не згоріла. Це також було надприродне чудо з анальогічних рацій до тих, що їх ми навели в попередньому прикладі. (На жаль, пам'ять цього першого чуда на Україні в останніх віках у нашій Церкві не культивується.)

Чудесне оживання крові св. Януарія і інші такі явища також треба вважати за надприродне чудо.

Я раз показав Насті Волошин фотографію згаданого розпяття з Асті і пояснив їй, що кров на тому розпятті могла би походити з тої хорої жінки, якої той хрест був власністю. Настя призадумалась, містичним способом зрекогноскувала те явище і відповіла: „Це ніщо, що та кров походить від тої жінки, але це Христос так дав — це чудо“.

Скажемо загально: при дивних явищах, які не піддаються експериментам, а діються для божої слави, треба зв'язати на найглибші чинники життя-буття. Це значить, що такі явища годі легкодушно зачисляти до чисто медіумічних.

З цього бачимо, що чуда св. Письма і чуда, які діються в Христовій Церкві, вдержуються у своїй силі — поступ науки зовсім не може позбавити їх надприродного характеру, хоч природа і тут дальше сягає, ніж люди а ргіогі уявляли собі.

IV

ДЕМОНІЗМ І СТИГМАТИЗАЦІЯ

Ніяка божа благодать не робить людини машиною, але лишає їй повну свободу волі. Отже кожна людина, хочби як Богом відзначена, аж до смерти знаходиться в такому стані, що може впасти.

Найрізкіший такий приклад маємо в Юді Іскаріоті, що з апостола став Христовим зрадником. З того ясно, що й стиґматики можуть упасти — не донести свого дару до кінця гідно, але заломитися на дорозі життя й сумно скінчити.

Та невже це може бути доказ проти надприродности стиґматизації? Зовсім ні!

Хрещення та миропомазання це ще більший надприродний дар (тільки що він зовсім укритий), ніж стиґматизація; а невже це може бути доказ проти надприродности хрещення та миропомазання, що многі християни в гріхах живуть і навіть нерозкаяні вмирають? Ясно, що ні.

* * *

Але чи є якась демонічна стиґматизація?

Люди у своїй наївности залюбки уявляють собі

злого духа наче кльовна, що ніби в усьому наслідує божу всемогучість. А що Бога уявляємо собі маєстатичним, отже ніби йому не випадає нічого такого робити, що по наших поняттях не є маєстатичне, то та людська наївність усе дивне на світі найрадіше пояснює собі чортом („чортові штучки“).

Знаємо, що фари́сеї посуджували Ісуса Христа, що ніби він „біса має“. В історії доволі часто бувало, що деякі священники вважали сти́гматизацію навіть тих осіб, які опісля стали канонізованими святими, за діло злого духа.

Такі голоси являлися також при Тересі Neumann та при Насті Волошин — хоч у наших часах, при великому розвитку природничих наук, люди радше хотіли би пояснити собі сти́гматизацію якось природно.

В літературі навіть стрічаємо вираз „демонічна сти́гматизація“. Щож на речі? Невже відомі якісь випадки, де справжня сти́гматизація походила би від злого духа?

Я не найшов ні одного такого випадку, а рації, що їх опісля наведу, переконують мене, що такий випадок неможливий.

Найбільше демонічною між сти́гматизованими була Єлена Poirier (1834—1914).¹⁾ Злий дух став її мучити від 1850 р.: переслідував її, кидав нею, бив її. Вона бачила його, чула голоси. На велику п'ятницю 1865 р. Єлена, лежачи хора в ліжку, бачила в візії розп'ятого Христа, і просила, щоб мала участь у його терпіннях. Від того розп'ятого Христа впало проміння на груди Єлени, і тоді появилась рана на її грудях у формі хреста 8—10 см. Ця рана кровавила що п'ятниці до 8 липня того року, а потім раз на все

¹⁾ Une Possédée Contemporaine (1834—1914), Hélène Poirier de Coullons (Loiret) — par le Chanoine Champault, Paris 1924.

зникла. В дальших роках свого життя Єлена була формально опанована злим духом (obsessa) до 1897 р.; але від часу до часу мала візії Ісуса Христа, Богородиці, ангела, що підбадьорювали її, щоб видержала у своїх муках, та обіцювали їй, що колись виволитьсся від них. Єлена померла в великій побожності.

Бачимо, що також у цьому випадку нема ніякої основи приймати, начеб ця стигматизація була від злого духа. Єлена Poigier дістала стигматичну рану в такій самій формі (у звязку з анальогічною візією і з анальогічним бажанням співтерпіти з Христом), як і всі інші стигматизовані особи; а доки мала стигматичну рану, доти була вільна від диявольської обсесії.

Ап. Павло в листі до коринтян скаржитьсся на сатану, що йому „пакости діє“. Воно дивне, але правдиве, що на великих святих злий дух штурмує деколи аж так, що діє їм пакости і начеб панував над їх тілом. Навіть про Христа оба євангелисти, котрі про це пишуть, згідно висловлюються, що сатана „взяв його“ і „поставив його“ на церковному крилі.

Отже чи будемо дивуватися, що й деяким стигматичкам злий дух діяв великі пакости? Але це паємо їхніх терпіннь завсіди можна зовсім виразно відріжнити від їхніх стигматизаційних переживань, як таких.

Щоб злий дух міг бути причиною справжньої стигматизації, це вважаю за абсурд. Справді знаємо з життя святих, що злий дух деколи приймав навіть подобу Христа чи ангела, та це тривало тільки хвилину, це був тільки фантом, а потім вмить виявлявся характер злого духа. Але щоб диявол міг і хотів Христа наслідувати роками, тягом, і щоб

так поширював Христову славу, щоб працював для неї — деж маємо такий приклад? І де тоді був би розум злого духа? А де була би, що так скажу, Христова асекурація перед визиском злого духа? Якщо б діявол міг давати — і то саме дуже побожним одиницям — Христові рани і переживання Христових страстей, то де була би наша асекурація перед тим, що він може ще й до св. Тайн мішатися?

Стигматизація приносить зі собою перебудову душі саме в тому напрямі, що стигматизована особа горить любовю до розп'ятого Христа, відчуває потребу якнайчастіше причащатися і найбільші свої духові сили черпає саме зі св. Причастя. Пригляньмося, як це в Насті Волошин. Зараз по св. Причасті в трьох роках перед стигматизацією Настя бачила містичну звізду; по Причасті 27 червня 1935 р. (наше свято Евхаристії) Настя перший раз бачила в екстазі Богородицю, а слідуючого дня дістала першу стигматичну рану на грудях; зараз по Причасті в неділю 30 червня 1935 р. дістала другу стигматичну рану в формі хреста на правому рамені; по сповіді в ярославській церкві дістала перший „апорт“, шкаплір; по Причасті слідуючого дня дістала хрестик з ланцюжком; зараз по Причасті витворила духом містичні образи на вікнах у церкві в Млинах, в Радимні та в Підлютім; зараз по Причасті помітила, що ангел (попереднього дня) забрав їй ланцюжок з медаліком; коли дуже терпіла, то по Причасті терпіння завсіди на якийсь час уступали і т. ін. А Евстахія Бохняк раз впродовж 5, другий раз впродовж 7 місяців, коли не хотіли їй давати св. Причастя, щодня діставала реальне св. Причастя містичним способом.

Христос каже нам у таких випадках пізнавати деревину по її овочах. Якоюж деревиною є стиґ-

матизація, коли такі овочі родить, що безпосередньо в'яжуться зі св. Причастям? Невже злий дух міг би таку деревину засаджувати і чи хотів би її плекати? Це абсурд, бо тоді треба би признати злого духа не за ворога Христового, а за Христового слугу.

Справді також діявол являється в Настиних містичних переживаннях, але тільки з боку, як ворог стигматизації і всього, що святе: він залякує Настю, що вона даремно терпить, бо ніби нема Бога, а Христос ніби був обманець; часом діявол показує їй гідкі сцени, глумиться над нею.

Отже бачимо при стигматизації Христа, як автора, а діявола, як ворога стигматизації. Завважую, що Евстахія Бохняк досі ще ніколи не мала діявольських спокус — ще ніколи не бачила діявола. Та зате в неї були безмірні фізичні і моральні терпіння.

Але є ще одна подробиця. Христос узяв на себе, що так скажу, „життєве сміття“ — те, що в очах людей низьке й негідне (убожество, невченість, смерть на хресті), і саме тому став він „для жидів соблазнъ, а для поган посміховище“. Та це доцільне у Христовій долі: його перемога саме тому повна, що він переміг усі вартости життя, зачинаючи від найнижчих. А через те люди, що хочуть духом зблизитися до Христа, мусять вперед випробувати свою душу на тих колючках „соблазни й посміховища“, отже мусять заслужити собі, щоб пізнали справжню Христову велич. Притім треба мати на увазі, що й природна дорога до Бога має такий самий характер (у природі повно не тільки величі та краси, але й усяких зломів).

Стигматизовані одиниці, що в своїх ранах мають таке наглядне свідоцтво свого близького відношення до Христа, також мають якусь таку подробицю

в своїх явищах, яка їх робить „соблазню та посміховищем“. В деяких те явище творять завеликі пако-сти, які їм діє злий дух; в Насті Волошин те явище творять прояви дитинячої вдачі (здрибніла мова і т. ін.), якими многі гіршаться, бо ніби це непо-важне; в Евстахії Бохняк довголітні недуги, які при-кували її до ліжка; в малої Ганусі Труба те, що вона по часовій утраті мови, яка попередила її стиґмати-зацію (як це було також і в Насті), стала говорити неприродною мішаниною польської і української мови, хоч Курники чисто українське село. Та саме такими явищами стиґматизація тушує свою над-природність, затирає сліди за собою, щоб над-природне не було занадто дешево подаване людям: щоб стиґматизовану особу упокорити, а обсерваторів примусити змагатися при витворюванні погляду на стиґматизацію (така сама система питома й Настиним містичним образам).

Очевидно, найлегше уявляти собі, що такі упо-корюючі явища в стиґматиків це „дівольські шту-чки“. Але й тут треба придержуватися Христового правила: деревину пізнається по її овочах. Коли таке дивне, упокорююче явище має ублагороднюючий вплив на стиґматизовану особу, коли воно не стягає її з містичних висот, але саме підносить її, або бо-дай закріплює її в містичному житті, то таке явище треба вважати за одне звено в стиґматизаційній си-стемі, отже воно мусить бути передбачене й дозво-лене автором стиґматизації — Христом.

* * *

Істеричної стиґматизації, як ми бачили, нема. Але в гіпнотичному стані деяким медіям на приказ гіпнотизера являлися зачервоніння шкіри на згори означеному місці, або й ранки, що впродовж якогось

часу вдержувалися, або навіть якісь означені знаки (написи).

Таку „стигматизацію“ Imbert-Gourbeyre уважає за чортове діло. Ось як він розумує:

„Ані медій, ані гіпнотизер не можуть того зробити. Медій при всіх своїх змислах не може, а в гіпнотизмі він став чистим автоматом, тратить інтелекцію, волю, свободу“.

„Ніколи ніякий лікар не припустить, що можна зробити матеріальну стиґму своєю власною волею, або що це можна зробити чужою волею; це перевищує людську спроможність“. ¹⁾ З того цей автор залючує, що гіпнотичну стиґматизацію діявол витворює.

Та це нестійне розумування і неповажне заключення. В гіпнотизмі людина може зробити чимало такого, чого в нормальному стані не може. За медія в гіпнотизмі думає гіпнотизер, накидує йому свої думки й свою волю, а медій може це краще (певніше й глибше) виконувати саме тому, що його власна свідомість тоді не абсорбує головних сил його душі, отже може ті увільнені сили ужити для виконання приказу гіпнотизера. В гіпнотизмі медій може стати ясновидючий, його тіло може зіштивніти, навіть душа може вийти з тіла і т. ін. Якби такі явища вважати за „чортові штучки“, то цілий медіумізм треба би вважати за чортове діло, а ми бачили, що це неповажна думка.

Загіпнотизована особа на приказ гіпнотизера буде зі страху бліднути, або червоніти зі стиду, руки їй зіштивніють і т. ін. — отже що дивне, коли, при тому скріпленому пануванні душі (ідей) над тілом, на приказ гіпнотизера появляться на

¹⁾ Dr. Antoine Imbert-Gourbeyre: La Stigmatisation. T. II. Analyse et discussion. Clermont-Ferrand 1894. Стоп. 209—210.

означеному місці зачервоніння шкіри чи навіть ранки в загіпнотизованого?

Чи це вже будуть „Христові стигми“? Чи це вже доказ, що „Христова стигматизація“ може повстати природним способом? Ніколи в світі! Відношення гіпнотичних стигм до справжньої „Христової стигматизації“ таке, як відношення малп до людей. Це щось зовсім інше, хоч і є якась зверхня подібність! Найлегше можна собі чи комусь зробити стигми механічним проколенням — а гіпнотичні стигми мають тільки таке саме значіння. Та чи це „Христові стигми“?!

Справжня стигматизація може бути й цілком скрита, невидима, всетаки вона буде справжня стигматизація, бо особа з такою формою стигматизації переживає Христові страсти календарським ходом, має візії Христа, Богородиці, ангелів, святих, має своєрідну стигматичну психіку, відчуває сильне бажання співтерпіти зі страдаючим Христом, відчуває потребу частого св. Причастя і т. ін. Невже штучно витворені стигми, чи механічним способом чи в гіпнотизмі, тягнуть за собою таку перебудову психіки на стигматичну? Нема про що й говорити!

Хто вміє думкою сягати понад сповідні подібности, той ніколи не зрівняє малп з людьми, ані штучної гіпнотично-медіюмічної стигматизації зі справжньою стигматизацією.

* * *

В останніх роках виявилися два такі випадки, що дають найсильніший аргут для медіюмічного пояснювання стигматизації. Ми властиво повинні були обговорити ті випадки вже в попередньому розділі, та задля їх звязку з думкою Imbert-a — Gourbeyre,

що такі випадки зачисляє до демонічної стигматизації, обговоримо їх щойно тут.

Dr. E. Osty, директор „Метапсихічного Інституту“ в Парижі, перевів в роках 1927 і 1928 досліди над Ольгою Kahl і оголосив їх у „Revue Metapsychique“ з 1929 р., ч. 2.

Ольга Kahl це образована, замужня московка, тоді вона перебувала в Парижі. Її ціла родина відзначалася метапсихічними (медіумічними) прикметами. О. Kahl уже як 7-літня дівчинка була ясновидюча. Крім того вона відзначається медіумічним дермографізмом: коли вона в трансі, то може викликати на своїй шкірі контури предметів або писані слова. Ті образи виступають у формі червоних плям, що повстають завдяки перекровенню (розширенню) капілярних жилок.

Dr. Osty накреслив на картці паперу в другій кімнаті, в неприсутности п. Ольги Kahl двораменний хрест, вложив папір до своєї кишені, ввійшов до кімнати, де була п. Kahl у трансі, і просив її, щоб на своїх грудях відтворила знак, нарисований на папері. По 30 секундах на грудях п. Kahl повстав червоний знак, що вірно відповідав оригіналові, нарисованому на папері.

Іншим разом в анальогічних умовах написали на картці слово Sabine, а на рамени п. Kahl появилися червоні букви: SABNI.

Від того випадку вже недалеко до медіумічної стигматизації.

І дійсно Dr. Alfred Lechler в 1932 р. досягнув таку стигматизацію на Єлисаветі К. ²⁾.

Як Dr. A. Lechler подає, Єлисавета К. була хорою, нервовою, люнатичною особою. Її лікували гіпнозою,

²⁾ Dr. Alfred Lechler: Das Rätsel von Konnersreuth im Lichte eines neuen Falles von Stigmatisation. Leben-Verlag, Elberfeld 1933.

та вона знову западала на здоровлі нервів і душі. В велику п'ятницю 1932 р., в часі оглядання фільму Христових страстей Єлисавета перший раз відчула болі в місцях Христових ран. Вона звірилася з тим докторові Lechler-ові. А він опісля гіпнозою викликав на ній повну стигматизацію: рани на ногах і на руках, терновий вінець і кроваві сльози.

На перший погляд могло би здаватися, що цей випадок розв'язує тайну справжньої стигматизації і заперечує всі наші твердження про надприродність справжньої стигматизації. Але заналізуймо його!

Випадок Єлисавети К. вповні піддержує наше твердження, що причина стигматизації може бути тільки духова, яка знає, як стигматизація має виглядати. Також тоді, коли собі хтось стигми штучно прорізує чи малює, властива причина є духова, яка доцільно володіє механічними причинами.

Стигматизація Єлисавети К. штучна: вона доцільно викликана посторонньою людиною. І дає нам зразок цей випадок, як є можлива справжня стигматизація, яку ми признали за надприродну. Якийсь вищий дух мусить відноситися до стигматизованої особи так, як Dr. A. Lechler до Єлисавети К.

Стигматизація Єлисавети К., як усяка штучна стигматизація, має тільки зверхній вигляд стигматизації, але не є вона властивою, справжньою стигматизацією. Це не всеодно, коли хтось сам уложить якусь геніяльну поему, і коли хтось ту поему відпише собі; живі квіти і штучні квіти, справжній діамант і штучний діамант це не те саме. Штучні квіти мають тільки зверхній вигляд квітів, та не мають вони внутрішньої будови квітів, не мають у собі того таємного чинника, що творить їх життя, їх ріст та розмножування.

Справжня стигматизація це наче живі квіти,

а стигматизація Єлисавети К. це наче штучні квіти, які тільки імітують справжні квіти. Стигматизація Єлисавети К. не має в собі того, що в справжній стигматизації головне, що її властиво творить. Не має вона внутрішнього звязку („рапорту“) з живим Христом, який разураз являється стигматизованим особам, диктує їм, що треба, потішає їх, або докоряє їм, дає їм непереможне переконання, що їх терпіння це його терпіння та що їх стигматизація від нього походить. Вже св. Франціск, перший стигматик, як читаємо в його життєписі, мав таку свідомість у часі своєї стигматизації, „начєб був сам перетворений у Спасителя“. Анальогічне почування мають усі справжні стигматики в часі своїх екстатичних пасійних терпінь. А медіюмічна стигматизація не дає такої самоєвідомости, не визначує місії, не дає директив, не поглиблює побожності та любовидо Христа і не тягне за собою ніяких зовнішніх чудесних явищ, як світла, запахи, містичні образи, „апорти“ і т. ін. Отже медіюмічна стигматизація не має внутрішнього життя — це тільки лущиння без ядра.

В Єлисавети К. тільки зверхні рани творять стигматизацію, а це так само не є справжньою, автентичною стигматизацією, як і стигматизація, штучно зроблена механічним проколенням, не є справжньою стигматизацією. Для людей, які здалека стоять від медіюмічних явищ, буде дивне, що стигматичні рани можна викликати також штучним духовим способом. Та невже медіюмічний дермографізм Ольги Kahl менше дивний? У медіюмізмі душа займає зовсім інакше положення до тіла, ніж звичайно. Вона може навіть вийти з тіла, може порушувати предмети здалека, тому вона також до свого власного тіла може відноситися як до якогось зовнішнього

предмету, і може на ньому виписати означені букви, викликати на ньому стиґматичні рани і т. ін.

Але це може тільки медіюмізм (і то не кожний), а не істерія чи сугестія. Dr. Lechler так представляє справу, що він викликав стиґматичні рани на Єлисаветі К. сугестією. Та в дійсности ми тут на пограниччі уживання цього слова, де справді його треба сказати, але годі саме на нього класти рішальний момент.

Малпи не можуть навчитися говорити, писати; люди можуть. Невже тут сугестія рішає? Ні, але така вдача. Так само це треба приписати медіюмічній (у найширшому значінні) вдачі Єлисавети К., що на її тілі могли появитися стиґматичні рани, а не сугестії у звичайному значінні. Єлисавета К. перший раз відчула болі в місцях Христових ран, коли приглядалась фільмові Христових страстей. Чи тут можна говорити про якусь сугестію? Ні, це медіюмічно-рецепційна вдача Єлисавети К. так сама зі себе реагувала на дане явище в зовнішньому світі. А сугестія це вмовлювання в себе.

* * *

Явища, які, у звязку зі стиґматизацією, виступають на медієві М., що його ми згадали на початку книжки, кинуть чимало світла на спражню стиґматизацію і на медіюмічну стиґматизацію Єлисавети К.

Одного разу я показав медієві М. епітрахиль, який для мене вишила Настя Волошин, і попросив його, щоб він відгадав, хто вишив той епітрахиль? Він взяв епітрахиль до рук і вмить відповів (без трансу): „Це робили такі руки, які того не могли робити“. Я зрозумів, що М. мав на думці Настю, бо той епітрахиль вона вишила в великому пості, при найбільших своїх терпіннях. Але я удавав, що ні-

чого не розумію, і налягав, щоб М. сказав імя. Він взяв папір, щось на ньому написав і сховав його. Сказав, усміхаючися та жартуючи: „Млини, Млини, Млини“.

Я: Ні, цей епітрахиль не був у Млинах!

Він: „Подивіться на папір, відверніть картку!“

На картці було написано: Настя Волошин.

Потім М., любуючися тим епітрахилем, заложив собі його на шию. Вмить скочив наче опарений, скинув епітрахиль зі себе, скрутило йому руки і ноги, він ходив по кімнаті скулений, безупинно ойкаючи.

Ми присутні злякалися: Що вам сталося?

Він відповів: „Настині терпіння перейшли на мене.“

Другого дня я питав Настю: Що ти відчувала вчора о тій і тій годині? Вона відповіла: „Якби мене хтось за серце шарпнув“.

Відтоді М. став боятися стрічі з Настею. Всетаки він стрінувся з Настею — перший раз того дня, коли я звів всі три наші стигматички разом. М. проходжувався по святоюрському городі з кількома моїми товаришами, священиками. Попросив мене, що хоче на хвилинку положитися, бо перемучений, але боявся, чи Настя не є в його мешканні? Я запевнив його, що Настя на горі при Евстахії. Та коли ми ввійшли до його мешкання, Настя з Ганусею з Курник і з черницями були в середущій кімнаті. Ми перейшли через ту кімнату до сусідньої, не вітаючися. М. сів і сказав до мене: „Настя хоче зі мною говорити, але я не хочу, не можу, прошу вивести мене на город“. Ми знову перейшли через середущу кімнату, але в передпокої М. завернув до кухні. Я думав, що він хоче напитися води, а він сказав: „Настя мене не пускає“ і зімлів, а я його придержував, щоб не впав. Настя це відчула прий-

шла за нами до кухні. Сказала до нього: „Чому ти, хлопче, мене боїшся? Ходи, я тобі нічого не зроблю“. На те М. опритомнів і ми знову вернули до моєї канцелярії, а Настя за нами.

Ми сіли, я з боку, М. напроти Насті, на отомані. Він глядів на Настю, як на святий образ. По кільканацятьох мінутах розмови М. знову втратив свідомість, скорчилися йому пальці на руках, лице викривилось, як у помершого. Протягнувся на отомані наче мертвий. Я будив його словами і гладив по голові. А Настя взяла вервицю до рук і стала молитися. Десь по мінуті - двох він зірвався на ноги та сказав до мене: „Я збудився не тому, що ви мене будили, а тому, що вона молилася. Дивіться, що зі мною сталося!“ Тут зняв мешт з лівої ноги і показав нам, що кров вибухла йому із зовнішнього боку лівої стопи та заплямила скарпетку в величині п'ятизолотівки. Перепросив Настю, що не може довше при ній бути, і знову я вивів його на город.

При Евстахії Бохняк М. кілька разів був довше (біля пів години), але не близько при ній. Та завсіди потім скаржився, що його ломить в долонях і стопах, які враз дуже зимніють (це я й сам на ньому ствердив).

Щож тут говорити про якусь сугестію в М.? Це така його вдача, що він так безпосередньо реагує на терпіння стигматичок. Терпіння Насті нагальні, наче гірський потік; терпіння Евстахії тихі та глибокі, наче велика ріка, що незаметно тече. Навіть ця різниця зазначається в реакціях душі М. на терпіння тих наших стигматичок. А при Ганусі Труба М. міг спокійно бути годинами. Вона, як дитина, дуже терпить тільки в тих кількох мінутах, коли має цвяхи в місцях стигматичних ран.

Одного разу я робив з медієм М. такі досвіди, що

він клав руку на книжку і відгадував, який її зміст, а навіть визначував сторінку, на котрій найважлише місце в книжці. Очевидно, я підсував йому книжки з того боку, де на них нема напису. Коли я підсунув йому скрипт цієї моєї книжки, „Пояснення стиґматизації“, він сказав: „Це про стиґматизацію; тут також про мене згадка; добре написано; але (тут він здивувався) одної частини ще бракує, ви ще не доробили її, а кінець вже готовий“. Дійсно тоді ще в мому скрипті не була опрацьована та частина про медіо-мічну стиґматизацію, бо я ждав на книжку Lechler-a про Єлисавету К. Колиж я підсунув медієві М. мою брошурку про Наполеона і Сталіна, він діткнувся її, але зараз стряся і сказав: „Це про якихсь недобрих людей, я не хочу, не можу до того мішатися!“ Видно, що ця книжечка якимсь способом сполучується з історичною психічною аврою тих осіб, про котрі говорить, і та авра неприємно вразила медія М.

Щойно на основі цих моїх досвідів з медієм М. я зрозумів Евстахію Бохняк, коли вона до мене сказала: „Я не можу взяти до рук якоїнебудь книжки — зараз її відчуваю“. А розуміючи, що повязання речей аж такі субтельні, вже не подивуємося, що Єлисавета К. відчувала біль на місцях Христових ран, коли приглядалася пасійному фільмові в кіні.

По ріжних таких досвідах я сказав раз до М.: Мені здається, що ми, нормальні люди, наче твердиня, мурами відділена від світа; чи дощ, чи повінь, чи спека, чи мороз у світі, це до нас не має доступу; а ваша душа отворена, без усякої огорожі — все, що її окружає в світі, лізе на неї, чепляється її.

М. необразований чоловік, але бистрий умом, і признав, що це влучне порівняння: „Так, на мене все лізе зі світа!“

Одного разу в Млинах Настя, вже як повна стиґ-

матичка, спала на одному ліжку з чотиролітньою дочечкою господаря Вачка. Настя пішла духом по світі, а коли збудилася, з жахом побачила, що дочечка господаря стала така маленька, начеб мала пів року. Настя зрозуміла, що це вона була причиною тої дивної і небажаної зміни, тому відвернула уста від дитини, щоб на неї не дихати, відсунулася від неї якнайдалше, молилася, а дитина впродовж години знову прийшла до себе.

З покликком на цей факт деякі інтелігенти в суперечці зі мною твердили, що стиґматизація Насті не може бути від Бога, бо Бог тільки все добре робить, а тут дитина задля Насті мало що не стала калікою. Те саме можна би твердити також з покликком на те, що стиґматичні терпіння Насті самочинно переходять на такі одиниці, як медій М., коли вони зближаться до неї.

Та це наївні поняття! Не є це правда, начеб Бог давав людям тільки самі приємности — навпаки Бог насилає на людей також усякі хрести, щоб люди мали нагоду покаятися, змудрити і т. ін. І сам Христос, де треба було, не щадив своїх апостолів: сум і тривогу кинув він на них у день великої п'ятниці, коли й сам це переживав. Савло-Павло переходово осліп від небесного видіння Христа. А Захарія, батько св. Йоана Хрестителя, переходово онімів в наслідок візії ангела. Притім мішалися природні і надприродні чинники та „порахунки“.

Подібно й при стиґматизації мішаються природні та надприродні чинники, що для нас уже добре відоме. Тіло Насті в згаданому випадку було без душі, і (так я це розумію) по природних законах — живе, а без душі — втягало в себе життєві сили з тої дівчинки, що спала з Настею, тому її організм поменшився. Настя мала від свого ангела і від мене

остереження, щоб не спала з тою дівчинкою, бо це для такої малої дитини небезпечно, але що та дівчинка була дуже привязана до Насті, тому дуже напиралася спати з нею. Аж згаданий випадок зробив кінець. Тій дитині, хоч вона дуже плакала, не дозволяли більше спати враз із Настею. Я думаю, що передтим ангел мусів охороняти ту дівчинку, а тільки той раз дозволив свobodно діяти природним законам, щоб переконати Настю і родичів тої дівчинки.

Стигматичні терпіння, які переходили на медія М. від Насті і Евстахії, коли він був близько них, опинилися в ньому як відгук або як рефлекс сонця, коли воно відбивається від дзеркала.

В того медія від часу до часу виступають рани на руках і на ногах, які цілком певно також стоять у звязку з його перейнятими стигматичними переживаннями. Характеристичні його рани (я їх сам бачив досі два рази) на руках понизче долонь, як це є на славній Христовій плащаниці з Турину, тільки з долішнього боку рук, округлі, невеликі; на ногах виступають у нього нерегулярні рани, наче закровавлені здертя шкіри, на стопах близько пальців і по боках стіп та повище кісток на голінці.

М. твердить, що ті рани стали в нього виступати з того часу, як він довідався про Тересу Neumann і злучився духом з нею. Він бачив її у видінні, вона сказала до нього: „Чи хочеш співтерпіти зі мною для Христа?“ Він відповів: „Хочу“. (М. часто бачить духом стигматички і розмовляє з ними; цікаве, що мала Гануся з Курник розмовляє з ним тоді по німецьки, бо він ту мову найліпше вміє.) Найсильніше виступають ті рани в М. в велику п'ятницю; він тоді завмирає і не може говорити, але не знаходиться в „рапорті“ з Христом (Христос до нього не промовляє). Характеристичне, що давніше, доки не було

наших стигматичок, М. мав найсильніші стигматичні переживання в латинськ у велику п'ятницю; а відколи є наші стигматички, він має такі переживання в нашу велику п'ятницю (наші стигматички ближче, і перемогли вплив Тереси).

М. сам від себе має таке переконання, що його стигматичні переживання не є просто від Христа, тільки як медіюмічне співтерпіння з живучими стигматичками. Тому він і не зачисляє себе до стигматиків.

Ось маємо в тому випадку медіюмічну стигматизацію, яка своєю генезою стоїть ще ближче до справжньої стигматизації, ніж стигматизація Єлисавети К. І можемо зрозуміти з того випадку, які наслідки може мати природне діяння стигматичного випромінювання. Воно може спричинити щонайвище медіюмічну стигматизацію, резонансову, рефлексну, неавтентичну, невластиву, але саме собою воно не може спричинити справжньої стигматизації.

Дальше бачимо, що стигматизація медія М. сама вповні виразно виявляє своє походження — що вона є тільки співтерпінням з живучими стигматичками. А в дійсних стигматиків стигматизація також сама виявляє своє походження — що вона перейнята безпосередньо від Христа.

Врешті бачимо, що справжня стигматизація це в порівнянні з медіюмізмом величезна сила.

Але свій характер справжня стигматизація виявить перед нами вповні аж тоді, коли насвітливо її також із метафізичного боку.

РОЗВ'ЯЗКА ПРОБЛЕМИ

В попередніх розділах ми подали критичний опис справжньої стигматизації, насвітлили стигматизацію з природного становища, а тут, на закінчення, треба нам пояснити головну квестію: чим є стигматизація в метафізичному значінні?

Та тут зможе слідкувати за нами в нашому розумуванні тільки той, хто признає християнську віру за правду.

З наукового становища всяке явище має повне право, щоб ми вважали його за те, що воно саме про себе говорить — аж доки вповні ясно не переконаємося, що воно тим не є і не може бути. Стигматизація сама про себе говорить — і то дуже виразно та систематично. Ці рани Христові і страсти Христові, що їх переживають деякі з Христових вірних.

А ми бачили, що при всьому поступі природничих наук нема ніяких поважних рацій, які суперечали би тому праву явища стигматизації.

В стигматичок, що є в моїй обсервації, ніяк не можна підважити того їх переконання, що їх стигматизація це справжнє співтерпіння з розп'ятим Христом, дане їм самим Христом. А щоб оцінити це їх переконання, як слід, треба мати на увазі, що ці стигматички це не якісь психічно недужі чи хочби тільки зманіровані одиниці, але особи, які найбістріше проникають душі людей, з котрими стрічаються, а задля їх ясновидючости нічого перед ними не можна укрити.

Як ми вже згадували, при Евстахії Бохняк деколи являються Ісус Христос, Богородиця та ангели в такій формі, що їх і інші люди бачили (кілька разів бачила

ті явища покійна мати Евстахії і Анна Груба). Евстахія доволі інтелігентна (сама мені похвалилася, що вона „переглянула“ мою „Пісню Богові“ і все зрозуміла), тому я зважився одного разу пояснювати їй, що ті реальні явища Ісуса Христа, Богородиці та ангелів могли би бути її власні фантазії, воплочені в зовнішньому світі. Але Евстахія ніяк з тим не хотіла погодитися, а твердила, що це справжній Ісус Христос, справжня Богородиця і справжні ангели, хоч Евстахія це й сама від себе розуміє, що при тих явищах співділяють також сили її душі.

Показалося, що Евстахія, завдяки своєму досвідові, знала про ті таємні психічні процеси більше, ніж я. Ось що вона мені сказала: „Може бути моя фантазія, яку у світі, навіть далеко від мене, будуть люди бачити, як нпр. образ, хрест, чаша (келіх). А може бути і так, що я своїм духом заступаю якусь помершу особу, і будуть мене люди бачити як ту особу. Це мені вільно робити тільки на приказ Ісуса Христа або Богородиці. Але Ісус Христос, Богородиця та ангели, коли вони при мені являються, це не є твори моєї душі, а справжні ті особи“. Ясно, що при такому розрізненні це переконання Евстахії великої ваги, як нпр. коли ми безпосередньо відрізняємо яву від сну. А що це переконання у всіх стигматиків так само сильне, то ми, посторонні люди, не маємо ніяких рацій оспорювати його.

Обстоюю дальше свою думку (яку я висказав уже в I книжці про Настю Волошин), що стигматичні рани і страсти це реальні Христові рани і страсти, а не тільки символічні. Тут і знову явище саме про себе свідчить, бо стигматики мають таку свідомість, що їхні стигматичні терпіння це дійсні Христові страсти, що в них чи через них

(стигматиків) Христос наново буває бичований та розпінаний.

Саме це найглибша різниця між справжньою стиґматизацією та штучною медіумічною, яка має тільки вигляд Христових ран, але не має реального звязку з Христом.

Стиґматики реально співтерплять з розп'ятим і бичованим Ісусом Христом. Та як це пояснити?

З явищ Насті Волошин і Евстахії Бохняк зовсім ясно виходить, що стиґматички можуть переймати на себе чужі недуги й терпіння в реальній формі. Сам факт того переймання вже не повинен насувати нам труднощів. Це легко можливе при помочі психічної аври. Зрештою, коли одна білярдова куля вдарить другу і передасть їй свою розгонну енергію, то цей факт не менше дивний, ніж переймання чужих недуг через стиґматички. На цій основі було би для нас зрозуміло, що стиґматики могли би переймати на себе також Христові страсти, колиб Христос тепер жив і терпів. Але Христос на землі вже не живе, а як прославлений у небі вже не може терпіти. Ось тут трудність.

Якщо б Христос був тільки звичайним чоловіком, то ми дійсно не вміли би цієї трудности поконати. Але Христос це Богочоловік, а в його вірі є достаточні дані для пояснення стиґматизації, як реального співтерпіння з Христом.

Перш за все треба зважати на те, що Христос Господь реально увіковічнив свої страсти в Тайні Евхаристії. Евхаристія це вічно повторювана й продовжувана Христова жертва на Голгофті в реальній формі, хоч і під зміненими видами: Христове тіло безупинно „ломиться“, а його кров „проливається“.

Це могли би ми собі й так пояснити, що авра Христових страстей, як авра Богочоловіка, на землі вічно живе в такій силі, яку мала в історичних днях Христових страстей.

Та це не діється без співучасті Христових вірних, що живуть на землі. При Тайні Евхаристії це зовсім наглядне.

Це й зовсім правильно. Наше спасення це овоч не тільки Христової жертви, але й наших власних змагань. Змагатися тут значить співжити і співтерпіти з Христом. А можемо і навіть маємо обов'язок терпіти також за інших, щоб вони спаслися (як можемо терпіти і взагалі працювати для інших для їх земського добра).

Ап. Павло на різних місцях вияснює ці правди Христової віри, що ми їх тут піднесли. Наведемо одне таке місце: „Я тепер радуюся в терпіннях за вас і доповнюю те в мому тілі, чого недостає терпінням Христа за його тіло, котрим є Церква“. Церква, як збір вірних, це по науці Ап. Павла містичне (тайне) тіло Христове — себто живий організм, що його оживляє дух Христовий.

Отже всяке наше співтерпіння з Христом є реальне (себто, що так скажу, „перемішане“ з Христовим духом), а не тільки символічне. Колиб було тільки символічне, то це не було би співтерпіння з Христом, але терпіння нас самих, без реального зв'язку з Христом.

На це вказують Христові слова: „Я виногорода, ви віти; хто перебуває в мені, а я в ньому, той приносить багато плоду“; „хто мене любить, буде люблений моїм Отцем, і я полюблю його і явлюся йому сам“.

З того виходить потішаюча для нас наука, зовсім не нова, та ми рідко коли усвідомлюємо її собі. Бу-

ває, що побожна, праведна людина роками тяжко хорує. Якщо вона це терпеливо зносить, то вона співтерпить з Христом не тільки для свого спасення, але й для спасення інших людей, а може інші люди осягають також тілесне здоровля завдяки її терпінням.

Ця правда нашої віри особливо прояснилась мені, відколи в Насті Волошин стиґматизація скрилася. Настині стиґматичні терпіння в тому часі прибирали форму ріжних недуг (як нпр. катар шлунка), хоч потім виявлялося, що це не могли бути звичайні недуги, бо їх хід наглядно суперечив ходові таких недуг.

Отже що є стиґматизація? Це вияв тої дійсності, яка в містичному Христовому тілі, себто в Христовій Церкві, завсіди жива: що вірні співтерплять з Христом і що мають співтерпіти. Але це вияв у наглядній та систематичній формі, щоб вірним це впадало в очі та щоб вони ясно усвідомлювали собі ті правди віри, що Христос терпів за нас, а ми маємо співтерпіти з ним.

Щойно в освітленні цеї думки можемо схопити та оцінити, як слід, психольогічний характер стиґматиків. Стиґматики це нормальні особи — як ось і ми нормальні люди, а також співтерпимо з Христом; стиґматики, не тільки перед стиґматизацією, але й по стиґматизації не мусять бути людьми без усякого, і найменшого, гріха, без усяких людських слабостей — бо й ми не є такими; стиґматики зовсім не мусять все знати, не помилятися і т. ін.

Я це говорю загально — про тип стиґматика взагалі. Колиж іде про Настю Волошин та Евстахію Бохняк, то мушу признати, що такої глибокої віри і такої ніжної, тонкої, всеціло правильної Христової

етики, як у них, я ніде більше в живих людей не стрічав. Крім того Евстахія відзначається надлюдським пануванням над своїми терпіннями та болями. Нпр. тепер вона має дуже тяжке запалення міхуря (вже шестий раз у житті), сухоти горла і запалення мозку (це в неї чужі недуги), вона невимовно терпить, а коли хтось до неї прийде, то вона всміхається, говорить зовсім як не хора, губи в неї завжди рожеві. Певно на основі тих явищ у Кристинополі деякі говорили про неї, що ніби вона не хора, тільки істеричка, яка удає хору. Не вміли відрізнити справжнього діаманту від штучного! Зрештою, таким незвичайним явищам треба аж посвятитися, щоб схопити та оцінити їх дійсність. А чимало людей творить собі поняття про ті явища та особи так легкодушно та поверховно, що таким, котрі знають ту дійсність, аж жовч лізе до горла.

Гануся Труба, що при такій малолітній дитині самозрозуміле, ще проявляє деякі дитинячі норови (вона часом уперта і гостра), але зрештою всіх заставляє в подив своєю глибокою релігійністю, своєю любов'ю Христа, відреченням від життєвих приємностей і т. ін.

Оскільки я завважив, Гануся вперта та гостра головню тоді, коли стає в обороні своїх директив, що їх, як стигматичка, дістала від Ісуса Христа. Навіть Насті Волошин вона не хотіла послухати, коли Настя намовляла її, щоб ходила в синій суконці. Гануся боронилась тим, що Христос сказав їй, щоб вона ходила в білому та чорному. Гануся уступила аж тоді, коли в екстазі дістала додаткову директиву, що може ходити також у синій одежі.

Але чому ж стигматизація так пізно появилася в Церкві — аж у XIII віці?

В І своїй книжці про Настю Волошин я хотів цю проблему пояснити більше природно і написав, що треба було незвичайно великого, святого змагання зі сторони людей, щоб така форма сполуки з Христом стала дійсністю. Та як я мусів відкинути мою першу, також більше природну, думку про спосіб творення Настиних містичних образів (що ніби вони повстають завдяки природному промінюванню сильних, живих, довготриваючих Настиних зображень), так само мусів я відкинути й ту думку про причину пізньої появи стигматизації в Церкві. Тільки поняття надприродности творить ту нитку, яка може розмотати вузол стигматизації.

Впродовж 900 років, відколи український нарід християнський, не було в ньому ні одної стигматизованої особи, а тепер, в останніх трьох роках, появилися три українські стигматички? Як це?

Якби стигматизація була своєрідним медіумізмом, то чи впродовж 900 років не було би таких медіїв у нашому народі? А в цілій католицькій Церкві, в західній і східній, не було би таких медіїв впродовж 1200 років — аж до св. Франціска з Асізі? А потім „стигматичні медії“ в західній Церкві вже не переводилися до наших часів!

Ні, це рішуче так не могло би бути, колиб стигматизація була своєрідним медіумізмом. Медії між людьми є завсіди, в кожному поколінні, бо це природне явище; християнські генерації завсіди роздумували про Христові страсти, всежтаки розклад стигматизованих осіб в історії дуже нерівномірний, не природний.

Отже яка причина так дивно розміщувала стигматизацію в історії?

Очевидно, та сама причина мусить бути також причиною кожної стигматизації зокрема.

Найвища і найсильніша рація, яка мене остаточно утверджує в погляді, що стигматизація мусить мати надприродну причину, це та, що я на численних фактах наших трьох стигматичок переконався, що їх міг обдумати, узгіднити з ходом людського світа й виконати тільки Бог.

Ми вже наводили такі факти. Цю серію тут ще доповнимо. Перший „апорт“, який Настя Волошин дістала, шкаплір, має польську сигнатуру. А 27 III 1936 р. Настя святочним способом дістала шкаплірний медалик з польським написом, як заміну за шкаплір.

Евстахія Бохняк, яка має ще більше „апортів“, ніж Настя, перший „апорт“ також дістала з польським написом — медалик ченстоховської Богородиці. А малій Ганусі Труба, що ми вже згадували, від часу стигматизації покрутило мову на дивну польсько-українську мішанину. (Гануся перейшла на чисту українську мову від того дня, коли Настя відвідала її в Курниках, 5 IX 1937.) Невже це міг би бути випадок? Це явище мусить мати якусь ціль. А такі складні явища може обдумати і здійснити тільки та вища сила, що панує над людьми.

Місія наших двох старших стигматичок не може впливати ані з їх релігійного освідомлення, ані не покривається з інтенціями та категоріями думання якоїнебудь частини нашого духовенства. Настя Волошин дістала приказ від Богородиці поширювати в нашому народі вервицю, латинський шкаплірний медалик, трираменний хрест і причастя малих дітей. Вліті 1936р. в кількох волинських селах за сокальським кордоном по хатах масово повідновлялися образи. В вересні 1937 р. цілком переконливо виявилось, що

те відновлення це діло Евстахії Бохняк. Коли я здивований запитав її, чому вона ішла до православних, вона відповіла: „Я дістала такий приказ від Богородиці. Там ширилася штунда, треба було протиділати“. Штундисти викидають святі образи з хати і не почитають Богородиці. Отже Богородиця своїм приказом, який дала Евстахії, обстала сама за собою і взяла в охорону також нашу Церкву, бо зі сумежної Волині штунда була би цілком певно поширилася також по наших парохіях. Я поїхав до одного з тих волинських сіл (Ржищів) і дійсно переконався, що чудесне відновлення образів там не тільки спинило штунду, але майже зовсім зліквідувало її. В Галичині Евстахія відновила образи також по польських домах. Така свободна місія, що не вяжеться з нашими інтенціями та прийнятими нормами, може тільки від самого Бога походити, що, як св. Письмо каже, „дає дощ на добрих і злих“, якого „дух дихає де хоче“, а Христос чудесно уздоровляв також самарян.

Перша наша стиґматичка залишалася в укритті, а друга зараз стала славна. Чи таке відношення не є згори обдумане? Колиб перша наша стиґматичка зараз стала голосна, то чи не думали би собі люди, що друга „вмовила в себе стиґматизацію“, взоруючися на першій? Дійсно про Евстахію деякі в Кристинополі так собі думали, уявляючи собі, що явища стиґматизації на Евстахії стали проявлятися щойно потім, як Настя вже стала голосна.

Достосування стиґматичних процесів до Настиного монашого життя і до віку молоденької Ганусі це також мусить бути згори обдумане.

Тут належить також видіння С. Вероніки Артимович та Настею заповіджена смерть яворівського старости Лося (гл. про це в моїй II книжці про Настю).

Не без значіння й те, що Настя і Евстахія вже

зразу мали від Христа заповнення, що один священик заопікується ними, а це дійсно й справдилося, хоч дуже крутими дорогами.

Але найважливішим таким фактом є те, що в нашому народі в останніх роках появилися три стиґматички, які взаємно доповнюють себе.

Щож є таке небувале в нашому народі тепер, що в ньому нараз появилися три стиґматизовані особи, а впродовж 900 літ не було в ньому стиґматиків?

Може хтось заверне до думки про природну причину стиґматизації і подумає собі, що ті три стиґматизації у нашому народі спричинило сильне психічне потрясення, яке є наслідком світової війни. Та невжеж наїзд татарів не викликав у нашому народі ще більшого психічного потрясення?

А яке загальне психічне потрясення викликало стиґматизацію у св. Франціска?

Приймаючи, що стиґматизацію розкладало по історії Провидіння, я не сумніваюся, що в часах св. Франціска, в його світі, мусіло бути анальоґічне явище в громадському житті до того, яке заістнувало в нашому народі в наших часах. Якеж це явище? Ми бачимо його в наших часах аж надто виразно: Христові вірні відступають від Христа і переслідують його (комуністи й безбожники).

Ось ця — і тільки ця — думка може нам пояснити дивний розклад стиґматизації по історії. Христос дає стиґматизацію тоді і там, де і коли Христові діти Христа переслідують у великому стилі.

А нащо дає? Щоб тим чудесним знаком, щотак за серце бере, засвідчити правдивість своєї науки перед своїми вірними і скрушити їх серце.

Поганин, жид, магометанин на вид стиґматизації не навернеться до Христа, бо не зрозуміє її значіння, як слід. Але християнин, захитаний у своїй вірі під впливом агітації безбожників, на вид стиґматизації схаменеться і стрепенеться.

Та це ще не все. Коли якась людина чи цілий нарід попадуть у велике нещастя, то краці одиниці, в імя солідарности, стягають на себе головні удари того нещастя і поконують їх, щоб облєкшити долю іншим членам своєї рідні чи свого народу. Так само поступає Христос при стиґматизації: на вибрані одиниці він кладе найтяжчий хрест, який спричинили його діти - відступники, і стиґматизовані особи, в імя солідарности, яка зобов'язує Христову Церкву, терплять за своїх братів, щоб улєкшити їм долю.

А що Христос так само терпів за людей, а його терпіння головно виразилися в його страстях; тому Христос стиґматизованим особам дає саме цю свою форму терпінь.

З того можемо зрозуміти, що Настин ангел найглибше і наймудріше схарактеризував стиґматизацію, коли сказав про Настю, що вона — „жертва на показ українському (значить: хрещеному) народові“.

Отже стиґматизація це харизматична форма, достосована до часів, коли Христову віру нищать і переслідують її власні діти, що відступили від неї або практично, або навіть формально.

Поширена є думка, що харизматики, які так буїно виступали в первісній Церкві, опісля перевелися. А ось показується, що харизматики і нині є в Церкві, а ними є передовсім стиґматизовані особи. В первісній Церкві були ріжнородні харизматики. Але бо ї стиґматизовані особи мали і мають ріжні додат-

кові свої місії. Так нпр. нашій Евстахії, ще перед стигматизацією Насті, Ісус Христос сказав, що вона дана „для духовенства“, а Настя „для світа“. Дійсно Евстахія в далеко більшому проценті помагала їй помагав духовним особам та їх родинам, ніж світським особам; а в Насті цей процент відвернений. Здається, що тут ще й та рація, що Настя зараз стала славна у світі, а Евстахія мала залишитися в укритті.

Ось це найвищі думки, до яких я дійшов, роздумуючи про стигматизацію. Звичайно нам здається, що Христовий звязок з нами якийсь абстрактний, а стигматизація показує, що цей звязок дуже реальний.

* * *

В часах св. Франціска з Асізі ще не було формального атеїзму в західній Європі. Та був великий упадок моральности, євангельського духа. А потім у західній Європі щораз більше росла та струя, що відривала вірних від Христа і доводила їх до релігійного раціоналізму та атеїзму. Саме та струя продерлася і до Росії та спричинила там большевицьку революцію.

В I тисячелітті Христову Церкву переслідували спершу жиди, потім погани греки й римляни, потім вандрівка поганських народів, потім магометани. Східну Церкву магометани в II тисячелітті так зруйнували й поневолили, як поганські вандруючі народи західну Церкву в I тисячелітті. Хто вміє глибше призадумуватися, той зрозуміє, що в тих часах не було моральної причини, щоб Христос давав християнським народам „жертви на показ“, себто стигматизовані особи, і казав їм терпіти муки розп'яття за своїх братів.

Але коли свої розпинають Христа, тоді між християнськими народами здійснюється з Христом те, що здійснилося з ним у жидівському народі: „між

своїх прийшов, і свої не прийняли його“ та „поглянуть на того, що його прокололи“. Отже в таких відносинах, що так скажу, аж проситья, щоб Христос це наглядно показав християнським народам, щоб їм давав „жертви на показ“.

Я добачую ще одну рацію, чому Провидіння дало нам нараз аж три стиґматички і то містично пов'язані з собою. Звернім увагу на ось такі зв'язки: Коли Карло Darwin висунув механістичну теорію еволюції (в другій половині XIX в.), і вже здавалося, що повстання цілого органічного світа можна пояснити природно, без відклику на Бога, тільки щоб самородство (природне повстання живої істоти з мертвої матерії) було можливе, саме тоді Людвик Pasteur виказав, що самородство неможливе. Коли матеріалізм уже аж так вбився в силу, що большевики зробили його державною релігією, саме тоді фізика виказала, що матеріалізм це тільки урочення, основане на примітивному пізнанні світа.

Чи не видно з тих зв'язків, що Бог у критичних ситуаціях сам себе бере в оборону?

Як ми бачили, в наших часах віра в чуда ввійшла в критичний стан навіть між духовенством. Пробним каменем тут стала саме стиґматизація. І ось Бог і знову сам себе боронить: дає нам нараз аж три стиґматички, що взаємно доповнюють себе, і то на такому терені, де ще стиґматизація не виступала. Все те Провидінням так уложене, щоб якнайвиразніше виявилася надприродна причина стиґматизації.

* * *

Влучна думка пояснює навіть відхилення від правила. Так і це наше пояснення стиґматизації кидає світло також на відхилення, що бували при стиґматизації.

Від емігрантів з України я довідався, що в 1914 р., перед самою світовою війною, привезли до шпиталю до Києва якогось побожного селянина (мабуть „старця“), православного, що мав самочинні Христові рани і в короткому часі там у шпиталі помер. Про це писали тоді київські часописи.* Православне духовенство зовсім не зацікавилось тим випадком, бо східна Церква ще взагалі не мала стигматизованих святих, а лікарі, як і в випадку нашої Насті, проголосили, що це така „нервова недуга“.

Та чи це не була „жертва на показ“, яка мала звіщати жахливу большевицьку еру?

Оскільки в того селянина були самочинні стигми на тлі глибокого релігійного життя, то воно дійсно так мусіло бути.

В життєписі св. Ігнатія Льойолі згадується молода дівчина, яка мала стигми і екстази, хоч не вела зразкового життя.

Я дуже сумніваюся в тому, що та дівчина дійсно неморально велася. І нашу Настю і Евстахію спершу так само посуджували в ганебному житті, в це повірили також священники, а яка далека була дійсність від поширеної фамі!

І не могла бути стигматизація тої дівчини, що її згадує св. Ігнатій Льойоля, медіомічна, як це собі L. Szczepański уявляє.

Якщо та дівчина не велася зразково, то її підсвідомість не могла бути заповнена розважаннями про Христові страсти аж до тої міри, щоб дівчина автосугестією спричинила собі стигматизацію.

І нема основи вважати цей випадок стигматизації за демонічний.

Чито Христос вибрав на апостолів тільки достойних? Юда Іскаріот не видержав до кінця, віднаВ

від Христа. Але в тому часі, коли Христос вибрав його на апостола, він ще не був явним грішником. Можемо зрозуміти, що Христос міг вибрати явного грішника на апостола, але тільки під тою передбаченою умовиною, що той грішник навернеться і видержить до кінця як апостол. Дійсно таким типом був ап. Матей — спершу митар (митарі в жидів були вважані за явних грішників). Та колиб Христос був вибрав якогось явного грішника на апостола і колиб той апостол потім знову став явним грішником, то Христос сам собі дав би зле свідоцтво.

Не інакше мається справа з вибором стиґматизованих осіб. Щоб Бог назначував стиґматизацією явну грішницю, яка і під впливом стиґматизації не навернулась би, це треба вважати за виключене. Але міг Бог вибрати на стиґматичку таку дівчину, яка опісля, як і Юда Іскаріот, не видержала на своєму високому становищі і впала. Думаю, що Христос про таких каже, що деякі будуть його іменем чуда творити і бісів виганяти, а він на страшному суді осудить їх: „Я ніколи не знав вас“.

Деякі такі випадки навіть мусять бути для перестороги, щоб ті, котрі дістали надзвичайні ласки та відзначення від Христа, завсіди вдержували себе в покорі і в страху за своє спасення. Настя Волошин уже спершу мала свідомість, що стиґматизована особа може впасти, і не раз мені про це говорила.

Отже стиґматизована негідна особа це таке саме явище між стиґматизованими, як Юда Іскаріот між апостолами. Апостольство Юда дістав від Христа, а до змарнування апостольства підмовив його діявол. Анальоґічно: стиґматизацію негідна (негідна *ex post*) особа дістає від Христа, а до збезчечення та змарнування цього відзначення тягне її діявол.

Юда зовсім не перешкодив ані Христові, ані апо-

столам сповнити їх святу місію в світі, а саме, так сказати, був несвідомим промотором тої їх місії. Так само й ті, дуже рідкі, виїмки, що негідно несли хрест стигматизації, це несвідомі промотори святої місії стигматиків у світі, бо саме з такого ускладнення стигматичних випадків найкраще видно, що справжня стигматизація не є ані недугою, ані медіумізмом, ані ділом злого духа, але Христовим ділом.

* * *

На саме закінчення не можу не завважити, що мої переконання далеко сильніше виступають у моїй душі, ніж у цій книжці. Я вже в книжці навів причину, чому воно так. У книжці я подав тільки фрагменти з тої „будови“, яка в моїй душі. Висилюватися, щоб якнайвірніше описати цю „будову“, я не вважав ані за можливе для мене, ані за доцільне. Колиб я написав грубі томи про це, то при нашому вбожестві годі було би видати таку дорогу книжку, а розпродати її ще тяжче. Зрештою, кого не переконає ця моя книжка, того не переконали би ані грубі томи.

Глибші правди треба шукати і то з по-святою, щоб їх найти. Вони самі силоміць нікого не завоюють! Ось атеїсти не падуть ниць перед доказами на існування Бога, хоч які сильні ці докази. Алеж атеїсти не шукають тих доказів, не розчитуються в них, а легкодушно посуджують усіх нас віруючих, що ніби ми не вміємо обсервувати фактів і не вміємо льогічно думати (ще до того уроюють собі, що ми релігійні ніби задля матеріяльних інтересів).

На такі самі закиди — посуджування і я наражався задля мого свідоцтва про правдивість дивних явищ наших стигматичок. Навіть у розмові зі мною деякі називали мене „захопленцем“, „поетом“, і висували примітивні, з першої руки, кавтелі, які треба би взя-

ти під увагу чи здійснити, щоб сяке чи таке дивне стигматизаційне явище можна було вважати за правдиве. Вони ніколи не досвідчили чогось такого дивного і не перестудіювали тої літератури, їм не доставало просто „логічної азбуки“ для підходу до тих явищ, тому вони й були сильні в неґації — у своїй власній душі.

Чи я легковірний — нехай посвідчить ця книжка. Я совісно перейшов усі концепції природного пояснювання стигматизації і запускався глибше та систематичніше в природу, ніж хтонебудь інший з тих, що вірують по католицьки. А з того для кожного повинно бути ясно, що також моя обсервація фактів не могла не бути того самого стилю. Та невже я можу квестіонувати факти, що їх моя душа, на основі вповні „засиченої критики“, примушена признавати за правдиві?

Інша річ, що відкривання та стверджування фактів не йшло мені вповні рівномірно з писанням цієї книжки. Деякі факти були би мені придалися на своєму місці в книжці, але що я їх ствердив чи відкрив аж тоді, коли ціла ця книжка була в друкарні вже зложена, то подам їх тут.

Ще в літі 1937 р. я помітив, що ніклевий годинник Насті Волошин, який вона носила на грудях над серцем, цілий ніби заржавілий. Я думав, що це від поту, але й поставив собі питання: Чи це не буде у звязку з випромінюванням крові зі серця Насті? Я взяв від Насті цей годинник і шматкою стер з нього ту верству — а вона не показувала на ржу, але радше на засохлу кров. Я дав Насті новий ніклевий годинник з гладким віком. По тижневі на тому новому годиннику вже була така сама, дуже тоненька, верства ржавих та фіолетних кольорів, що своїм розміщенням нагадували десені на зопалізованих шибях. І знову

я обтер годинник, казав Насті раз носити його при собі, а раз не носити. Таким способом усталилося, що металеве віко годинника завсіди „опалізується“, коли Настя носить годинник на грудях. Знаю, що Настя ще й тепер витворює містичні образи на вікнах. Отже слово Евстахії про кров, що її Настя і Евстахія домішують до шиб з містичними образами, і слово ангела Насті про розлиття її крові найшли своє нове потвердження в тому явищі на Настиному годиннику.

Це я пишу 11 XI 1937, а вчора я мав ось таку розмову з Евстахією Бохняк.

Я: В часописах свого часу писали, що на Україні під большевиками був такий придорожній хрест, що його большевики прострілили, а він потім кровавив. Чи ти про це знаєш? Чи це правда?

Евстахія: Знаю, правда. Але і в Італії був один такий хрест, його мала зі собою одна хора жінка в шпиталі, потім той хрест взяли до церкви.

Я: Ти не береш цього з моїх думок?

Евстахія (усміхається): Ні, я це бачила ще в Кристинополі перед кількома роками — в видінні. А сказала я це саме тому, що знаю, що також отець це знають — щоб переконати отця.

Дальше наша розмова зійшла на Єлену Пельчар і на Тересу Neumann. Евстахія сказала, що вона ті стигматички відчула вже тоді, коли вони стали стигматичками, бо вона вже від дитинства відчувала такі речі.

Я: А терпіння Тереси не переходили на тебе?

Евстахія: Дуже боліло мене серце — кололо мене в серці.

Я: Коли ти так добре знавш Тересу Neumann і Єлену Пельчар, то скажи мені, як чесалася Єлена, а як Тереса чешеться?

Евстахія: Єлена Пельчар мала ясне волосся, че-

салася з одного боку на другий; Тереса має чорненьке волосся, чешеться на два боки, розділ через середину голови.

(Нині я сконстатував по фотографіях тих стигматичок, що це дійсно так.)

Тут мені „блиснуло“ в голові, і я так відізався до Евстахії: Від емігрантів з України я довідався, що 1914 р., перед самою війною, в Києві, в шпиталі був якийсь чоловік, що також мав Христові рани. Чи ти знаєш про це? Чи то була така недуга, або це був правдивий стигматик?

Евстахія: Знаю, я його вже тоді відчула. Це був старший чоловік, мав правдиві Христові рани. Він у шпиталі помер, його не признали.

Я: Якжеж це? Він був православний, а східна Церква взагалі не мала стигматиків. І в латинській Церкві довгий час не було стигматиків. Хто був перший стигматик у латинській Церкві?

Евстахія: Я так знаю, що св. Франціск. Я його так бачила у видінні. Христос до нього злетів з неба як Серафим. Він мав цвяхи на руках, що з тіла наросли. І на ногах мав такі цвяхи. А тому старцеві, що помер у Києві, Христос дав свої рани на знак, що іде страшне переслідування на Христову віру.

Я: То я добре думаю, що Христос тоді і там дає стигматизацію, де і коли хрещені люди переслідують Христа?

Евстахія: Так — і я так думаю.

В дуже багатьох випадках, де ішло про мене самого, я міг сконтролювати ясновидючість Евстахії в повних 100%. Ясновидець М. сказав до мене при Евстахії: „Вони (стигматички) так само все знають, як я, але їм не вільно говорити, а мені вільно“.

З тим медієм М. я робив довільні проби і переконався, що раз подумана думка, також непри-

сутної людини, це реальність, яку він при відповідних умовах відшукає (відгадає).

Деякі ясновидження стигматичок самі свідчать про свою правдивість, коли їх зіставимо — як нпр. те, що Евстахія Бохняк сказала про св. Франціска, Тересу Неманн та Єлену Пельчар. Евстахія мусіла би перестудіювати літературу про стигматизацію, щоб природним способом те все знати, що вона про це знає (ми говорили про стигматизацію далеко більше, ніж я тут написав). А в Кристинополі вона ані не могла мати таких книжок.

Врешті деякі ясновидження стигматичок і дивні їх переживання треба приймати за правдиві на саме їх слово. Але треба зблизька знати характер і життя стигматичок, щоб оцінити вагу їх слова. Вони дуже скрупульятно відріжняють свій сон, свою фантазію, свою думку, своє містичне відчуття і свою містичну візію — а їх правдомовність така, як на сповіди.

Взагалі ті особи, котрі добре знають наші стигматички, тим більше подивляють їх і привязуються до них, чим ліпше їх знають. А це задля їх ніжного і під кожним поглядом ідеального морального характеру. У Кристинополі сусіди жида зовсім не знали, що Евстахія Бохнях стигматичка, а подивляли її, любили, обороняли її перед очорненнями і підпомагали матеріяльно (я сам говорив з тими людьми).

То тільки здалека можна собі робити довільні уяви про стигматички, а зблизька не можна не признати, що це дійсно „свічки Христові“, що горять для його слави.

ЗМІСТ

	Стр.
I Загальні пояснення	3
II Стигматичні рани	14
III Медіумізм і стигматизація	31
IV Демонізм і стигматизація	100
V Розв'язка проблеми	118

ТОГО САМОГО АВТОРА КНИЖКИ ПРО
НАСТЮ ВОЛОШИН

Ч. I. ІСТОРІЯ СТИГМАТИЗАЦІЇ НАСТІ

ЛЬВІВ 1936. СТОР. 140.

ЦІНА 1 зл.

Ч. II. ЕКСТАЗИ НАСТІ

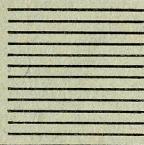
ЛЬВІВ 1936. СТОР. 154.

ЦІНА 1 зл.

МІСТИЧНІ ОБРАЗИ НАСТІ ВОЛОШИН

ЛЬВІВ 1937. СТОР. 31.

ЦІНА 25 гр.

165233

4р. 11к.
(1986)

Рл 2930у

~~285~~

34587.

О. ДР. Г. КОСТЕЛЬНИК

ПОЯСНЕННЯ
СТИГМАТИЗАЦІЇ

Л Ъ В І В

1 9 3 7